

1. Komunikácia s Bohom

Modlitba

- pozdvihnutie mysle k Bohu
- rozhovor s Bohom
- prosba o veci, ktoré sú dovolené a vznešené
- vnútorné zaoberania sa bohom
- je úkon rozumu a vôle a ostatných mohutností človeka
- dýchanie duše
- dýchanie nadprirodzeného života

Každá modlitba by mala obsahovať **4 prvky**:

- vzdávanie chvály Bohu
- poďakovanie za dobrodenia
- prosba o ďalšie dobrodenia
- odprosenie za hriechy

Predmetom modlitby nemôže byť morálne zlo.

2. Človek poznáva Boha Boh prichádza človekovi v ústrety

KKC 50 - 73

Človek spoznáva Boha:

- prirodzeným rozumom
- vďaka zjaveniu Boha

Boha môžeme spoznať:

1. zo stvorenia
2. vo svedomí
3. zo zjavenia

Boží zákon: Boh dáva spoznať seba samého a svoj plán spásy

Plán spásy: začína stvorením
vrcholí Božím vtelením
cieľ: spoločenstvo s Bohom

Etapy zjavenia:

1. zjavenie **prarodičom** (Gn1,28-30;2;16-17;)
Gn 3,15 = Protoevanjelium
2. zjavenie **Noemovi** (Gn 9,16 = **uzavretá zmluva = dúha**)
3. zjavenie **Abrahámovi** (**zmluva – obriezka**) Gn 15
4. zjavenie **patriarchom** - Jakub, Jozef (Gn 28 n)
5. zjavenie **Mojžišovi** (Ex 3 n)
6. zjavenie **prorokom** (napr. Jer 31,31-34)
7. zjavenie = zvestovanie **P. Márii** (Lk 2, 26-38)
8. **vrchol** zjavenia – **Ježiš Kristus** – prostredník a plnosť zjavenia

3. Boh hovorí. PRVÁ KNIHA SAMUELOVA.

Ak by mal byť autorom tejto knihy Samuel, tak určite iba malej čiastky 1Sam, pretože je v nej opísaná jeho smrť a udalosti po jeho pohrebe, ktoré nemohol napísať sám. **Vzhľadom na jeho autoritu, knihy majú názov Samuelove.**

V Samuelovej Knihe je ďalej reč o koncepcii moci. Bijú sa tu medzi sebou dve koncepcie:

- a) **charizmatickej** moci – posledný predstaviteľ **Samuel**
- b) **monarchickej** moci – prví predstavitelia **Šaul a Dávid**

Sám Samuel **je na prechode medzi** jednou epochou, keď v Izraeli vykonávali moc charizmatici a tou druhou, keď ju preberajú králi.

Šaul tvorí negatívny podklad pre Dávida a poukazuje na to, ako môže byť **moc zneužitá**. **Dávid** predstavuje **ideálneho Božieho kráľa**.

Boh sám súhlasí so zmenou štruktúry moci. *Od Mojžiša* mali v Izraeli moc charizmatici. K nim patrili Jozue a všetci sudcovia. Bola to moc **vykonávaná podľa vzoru otca rodiny**. Praktizovala sa už za čias Abraháma.

Táto koncepcia mala v rukách 3 moci:

- ❖ **Kráľovskú** – vynášali rozsudky, riešili problémy
- ❖ **Kňazskú** - prinášali obety; robil to aj Samuel
- ❖ **Prorockú** – používal ich Boh, aby cez nich odovzdával svoju vôľu národu.

Za čias Samuela došlo k rozbitiu tejto trojitej moci. Kráľ prevzal vedenie, prorok už nebude spravovať národ.

OBSAH Samuelových kníh:

- ❖ od **narodenia Samuela** (1070 pred Kristom)
- ❖ po **smrť Dávida** (asi 970 pred Kristom)
- ❖ stredobodom udalosti sú životné príbehy a osudy *troch hlavných postáv*: **Samuel, Šaula a Dávida**.

Samuel

Samuel je jednou z najkrajších postáv SZ. Ábel, Abrahám, Jozef Egyptský, Mojžiš, Samuel ... Bol vyvolený Bohom, ešte ako dieťa. Máme teda do činenia s takým zamilovaným dieťaťom, ktoré ešte skôr, ako sa narodilo, bolo zasvätené Bohu. Rodičia boli veľkého formátu. **Otec Elkána** mal dve ženy. Veľmi miloval **Annu**, ktorá bola **neplodná**. Naproti tomu **druhá žena Fenena mala deti** a z toho dôvodu sa **pyvyšovala nad Annu, čím ju ponižovala**. Skvele tu vidíme medzi sebou bojujúce ženy; závisť vzhľadom na muža. Elkána presadzoval Annu, Fenena to nemohla zniesť a preto ju otravovala. Anna bola osobou hlboko nábožnou. Pri modlitbe dostala uistenie od **kňaza Héliho**, že jej prosba

bude vypočutá. Porodí dieťa, ktoré dáva do služby Bohu. Boh ju požehnal, po Samuelovi mala ešte troch iných synov a dve dcéry, čo bolo veľkou radosťou v rodine.

Kňazskú moc vykonával **Héli**. On strážil Archu Zmluvy. Héli mal dvoch synov kňazov. Kniha hovorí, že títo dvaja skompromitovali SZ kňazstvo svojím nemorálnym životom. Héli ako kňaz a ako človek bol poctivý, ale bol otcom zlých synov. Autor súčasne zdôraznil, že úpadok náboženského života v Izraeli je hlboký. Dôkazom je fakt, že Izraelčania si mysleli, že Boh musí bojovať za nich. Keď došlo k boju medzi Filištíncami, priviezli Archu Zmluvy a mysleli si, že Boh ich musí ochrániť. Zatiaľ čo Boh ich opustil, Archa Zmluvy sa dostala do rúk Filištíncov.

Máme tu do činenia s klasickým omylom v náboženskom živote, keď sa človek pokúša chápať Boha ako sluhu. Bola to hrozná deformácia náboženského života.

Samuel od dieťaťa bol vo svätyni, slúžil Bohu, prehlboval život modlitby a dokonale prijímal každé slovo pochádzajúce od Boha. Autor poznamenáva, že **nedovolil, aby žiadne slovo Božie padlo na zem**. *To je jeden z najkrajších obrazov modliaceho sa človeka.* Už ako dieťa nadviazal kontakt s Bohom a bol s Ním. A v tomto kontakte zostal do konca života. Zbožná matka, ktorá sa vedela modliť, i syn, ktorý sa učil tomuto umeniu od nej, zdokonalil sa v modlitbe vo svätyni. Bol mužom modlitby. Samuelovi synovia, tí už boli celkom iní. Otec sa pokúšal uviesť ich do služby národa a ustanoviť ich za sudcov v provinciách. Ukázalo sa však, že synovia čakali na úplatky a vynášali nespravodlivé rozsudky. Keď to Izraelčania videli, prišli k Samuelovi a povedali: Tvoji synovia nejdú tvojou cestou. Ustanov nám kráľa. Samuel hrá otvorenú hru a výrazne im hovorí, čo to znamená odísť od tej cesty, ktorou ich vedie Boh.

V 8. kapitole je jasne povedané:

„ Toto bude právo kráľa, ktorý bude nad vami panovať: Vašich synov vezme a postaví ich k svojim vozom a k svojim koňom a budú bežať pred jeho vozom. (Vezme ich), aby ich ustanovil za veliteľov nad tisíc mužmi a za veliteľov nad päťdesiatimi, aby orali jeho oráčimu a žali jeho žeň, aby zhotovovali jeho vojnový výstroj a výstroj jeho vozov. Vezme vaše dcéry, aby pripravovali oleje, aby varili a piekli. Zoberie vaše najlepšie polia, vinohrady a olivy a dá ich svojim sluhom. Z vášho zrna a vašich vínc vezme desiatky a dá ich svojim komorníkom a svojim sluhom. Zoberie vašich sluhov, vaše slúžky, najlepšiu vašu mládež a vaše osly a použije ich na svoje práce. Z vašich stád vezme desiatok a vy sami mu budete sluhami. A keď budete v ten deň stenať pre kráľa, ktorého ste si vyvolili, Pán vás v ten deň nevyšlyší.“ (1Sam 8, 11 – 18)

Vec je jasná, chcete mať kráľa, tak ho budete mať a budete jeho otrokmi. Taká je koncepcia moci tohto sveta. Chcete byť podobní iným národom, budete sa deliť o osud poddaných. Monarchia sa úzko spája s poddanstvom. Ľud sa dobrovoľne odovzdáva do rúk vládcu a vládca bude mať nad ním plné právo. Izraelčania sa napriek všetkému vyslovujú za to, že chcú mať kráľa. **Boh dovoľuje splniť ich vôľu**. Zarmútenému Samuelovi hovorí: „ **Vypočuj hlas ľudu vo všetkom, čo ti povedia, veď nie tebou opovrhli, opovrhli mnou, aby som nekraloval nad nimi.**“ ^{1Sam 8,7} . Boh sám určí človeka, ktorého Samuel pomaže. Je to Šaul.

4. Formovanie

Skutky – činy na dosiahnutie cieľa.

1. **skutok človeka** – spoločný so skutkami živočíchov – **konáme ich bez účasti rozumu a slobodnej vôle** – napr.: **spontánne**: láska, nenávisť, fantázia,, biologické potreby vykonané v spánku, opilsti, pod vplyvom drog a pod.
2. **skutok ľudský** – skutok vlastný len človekovi. Je vykonaný **za účasti rozumu a slobodnej vôle**. Človek je za čin zodpovedný.

Morálnosť ľudského skutku závisí od 3. kritérií:

1. **Predmet** – dobro, ku ktorému vôľa uvážene smeruje

2. **Úmysel** – smerovanie k cieľu
3. **Okolnosti** – prispievajú k zvýšeniu morálneho dobra alebo zla ľudského skutku.

Zákony – nariadenia rozumu smerované na spoločné dobro, vynesené tým, kto je poverený riadením spoločnosti.

1. **Zákon prírody** – riadi bytie a činnosť organického a anorganického sveta (gravitácia, kryštalizácia, ...) - vonkajšia oslava Boha.
2. **Prírodný zákon** – povinnosť uložená všetkým ľuďom zachovať mravný poriadok.
3. **Boží zákon** – Dekalóg zo SZ – Evanjeliové rady z NZ (plnosť živej lásky, ktorá je neustále nespokojná, že nedáva ešte viac.)

Svedomie – vnútorná norma mravnosti; Boží hlas v našom vnútri; praktický úsudok o mravnej povahe ľudského skutku.

Je okom duše, ale oko bez svetla je slepé , potrebuje svetlo a ním je Boží zákon, ktorý je všeobecný a absolútne platný.

Čnosť - trvalá dispozícia konať dobro

Morálne čnosti - vzrastajú výchovou, vedomými a dobrovoľnými činmi a vytrvalosťou v úsilí. Božia milosť ich očisťuje a povznáša.

Teologálne (božské) čnosti - ich pôvodcom, dôvodom a predmetom je Boh, ktorého človek vierou poznáva, v ktorého dúfa a ktorého miluje pre neho samého.

Kardinálne (ľudské) čnosti - sú pevné postoje, stále dispozície, trvalé dokonalosti rozumu a vôle, ktoré usmerňujú naše činy, usporadúvajú naše vášne a riadia naše správanie podľa rozumu a viery. Poskytujú človekovi ľahkosť, sebaovládanie a radosť, aby mohol viesť morálne dobrý život. **Čnostný človek je ten, ktorý slobodne koná dobro.**

1. **Božské čnosti** – vliate – viera, nádej, láska.
2. **Základné čnosti** – získané – rozvážnosť, spravodlivosť, statočnosť, miernosť.

Hriech – vedomé a dobrovoľné prestúpenie Božieho zákona.

5. Viera – odpoveď človeka Bohu

KKC 142 – 180

Viera:

- božská čnosť, ktorá nám bola vliata do duše pri krste ako **dar od Boha**
- disponuje človeka prijať to, čo Boh zjavil ako pravdu

Čnosť viery:

- vytrvalosť vo viere
- spolupráca človeka s Božou milosťou

Poslušnosť viery:

- slobodné sa podriadenie počutému slovu

Posilňovanie viery:

- modlitba
- sviatosti
- čítanie - meditácia Božieho slova

„Viera neprotirečí rozumu, ale rozum presahuje.“

Vzory viery:

1. SZ – Abrahám

- opustil svoju krajinu
- uveril v narodenie Izáka
- bol ochotný obetovať jediného syna

2. NZ – Panna Mária

- najdokonalejšie uskutočňuje odpoveď viery i čnosti viery

6. Abrahám.

Božie oslovenie Abraháma – začiatok dejín spásy:

Po nešťastí, do ktorého upadlo ľudstvo svojou pýchou a snahou po moci si Boh volá z národov jedného muža, aby s ním začal úplne nové dejiny.

Abrahám má:

- zanechať svoju vlasť
 - zrieknuť sa starých priateľstiev
 - pastvín
- } **na slovo Boha odchádza**
- Boh žiada riziko úplne nového začiatku

„ Odíď zo svojej krajiny, od svojho príbuzenstva a zo svojho otcovského domu do krajiny, ktorú ti ukážem. Urobím z teba veľký národ a preslávim tvoje meno a ty budeš požehnaním. Požehnám tých, čo ťa budú žehnať, a preklajem tých, čo ťa budú preklínať! V tebe budú požehnané všetky pokolenia zeme!“ Gn 12, 1 - 3

tri prisľúbenia:

- bude otcom veľkého národa;
- dostane podiel na Božom požehnaní (v prvom rade to znamená plodnosť a ochranu.)
- On a jeho potomci zaujmú krajinu Kanaán (Konečné zaujatie Kanaánu však nasledovalo až po odchode Izraelitov z Egypta.)

„ Abram“ = miluj otca / z babilónskeho: abu = otec; ramu = milovať

„ Abrahám“ = otec zväzku ľudí / význam pre Izraelitov/

Novým menom začína preň aj nový dejinný úsek.

Božie volanie k Abrahámovi je posilnené slávnostným uzavretím zmluvy. Boh vedie Abraháma v noci, pod oblohou plnou hviezd a sľubuje mu potomstvo, ktoré má byť tak početné, ako tieto hviezdy. Vo sne môže vidieť budúcnosť Božieho ľudu. (Gn 15).

Kňazský spis tu vidí ten znak zmluvy, ktorý je záväzný pre celý Izrael – **obriezku**. Pritom sa odstraňuje predkožka na mužskom pohlavnom úde. Tento úkon, ktorý pri ostatných národoch môže mať hygienické zdôvodnenie, tu má hlbší význam. Na orgán, ktorý slúži pri odovzdaní života, pozerá sa tu z hľadiska zmluvy. Znak zmluvy prijíma len muž.

S obriezku je nerozlučne spojená Božia požiadavka, ktorá sa spomína v Gn 17, 1: „**Kráčaj predomnou a buď úplne môj!**“

Samotný obrad teda nestačí! **Hlavným obsahom takéhoto života je pre Abraháma viera a poslušnosť.**

Skúška Abrahámovej viery a poslušnosti:

Tieto skutočnosti sú v rozprávaní o obetovaní Izáka. Hovorí o tom, ako neskoro sa tento syn narodil, veď Abrahám musel na splnenie tohoto prisľúbenia čakať dlhé roky.

Jeho žena, Sára (znamená - kráľovná) nemohla pre starobu dúfať v narodenie dieťaťa, preto podľa vtedajšieho zvyku, ktorý spomína aj Chamurapiho kódex, poslala k svojmu mužovi **slúžku Agar**, aby dostala syna aspoň od nej. (Gn 16, 1n)

Agar porodila Abrahámovi syna **Izmaela**. Arabi v ňom vidia svojho otca.

Boh však nepripustí, aby do jeho plánov zasahovali ľudia .O krátky čas prijíma Abrahám troch nebeských poslov, ktorí mu oznamujú narodenie Syna z jeho ženy.

V obetovaní Izáka sa zračí, akú neobmedzenú poslušnosť a vieru vyžaduje Boh. Izák nie je len milovaným synom, je zároveň jediný, kto spája Abraháma s vyvoleným potomstvom. **Na Izákovi teda nestojí iba otcovská láska, ale celá jeho viera.** Napriek tomu Abrahám poslúcha bezvýhradne. Na konci Boh túto obeť nežiada. **Ochotu k darovaniu považuje za niečo väčšie, ako samotný dar.**

Dejiny Abraháma sú veľmi bohaté. Venujme pozornosť trom udalostiam:

Povolanie, znamená **odísť do neznáma**. To je to, čo ľudia najčastejšie Bohu vyčítajú, lebo oni by chceli vedieť, čo bude zajtra, o týždeň, o rok o desať rokov. Na ceste viery to nejestvuje. Na ceste dôvery v Boha je **pripravenosť k okamžitému prispôbeniu sa pokynom Boha.**

Večera možno bude a nebude. Boh v danom momente kladie požiadavky a treba sa im okamžite prispôbiť. Boh vyvedie Abraháma z krajiny v ktorej býval a vedie ho do zaľúbenej zeme. Nepovedal Abrahámovi: Počúvaj, zasľúbená zem je v New Yorku. Nie. Abrahám tiež nikdy Bohu nepoložil otázku: „Kde je tá zem?, kedy do nej prídem?“. Myslím si, že do zasľúbenej zeme prišiel práve v hodine smrti. Tá je u Pána Boha.

Prísľub syna. Ľudský povediac, bola ta na splnenie vec nemožná. Abrahám je starý; žena je neplodná a tiež stará. Bude mať syna, pretože to povedal Boh. Abrahám uveril. Čakal na toho syna. Vo chvíli prisľubu už bol starý. Mal 75 rokov a čakal ďalších 25 rokov Abrahám dokázal čakať. To je dokonalosť viery. Mal 100 rokov, keď sa mu narodil syn. Prísľub sa splnil. Bola to veľká udalosť v dejinách Abraháma. Boh nesklame.

Keď už syn dorastá a zachraňuje otca, vtedy Boh hovorí: Priateľu, mám k tebe prosbu. Prines mi svojho syna na obeť. A Abrahám sa znovu na nič nepýta, o ničom s nikým nerozpráva, dokonca ani so ženou, iba plní prosbu Boha – Priateľa. A Boh v poslednom momente zadrží ruku ozbrojenú nožom a hovorí priateľovi: „teraz som poznal, že Ma miluješ viac, ako svojho syna. Teraz som spoznal, že som pre teba najdôležitejší.“ Zachránil otca aj syna.

Je tu ešte rád iných dôležitejších momentov, takých ako je krásna modlitba Abraháma pri obrane Sodomy. Spoznajme v nej človeka, ktorý ako priateľ rozpráva s Bohom, chce zachrániť nešťastných ľudí.

7. Patriarcha - Jozef

Jozef bol vo všetkých svojich premenách pravým hľadačom a nálezcom Boha. Nenechal sa rozdrviť ani šťastím ani nešťastím života. Vždy a všade hľadal Boha. Bol vždy viac synom Izraela, než synom Jakuba. O jeho starších bratoch sa to však povedať nedá.

Jozef – blízky Bohu.

- ❖ má prorocké sny
- ❖ sny majú v SZ dvojaký význam: 1. prázdna a márna fantázia
2. prorocké, ktoré zvestujú
Božie posolstvo; prinášajú osvietenia.

A Ráchelin syn **mával takéto sny** už **v útlej mladosti**. Bol miláčikom nielen pozemského, ale aj nebeského Otca.

Čítaj Gn 37, 1 – 11.

Medzi najznámejšie udalosti rozprávania o Jozefovi patrí **scéna zvädzania v Putifarovom dome**. Málo kto si však všimne jeden z hlavných dôvodov odmietnutia hriechu:

*„ Po týchto udalostiach žena jeho pána nechala na Jozefovi oči a povedala mu: „ Lahni si so mnou!“ On však odoprel a povedal žene svojho pána: „ Pozri, môj pán sa o nič vo svojom dome nebojí pred mnou a zveril na mňa celý svoj majetok. Už ani sám nemá väčšej moci v tomto dome ako ja a nevyhradil si nič pred mnou okrem teba, lebo ty si jeho žena. Ako by som sa mohol dopustiť takej veľkej krivdy **a proti Bohu sa prehrešiť?!**“*

(Gn 39, 7 – 9)

Najhorším a najväčším nebezpečenstvom, ktorého sa najviac bojí, nie je strach pred pánom domu, mučením, väznením, či smrťou, ale to, že ide o hriech proti Bohu. **Je to človek uvedomujúci si Boha, mysliaci na Boha aj v mravne napätej situácii, v najskrytejších činoch, pri plnení aj najobetavejších a najnebezpečnejších povinnosti. Táto láska je čosi skvelé a ohromné, tým viac, že zažiarila v špine starého orientu. Jozef je človek, ktorý všetko vidí vo svetle Božom, ktorý pozná svoju nemohúcnosť, ale jednako vie, že je všemohúci, keď Boh je v ňom a s ním.**

Jozefov príbeh, na rozdiel od iných rozprávání o patriarchoch, je súvislou novelou. (Gn 37, 1 – 50)

Jozef nerozpráva s Bohom, nebojuje s Ním, ale je vychovaný vo vernosti Bohu. To je ďalšie pokolenie spravodlivého Ábela. Jozef je človek bez škvrny, ako Abrahám. Verí Bohu aj napriek protivenstvám. Odpúšťa bratom. Desivý príbeh o veľkosti človeka, ktorý rastie v ťažkých situáciách. Žiadna situácia, ani väzenie, ani luxus, ani vydieranie Putifarovej ženy ho nedokážu zlomiť, lebo Boh je s ním a on je s Bohom. Za vernosť Bohu aj v týchto situáciách je zahrnutý zvláštnym požehnaním a počas hladu sa stáva záchrancom svojich bratov. Odpláca sa za zlo dobrom.

Kniha Gn sa končí požehnaním starého Jakuba, pre všetkých jeho synov, ktorí dajú počiatok 12 pokoleniam vyvoleného národa.

Pokojne treba otvoriť knihu Genezis a počúvať, čo mi Boh hovorí, čo Boh hovorí o veľkosti človeka a o jeho slabosti. **A ak dokážeme Boha počúvať ušami srdca, objavíme, aká krásna je cesta viery, ktorú nám ukazuje Abrahám a cesta vernosti a spravodlivosti, ktorú nám ukazuje spravodlivý Jozef.**

Oplatí sa pozrieť na NZ rozmer tejto knihy. Je v nej reč už v raji o predpovedi Potomka Evy, ktorý zničí potomstvo satana, čiže v raji máme predpoveď vysloboditeľa zo zla. Potom tam máme spravodlivého Ábela, ktorý je typom Krista. Ten totiž zahynie rukami závistlivých Židov, ako Ábel rukami závistlivého Kaina. V dejinách Abraháma je dôležitá predpoveď potomstva, ktoré bude vlastniť zem. Ide o potomstvo veriacich ľudí, ako aj predpoveď Syna, v ktorom bude požehnaný celý svet. V obete Izáka, ktorú otec prináša Bohu, máme obraz, v ktorom je predpovedaná Obeta na Golgote. Tieto dva pahorky sú pomerne blízko. Morja, to je pohorie, na ktorom v časoch Krista sa týčila Jeruzalemská svätyňa. Do dnešného dňa je tam kameň, ktorý pripomína, že tam Abrahám obetoval svojho syna. Pomerne blízko je Golgota, vrchol, na ktorom Boh Otec prijíma Obetu svojho Syna. Dôležitou NZ témou je spravodlivý Jozef, typ Spasiteľa. Závist' bratov, ktorí ho vydali do rúk Egypťanov, a potom jeho odpúšťajúca láska ako záchrana rodiny z ohrozenia pre smrťou hladom. Záchranca Egypta a záchranca rodiny. Krátky text požehnaní Jakuba, ktoré sa vzťahuje na *jeho syna, z ktorého vzide*

potomok Ježiš Kristus. Jakub predpovedá svojmu synovi Júdovi, že z neho vzíde Kráľ, ktorý bude spravovať celý svet.

Rodinné vzťahy mien z knihy Genesis:

manželia: Adam a Eva

synovia: Kain, Ábel, Set

manželia: Abrahám a Sára

syn: Izák

manželia: Abrahám a Ketura (manželka po smrti Sára) = (6. synov)

Abrahám + Agar (egyptská slúžka Sára) = Izmael

manželia: Izák a Rebeka

synovia: Ezau a Jakub

manželia: Jakub a Lia

synovia: 1.Ruben, 2.Simeon, 3.Lévi,4. Júda, 9.Izachar, 10.Zabulon

dcéra: Dina (1 dcéra + 6 synov)

Jakub + Bala (slúžka Ráchel) = 5.Dan, 6.Neftali

Jakub + Zelfa (slúžka Lii) = 7.Gad, 8. Aser

manželia: Jakub a Ráchel

synovia: 11. Jozef a 12. Benjamín

manželia: Jozef a Asenet

synovia: Manasses a Efraim

8. Dekalóg.

Morálka, prikázania, hriech, svedomie, dobré a zlé skutky, to sú najznámejšie pojmy z morálnej teológie. Ako je to s ich uvádzaním do konkrétneho súčasného života? Dnes sa vynárajú otázky: Čo je morálne? a Má morálka dnes v 21. storočí čo povedať mladému modernému človeku? Nie je to zbytočný archaizmus a prostriedok na ovládanie ľudí alebo výhovorka pre slabochov? Existuje vôbec hriech a zlo, nie je to len výmysel? A čo svedomie? Žeby to bol zbytočný prepych a brzda slobodného života naplno bez obmedzovania?...

To sú čím ďalej, tým častejšie otázky súčasnej populácie. Okolie dnešnej doby nám hedonistickými propagandami v masmédiách a reklamách preniká do duše všetkými pórmami nášho tela. Všetky sú zamerané na: slobodu, demokraciu, úspech, super vzhľad, kariéru za každú cenu... Každý si dnes vytvára svoje prikázania. Svoju morálku má dnešný politik, podnikateľ, kriminálnik, či veriaci.

Na čo sú nám potom Božie prikázania?

Božie prikázania, či už človek chce alebo nechce, majú univerzálnu platnosť. Sú platné pre každú dobu, pre každého človeka a sú nemenné. Boh dal najzákladnejšie pravidlá. Keď ich ľudstvo dodržiava, je človek šťastný.

Zoberme si príklad: Čo je výsledkom „morálky egoistického podnikateľa“ vidíme v správach - vraždy, masakre, osirotené deti, nešťastní ľudia.

Keď si človek sám vytvára morálku vo väčšom meradle, vznikajú etnické čistky, teroristické akcie, nepokoje, vojny. To je výsledok ľudskej morálky a ľudských pravidiel života.

Boh nám nedal prikázania z pocitu nadradenosti ani aby nám bránil v šťastí. Dal nám ich z lásky a človek ich má s láskou prijať a v láske plniť, aby sa vyhol nešťastiu.

Rodič a dieťa. Malé dieťa plní príkazy rodiča nevedome; väčšie možno z povinnosti a zo strachu; dospelé, ak je rozumné, z lásky k rodičom a sebe. Tak by to malo byť aj v dospievaní duchovného dieťaťa a chápania Božích nariadení, či doporučení.

Boh vštepil do duše každého človeka svoje pravidlá, či je veriaci alebo neveriaci. Hovoríme tomu **prirodzený zákon**. Každý má v sebe zakódované poznanie dobra a zla.

Každá spoločnosť, či spoločenstvo potrebuje svoje pravidlá a zákony, podľa ktorých sa riadi jednotlivec, či skupina. **Len také pravidlá spoločnosti prinášajú pokoj a šťastie, ktorých základom sú Božie zákony, či rady.**

„Každý je povinný smerovať k dokonalosti z prikázaní,
nie je však povinný byť dokonalý.“
(sv. Tomáš Akvinský)

„Cieľom prikázania je láska vychádzajúca
z čistého srdca, dobrého svedomia a úprimnej viery.“
(1Tim1,5)

DESATORO: formulácia katechetická

1. **Ja som Pán, tvoj Boh. Nebudeš mať okrem mňa iných bohov, ktorým by si sa klaňal.**
2. **Nevezmeš Božie meno nadarmo.**
3. **Pamätaj, že máš svätiť sviatočné dni.**
4. **Cti svojho otca a svoju matku.**
5. **Nezabiješ.**
6. **Nezosmilniš.**
7. **Nepokradneš.**
8. **Nebudeš krivo svedčiť proti svojmu blížnemu.**
9. **Nebudeš žiadostivo túžiť po manželke svojho blížneho.**
10. **Nebudeš túžiť po majetku svojho blížneho.**

DESATORO: formulácia Božia - čítaj: Ex 20,2-17; Dt 5,6-21

Aby sme pochopili význam Dekalógu pre náš osobný i spoločenský život, pokúsime sa ujasniť si niekoľko morálnych pojmov:

9. Mojžiš.

Knihy Ex; Lv; Nm a Dt majú dlhú a ešte nie celkom ujasnenú dobu vzniku. Tento veľký celok vyrástol z malých začiatkov. Na začiatku bolo pravdepodobne vyznanie viery zachránených z Egypta, ktoré mohlo byť predlohou aj pre Dt 26, 5-9.

Toto „**spásno-dejinné Crédo**“ Izraela siaha do doby patriarchov až po vstup do zasľúbenej krajiny. Vie o pobyte ľudu v Egypte; o tvrdej otrockej práci a napokon o záchrane mocnou Pánovou rukou. *V priebehu dejín sa toto vyznanie rozšírilo. Egypťské rany sú teraz názorné, rovnako Božie záchranné skutky, predovšetkým jeho pomoc pri prechode cez more. Pridali sa rozprávania a kmeňové*

tradície, zákony a kultové predpisy. Komplikovanú konečnú podobu máme pred sebou v Mojžišových knihách. Vývoj ukazuje, že ani tieto knihy netreba chápať ako opis dejín v dnešnom zmysle. **Je to vyznanie, ktoré vyrástlo z viery, ale má základ v Božom historickom skutku.** Bez Božej záchrany Izraela z Egypta by tieto knihy nejestvovali.

Je zaujímavé, že v tomto pôvodnom vyznaní viery sa Mojžiš nespomína. Môže to mať *teologický význam*: **záchrana sa má pripísať len Bohu.** V neskoršej dobe sa to však zmenilo. Začal záujem o postavu, ktorá mala veľký podiel na vyslobodení Izraela z Egypta.

Obraz a chápanie postavy **Mojžiša**, tak ako ho máme v Pentateuchu, sa utvorila z rozličných podaní a uvažovaní. Na začiatku knihy Ex je zaznamenané podivuhodné detstvo a rozprávanie o príprave na faraónovom dvore. Pretože **v hneve zabil Egypt'ana, musí ujsť do Madiánu.** Jedného dňa, keď pásol v púšti ovce, **zjavil sa mu v horiacom trňovom kríku Boh. Spoznáva Božie meno a dostáva poverenie vyslobodiť svoj ľud.** Tejto úlohy sa ujíma len nedobrovoľne, lebo je spojená s veľkými ťažkosťami. Dôjde k boju s faraónom, ktorý ani pri rôznych plagiach nesúhlasí s odchodom Izraela. Odpor faraóna nakoniec zlomí **udalosť Paschy (prechodu Pána = smrť všetkého prvorođeného.)** Nastáva východ z Egypta. Faraónova bojová skupina nedokáže zabrániť prechodu cez more. Biedne zahynie. pre Izrael teraz začína **putovanie** po púšti. **Na Sinaji dostáva Desatoro = Dekalóg** a iné zákony. Mojžiš tu uzatvára zmluvu medzi Bohom a jeho ľudom. Táto **zmluva je čoskoro porušená. Izrael tancuje okolo zlatého teľaťa. Boh ho prísne potrestá.** Na konci Mojžiš sprostredkuje obnovenie zmluvy.

V priebehu ďalšieho putovania **sa ľud proti Mojžišovi búri** a nastane spor o tom, či do zaslúbenej krajiny netreba vojsť už pri Kadeši. **Na Izrael je uložené dlhé putovanie, až začína pochybovať aj Mojžiš. Za trest nevstúpi do zaslúbenej krajiny.** Jeho **nástupcom** bude **Jozue.**

Mojžiš „zomiera“ na vrchu Nebo, krátko pred tým, než Izrael vojde cez Jordán do Kanaánu. Jeho hrob je neznámy.

Tento obraz o Mojžišovi nie je ani zďaleka taký jednotný, ako sa javí. Dôvodom sú rozličné politické a náboženské udalosti, kde bolo potrebné takú veľkú osobnosť, ako je Mojžiš interpretovať primeraným spôsobom, ak sa chcel zachovať hlavný cieľ: Vyjadrenie jeho významu pre súčasnosť a nie zostaviť jeho bibliografiu. Jeho veľkosť sa nedá obsiahnuť jedným pohľadom. Svoju úlohu zohrávajú ciele jednotlivých prameňov Pentateuchu.

(Podobne zobrazujú rozličné črty Ježiša štyria evanjelisti.)

Všetky tradície sa zhodujú v tom, že nikto v SZ nedostal od Boha také osobitné poverenie, ako Mojžiš. Toto naplnil poslušnou službou a láskou k Bohu a k svojmu ľudu, v spásno - dejinnej chvíli Izraela. Bez Mojžiša by nebol Izrael.

Vyslobodenie z otroctva

Na začiatku knihy Ex 1, 8-22 sa spomína veľká sociálna núdza. Faraón vo svojej dobe takmer všemohúci pán, hodnotil ľudí ako lacnú pracovnú silu. Veľkolepé stavby, ktoré mali jeho politickému systému prepozičať úctu a trvanie, nariaďuje stavať diktátorským spôsobom. Keď sa otroci začnú proti tvrdým životným podmienkam búriť, ich postavenie sa len zhorší: práca sa sťaží, nešetří sa ani ľudský život. Situácia sa javí ako bezvýchodisková. No utláčaní „ volajú k Bohu“ (Ex 2, 23-25) **Boh ich v tejto existenčnej núdzi vypočul.**

Jeho pomoc je nutná. Na začiatku Boží vyslobodzujúci čin vyvádza Izrael zo situácie, ktorá budila pochybnosti. Jeho záchrana je určená utláčaným ľuďom. Boh neskôr svoje sociálne požiadavky voči Izraelu odôvodňuje slovami: „ *Pamätaj, že si bol otrokom v Egypte.*“ (Ex 20, 2)

Nikdy sa nedá dostatočne zdôrazniť, že Izrael nemal pre svoje rozprávanie o Bohu filozofický alebo náboženský dôvod. V dejinách zažil Boha ako svojho záchrancu.

Boh vyslobodil svoj ľud z neúnosnej situácie. V popredí tu nie je milosť a odpustenie; svätosť a budúca sláva. **Na počiatku je oslobodenie z úplne existenčnej núdze.** Boh tu ukázal, že je proti vykorisťovaniu, utláčaniu a násiliu, keď ho z toho vyslobodil.

Je pochopiteľné, že túto praskúsenosť Izrael neskôr ukazoval vždy názornejšie. **Spomienka na udalosti a vd'ačnosť oslobodených vytvorili texty, v ktorých sa zlieva viera s dejinami.** Práve mnohé zázračné črty svedčia o tejto vd'ačnosti. Rozprávania o ranách; o prechode cez more; o zázrakoch v priebehu putovania po púšti sa zhodujú v tom, že **Boha hlásajú ako Záchrancu Izraela.**

Aby faraóna pohl k prepusteniu Izraela, Boh dopúšťa na jeho krajinu rany.

Sú to:

1. krvavá voda v Níle 2. žaby 3. komáre 4. ovady 5. mor dobytka 6. vrede 7. ľadovec 8. kobyľky 9. tma 10. smrť prvorođených.

Väčšina týchto úkazov nie je v Egypte zriedkavá ani dnes. Samotné červené sfarbenie Nílu sa dalo na niektorých úsekoch pozorovať aj v tomto storočí – keď nastal silný úhyn rýb.

Iste nie je náhoda, že väčšina rán súvisí s Nílom. **Boh sa ukázal silnejší, ako najsilnejšia životná moc Egypta.** Rany sú znameniami jeho moci. Aj keď nemusí ísť o zázraky v zmysle prekročenia prírodných zákonov, predsa v nich Izrael videl obdivuhodné Božie skutky.

Vrcholom Božieho oslobodzujúceho diela **je záchrana v mori.** Kým Izraeliti bezpečne prechádzajú cez more, skupiny bojových vozov, ktoré ich prenasledovali, hynú vo vodách. Táto záchrana bola pre Izrael vždy jeden z najrozhodujúcejších Božích činov. V Exode je o tom dosť komplikovaná správa. Jednotlivé pramene to opisujú svojisky. Tu je zjavné, že do opisov prenikli aj legendárne prvky, ktorých cieľom je vyjadriť veľkosť Božieho zásahu. Aj pobyt na púšti je obdobím mnohých zázrakov. V odlúčenosti od sveta Boh pripravuje svoj ľud na uzavretie zmluvy.

- ❖ **Čas** pobytu **na púšti sa pre Izrael** stáva **časom milosti.** Božiu blízkosť pri ľude zdôrazňujú mnohé zázračné udalosti. Izraela zachraňuje vždy zo základnej núdze: hlad, smäd, ohrozenie nepriateľmi, pochybovanie...
- ❖ **Pri Mára** Boh ukázal Mojžišovi **drevo,** ktoré urobilo **z horkej vody požívateľnú.**
- ❖ **V púšti Sin** im posielala **prepelice a živí ich mannou.**
- ❖ **Pri Rafidim** Mojžiš vyvedie **vodu zo skaly**
- ❖ Jeho **modlitba** spôsobuje **víťazstvo nad Amalekitmi.**

Všetky tieto zázraky vyjadrujú jedno:

Všetko, čo Izrael potrebuje k životu, dostáva od Boha!

Napokon vo svojom jadre nie sú tieto rozprávania nepravdepodobnými. Zrejme bolo drevo, ktoré odstraňovalo horkosť vody.

Kídle prepelíc ešte aj dnes pri svojom jarnom sťahovaní z Afriky do Európy križujú územie pri Červenom mori. Manna je vlastne výlučok vošiek, ktoré na tomto území žijú na stromoch: manna = tamariška. Pri trávení potravy (listov) vylučujú pre svoje larvy sirupovitú tekutinu. Na suchom vzduchu tieto bielo - žlté kvapky kryštalizujú až na veľkosť hrachu a ako manna padajú na zem. Izraelitom to však nemohlo slúžiť ako výlučný pokrm. Beduíni ich zbierajú a jedia ešte aj dnes.

No zostavovateľom SP sú také vysvetľovania vzdialené. Nechceli a ani nemohli vysvetliť príčiny týchto nevšedných prírodných úkazov. Pripisovali ich bezprostredne Bohu a chápali ich ako „znamenia“, ktorými im Boh pomáhal.

„Starý zákon je pôda, z ktorej vyrastá Nový zákon. Ak sa oddelí NZ od SZ, akoby ho odrezal od svojho základu, sám však nemá stálosti.“

10. Prorok vernosti. PROROCI IZRAELA

Prorocké poslanstvo je časťou Božieho zjavenia a základnou zložkou biblického učenia..

Kto je prorok?

Menom prorok sa označuje v SZ ten, kto je povolaný (muž alebo žena), aby najmä v kritických chvíľach izraelského národa vystupoval v mene Jahveho, Boha Izraela a autoritatívne, ohlasoval alebo tlmočil jeho vôľu. Je to povolaný hlásateľ. Nevystupuje teda z vlastného popudu, ale z Božieho povolania.

Prorok nie je veštec, ktorý si zakladá na svojich mimoriadnych vedomostiach a na ich základe predpovedá budúcnosť.

Vznik prorockých kníh.

Medzi povedaným a zapísaným slovom dnešných prorockých kníh prešli celé stáročia. Výroky proroka obyčajne zbierali jeho žiaci. Usporiadávali ich do určitých tematicky súvisiacich blokov. K tomu sa pridali úvodné slová alebo dodatky, čo aktualizovalo zvesť pre novú dobu a situáciu.

Prorokova zvesť však nemala význam iba pre očitých svedkov a poslucháčov, ale ako živé slovo musí byť opakovaná aj v zmenenej historickej situácii a teda i dnes.

Prorocké spisy sú v židovskom zákone druhou časťou SZ, ktorá pozostáva zo spisov prorokov, rozdelených do dvoch skupín:

1. Skorší proroci, ku ktorým patria knihy Joz; Sdc; 1a2 Sam; 1a2 Kr.

2. Neskorší proroci: Iz; Jer; Ez; 12 malých prorokov. Kniha Bar v hebrejskej Biblii nie je a kniha Dan je v nej zaradená medzi „Spisy“ (ketubím)

V našom kánone zvyčajne rozdeľujeme prorocké knihy na *väčších a menších prorokov*. Nie však preto, že by *menší* proroci nemali taký dôležitý význam, alebo že by obsahovali menej dôležité poslanstvo.

- ❖ Titulom *väčší* proroci sa označuje Iz, Jer, Ez a Dan preto, že ich prorocké spisy majú *väčší rozsah a písali ich na osobitných zvitkoch*.
- ❖ Druhú skupinu tvoria *menší* proroci, ktorí v hebrejskej Biblii tvoria len *jeden spis a majú menší rozsah*. (Spolu majú len niečo cez 100 veršov.)

Prvých 6 (Oz; Joel; Am; Abd; Jon; Mich) zaraďujeme do doby **rozkvetu Asýrskej ríše**, ďalších 3 (Nah; Hab; Sof) do doby **úpadku Asýrskej ríše** posledných 3 (Ag; Zach; Mal) do doby **po rozpade tejto ríše**. Texty všetkých malých prorokov boli v pôvodine hebrejské, našli sa z nich fragmenty v Kumráne.

Úloha proroka.

Prorok na rozdiel od kňazov a kráľov nebol Bohom pomazaný; jeho jedinou legitimitáciou bol Božie volanie. Prichádzali často v neočakávaných chvíľach, v ťažkých zvratoch Izraelského ľudu, robili si nárok na, že prijali Božie slovo a že ho musia vo svojej dobe rozširovať ďalej. Vo svojom poslanstve pripomínali národu a kráľovstvu s neporovnateľným dôrazom požiadavku Zmluvy.

Neslýchanými výrokmi hrôzy ohlasujú Boží trestajúci súd, ktorý majú nad Izraelom uskutočniť veľké ríše. V dobe útrap mali pre svoj národ aj slová útechy a nádeje.

Zrak Izraela obracajú na budúce Božie spásne konanie, ktoré ďaleko prevýši starú zmluvu. Ale význam starej zmluvy sa nijako nestráca v ich na budúcnosť zameraných veštách. Proroci sa stali ako poslovia Božieho slova veľkými vystríhateľmi a tešiteľmi Izraela. Vo svojej dobe sa stretali zväčša s malým porozumením. **Rečnili a varovali; trpeli a zmĺkli. Avšak ich poslanstvo žilo ďalej!**

Často slová prorokov vyvolávali účinok až v neskoršom čase. Tak Izrael spoznával, že v slove prorokov ho postretlo Božie slovo, ktorému prislúchal význam, ktorý siahal za okamih. Preto pojal slová prorokov do zbierky svätých spisov.

V očakávaní tohto dňa proroci v poexilovom období zanikajú, aby nechali miesto pre Ježiša z Nazareta, „*ktorý bol prorokom mocným v čine i v reči pred Bohom aj pred všetkým ľudom.*“ (Lk 24, 19; Hebr 1, 1 – 2)

11. Ozeáš

Je o niečo mladší ako Amos a pochádza zo Severnej ríše. *Pôsobil pravdepodobne niekoľko desaťročí. Jeho činnosť spadá ešte do doby kráľa Jeroboama II., a končí sa až krátko pred zánikom Severnej ríše r. 722. Bolo to obdobie úpadku.*

Aj Ozeáš pranieuje nespravodlivosť a chýbajúcu ľudskosť. Hlavná obžaloba však smeruje proti modloslužobe, uctievaniu Bála.

Bálovo náboženstvo bolo od začiatku pre Izrael veľkým pokušením (por. Nm 25, 1n). O jeho zavedenie v Severnej ríši sa postaral kráľ Achab a jeho manželka Jezabel. V 8 stor. sa vyvinul **synkretizmus = zmiešanie náboženstiev**, ako v oficiálnom uctievaní Jahveho, tak aj; *a predovšetkým v súkromnom náboženstve ľudu.* (por. Oz 4, 4 – 19)

A práve tu Ozeáš útočí. To, že Izrael prepadol bohom plodnosti Kanaánu, považuje za **„cudzoložstvo“ voči Jahvemu**. Ľud sa opojil bohatými plodmi krajiny a pri tom zabudol na darcu týchto darov. Preto že sa to stalo, nemôže byť ani hospodársky blahobyť trvalým. To „cudzoložstvo“ má následky vo všetkých oblastiach života.

Proroci Južnej ríše - Júdska

Izaiáš

*„Tvorcovia modiel sú ničomní všetci
a ich miláčikovia neprospejú.
Ich svedkovia nič nevidia
a nič nezvedia, aby sa zahanbili.
kto urobil boha a ulial sochu,
aby mu prospela?
Hľa, všetci jeho stúpenci sú v hanbe ...“ Iz 44, 3 – 4*

Bol povolaný v roku, keď zomrel kráľ Oziáš (739). *Bola to doba, keď sa rozmáhala asýrska veľmoc a keď sa vytvárali protiasýrske spolky.* Pravdepodobne pochádzal z kruhov vyššej vrstvy, mal prístup k dvoru a výborné vzdelanie. V celku mal dobré výhľady a kariéru v politike alebo v správe.

Podobne ako Amos, aj Izaiáš útočí na sociálne ťažkosti: vraždenie, podplácanie a chamtivosť sú na dennom poriadku súčasne s bohoslužbou a modlitbou. „Je to nezlučiteľné a protikladné!“, narieka prorok. (por. 1, 10 – 17) Veľmi dojímavým príkladom je Pieseň o vinici (por. Iz 5, 1 – 7) Pravdepodobne ju spieval pri jednej z niektorých veselých slávností Izraela. *Spieva v nej o láske muža k svojej vinici, ktorej je oddaný s takmer erotickou láskou.* Prekopal túto vinicu, pozbieral kamene a nasadil révu. *Každá vinica, ktorá je opatrovaná s takou starostlivosťou, odmení sa bohatými strapcami hrozna! V tomto prípade je však výsledok iný. Láska nie je opätovaná, ženích žne nevd'ak, t.j. kyslé a plané hrozno.*

Počas Piesne si poslucháči náhle uvedomili: Táto dôrazná pieseň hovorí o Jahvem a Izraeli.

101.

Jeremiáš

„ Keď budete volať ku mne,
keď prídete a budete sa ku mne modliť, vyslyším vás.
Budete ma hľadať a nájdete ma; ak ma budete hľadať celým svojím srdcom....“
Jer 29, 12 - 13

Pochádza z kňazskej rodiny v Anatote (severne od Jeruzalema), mal možnosť zoznámiť sa s históriou a tradíciami Izraela. *Jeho vystúpenie spadá do najkritickejšej doby izraelských dejín. Asýrska moc upadá, Palestínska sa dostáva ne krátko pod vplyv Egypta. Okolo r. 628 je Jeremiáš ako mladý muž povolaný.*

Zo začiatku kritizuje sociálne a kultové nedostatky a takto podľa možnosti pomáha nepriamo pripravovať kráľa Josiáša (621).

Za jeho nástupcu Joakima začína nebezpečná politická situácia. Júdsko je vazalom Babylončanov, ale kráľ vsadí na pomoc Egyptanov a zastavuje vyplácanie daní Babylončanom. Je brutálnym despotom.

Jeremiáš v tejto situácii varuje, napomína, žaluje a preto ho uväznia, dokonca chcú zničiť jeho život. Mesto však už v r. 598, krátko po obliehaní padá. *Chrám a palác sú vyplienené.* Kráľovský dom a „horných 10 000“ je odvečených do Babylonu. (por. 2Kr 24, 24) Nabuchodonozor dosadzuje za kráľa **Sedekiáša, ktorý pokračuje v protibabylonskej politike, proti čomu Jeremiáš ostro vystupuje.**

Nakoniec Babylončania obľahnú Jeruzalem po druhý raz a pokúsia sa ho vyhladovať. **Jeremiáš je obvinený z vlastizrady a uväznený (37, 11 – 21). V cisterne skoro príde o život.** Prichádza však ku katastrofe, ktorú ohlásil. **Po jeden a pol roku, r. 586 je mesto dobyté a chrám vyplienený a zbúraný. Časť obyvateľov je pozabíjaná, druhá časť je odvečená. Väčšina vidieckeho obyvateľstva zostáva, medzi nimi aj Jeremiáš.**

Po novej revolte, vzbure a zavraždení babylonského miestodržiteľa utečie jedna skupina do Egypta. Starého Jeremiáša zoberú so sebou, tam sa jeho stopa stráca.

*Jeremiášov osud je poznačený hlbokým sklamaním z neúspechu svojho ohlasovania. Vyznačuje sa pochybnosťami o Bohu i o sebe samom. Nejaký čas pred zánikom štátu sa začína boj proroka o osud jeho ľudu, ktorý je vydaný na zánik, ak sa nevráti k Jahvemu. **Vášnivo karhá odpadnutie k cudzím bohom a útočí proti klamným istotám, opierajúc sa o chrám.***

Všetky zvesti o trestoch, ktoré Jahve musí uskutočniť, sú iba hrozbou, ktorú môže ovplyvniť obrátenie sa. Ak sa Izrael obráti, trest sa odvolá, bude zrušený. Jahveho ľud musí žiť Božiu Tóru v jej celistvosti. Ak sa spolieha iba na Božie vyvolenie a zabúda na Boží záujem o človeka, prichádza o svoju spásu. Prorok však ohlasuje aj spásu. Prvým zajatcom, ktorí sú zúfalí a bez odvahy, píše list (Jer 29, 1 – 13), v ktorom im dodáva odvahy, aby sa podvolili svojmu a stavali na Jahveho prisľúbení.

12. Boh čaká na ľudské „ÁNO“ Panna Mária:

- ↪ Bohorodička
- ↪ príprava na materstvo cez ženy SZ:
 - ⇒ Eva; Sára; Anna; Debora; Rút; Judita; Ester; ...
- ↪ v rodokmeni Mt 1,16 je nezvyčajne vykreslené Máriino materstvo: „*Jakub mal syna Jozefa, manžela Márie z ktorej sa narodil Ježiš, nazývaný Kristus.*“
- ↪ napriek tomu, že Jozef nie je prirodzený otec Ježiša

V rodokmeni sú ženy:

Tamara – Gn 38 – zvierla svokra Júdu – dvojčatá

Rachab – Joz 2,1-6 – pohanka – prostitútky – pomoc Izraelitom

Rút - Rút 1,5 – Moabčanka – pre Židov prekliata

Uriášova žena – 2Sam 11 – nemá udané osobné meno, čím naznačuje cudzoložnicu

Dvojaký Matúšov úmysel: chce poukázať na

1. **podobnosť** situácie žien so situáciou Márie, ktorá je pre predčasné počatie podozrivá z poškrvnenia
2. **odlišnosť** týchto žien od Márie, ktorá bola skutočne bez poškrvnenia, pretože v jej prípade Boh skutočne zasiahol

Prvé dogmatické ustanovenia ohľadom Márie boli prijaté až na koncile v **Efeze v r. 431**, ktorý aj keď v kristologickom rámci označil **Máriu ako Bohorodičku**.

dogma: Mária je skutočne a vo vlastnom zmysle Matkou Božou.

(r. 431)

Sv. Písmo hovorí o Máriinom materstve nehovorí priamo, ale vecne. Východiskom pre túto dogmu je , že Ježiš je Boží Syn a Mária je Ježišova matka.

dogma: Panna Mária bola počatá bez poškrvny hriechu (r. 1854)

Sv. Písmo:

„Nepriateľstvo ustanovujem medzi tebou a ženou, medzi tvojim potomstvom a jej potomstvom. Ono ti rozšliape hlavu a ty jej zraníš päť.“ Gn 3,15

„Zdravas´ milosti plná...“ Lk 1,28

„Požehnaná si medzi ženami a požehnaný je plod tvojho života...“ Lk1,41

[Sv. Písmo:](#)

Rozdiel panenstva v SZ a NZ:

V SZ - túžba po vykupiteľovi obsahovala túžbu po potomstve. bolo nešťastie, ak sa dievča nevydalo, alebo bolo neplodné.

v NZ - radikálna zmena. Mesiáš je už tu! Túžba po vykupiteľovi sa už nerealizuje v túžbe po potomstve, ale cez zasnúbenie sa s Kristom - zasvätenie v panenstve. Podľa sv. ap. Pavla je viac život v panenstve ako v manželstve - nadprirodzený pohľad.

dogma 1: Panna Mária bola pannou pred pôrodom. Počala z Ducha Svätého bez spolupôsobenia muža. (r. 1512)

[Sv. Písmo:](#)

Iz 7,14: „Sám Pán vám dá znamenie. Hľa Panna počne a porodí Syna a dá mu meno Emanuel.“

Lk 1,26: „Boh poslal anjela Gabriela k panne... a meno panny bolo Mária.“

Lk 1,34: „Ako sa to stane, keď ja muža nepoznám? Anjel jej odpovedal: Duch Svätý zostúpi na teba a moc Najvyššieho ťa zatieni.“

dogma 2: Panna Mária ostala pannou pri pôrode. (r. 1512)

[Sv. Písmo:](#)

Lk 2,7: „I porodila svojho prvorodeného syna, zavinula ho do plienok a uložila do jasiel.“

dogma 3: Panna Mária zostala navždy pannou, aj po pôrode. (r. 1512)

[Sv. Písmo:](#)

Jn 19,26: „Žena, hľa tvoj syn.“ (Ježiš neodkazuje matku príbuzným - súrodencom, ale Jánovi, lebo nemala ďalšie deti, ktoré by sa o ňu postarali.)

dogma: Panna Mária bola s telom i dušou vzatá do nebeskej slávy.

(r. 1950)

[Sv. Písmo:](#)

„Nepriateľstvo ustanovujem medzi tebou a ženou, medzi tvojim potomstvom a jej potomstvom. Ono ti rozšliape hlavu a ty jej zraníš päť.“ Gn 3,15

☞ najzávažnejšie na to, aby dosvedčovalo nanebovzatie. Rozpad tela je dôsledok hriechu a keďže on je v nepriateľstve s diablom, hriech nemala a teda jej telo nepodľahlo rozpadu.

„Zdravasť milosti plná...“ Lk 1,28

☞ nahrádza osobné meno. Posledná milosť je u Boha, že dostaneme oslávené telo a Mária ako plná milosti má aj túto poslednú milosť.

„Potom sa na nebi ukázalo veľké znamenie: žena odetá slnkom, pod jej nohami mesiac a na hlave veniec z dvanástich hviezd.“ Zjv 12,1

☞ Matka Božia má, odetá slnkom = má oslávené telo

Panna Mária v liturgii

V liturgickom roku si postupne všímame tieto udalosti z jej života:

8. december - slávnosť Nepoškvrneného počatia. Svojimi koreňmi siaha do 8. storočia vo Východnej Cirkvi. Kresťanský Západ prijal tento sviatok medzi 9. a 11. stor.. Od roku **1854**, po vyhlásení **dogmy o Nepoškvrnenom počatí**, sa tento sviatok stal prikázaným sviatkom pre celú Cirkev.

1. január - slávnosť Bohorodičky Márie. V čase tvrdých sporov týkajúcich sa osoby Ježiša Krista, Cirkev v roku 431 na koncile v Efeze nazvala Pannu Máriu Theotokos – Bohorodička. V liturgických knihách od 8. storočia nachádzame v textoch určených na 1. januára početné zmienky, ktoré hovoria o materstve Panny Márie.

11. február - ľubovoľná spomienka Lurdskej Panny Márie. Od 11.2 do 16. 7 1858 sa Panna Mária 18x zjavila Bernadete Soubirusovej.

V sobotu po slávnosti Najsvätejšieho srdca Ježišovho je ľubovoľná spomienka Nepoškvrneného Srdca Panny Márie.

2. júl - sviatok Navštívenia Panny Márie – Levočskej P. Márie. Nový kalendár určil tomuto sviatku dátum 31. máj, výnimku ma Slovensko, vzhľadom na úctu tejto udalosti zo života P. Márie v Levoči už od 16. storočia.

15. august – slávnosť Nanebovzatia Panny Márie. Je to podľa všetkého najstarší mariánsky sviatok v Cirkvi. V 5. stor. bol v Jeruzaleme sviatok Svätej Bohorodičky a keď sa v 6. stor. sviatok rozšíril v Západnej Cirkvi, bol nazvaný Usnutie Panny Márie. Od polovice 7. stor. ho pod týmto názvom prijal aj Rím a od 8. stor. bol názov zmenený na súčasné znenie. **Pápež Pius XII.** v roku **1950** vyhlásil **dogmu o Nanebovzatí Panny Márie s telom i dušou do neba.**

8. september – sviatok Narodenia Panny Márie. Sviatok je známy od konca 5. stor., kedy bola v Jeruzaleme postavená bazilika Narodenia P. Márie, dnes pod názvom Bazilika sv. Anny. Od 7. stor. sa slávil tento sviatok v Byzancii a v Ríme, odtiaľ sa rozšíril na celú Cirkev.

12. september – sviatok Mena Panny Márie.

15. september – slávnosť Sedembolestnej Panny Márie, Patrónky Slovenska. Úcta Bolestnej Matky Ježiša sa opiera o Simeonovo proroctvo v Lukášovom evanjeliu (Lk2,35) a začala sa rozvíjať v stredoveku. Od 13. storočia ju šíрили serviti. Hymnus Stabat Mater je tiež z konca stredoveku. Pápež Benedikt XV. schválil úctu Bolestnej Panny Márie a ustanovil jej sviatok. V roku 1814, na znak vďačnosti za šťastný návrat z Napoleonovho zajatia, pápež Pius VII. zvýšil liturgický stupeň sviatku a rozšíril jeho slávenie na celú Cirkev.

Počiatky úcty Bolestnej P. Márie na Slovensku siahajú do polovice 16. storočia. strediskom úcty sa stal kostol v Šaštíne, ktorý bol postavený v polovici 18. storočia na mieste omnoho staršieho votívneho kostolíka. V roku 1928 prevzali správu kostola saleziáni a urobili z neho pútnické miesto.

7. október – povinná spomienka Ružencovej Panny Márie. Bola ustanovená v roku 1572 ako prejav vďačnosti za víťazstvo nad Turkmi v bitke pri Lepante 7. 10. 1571.

21. november – povinná spomienka Obetovania Panny Márie. Za svoj pôvod vďačí legende, ktorá sa nachádza v apokryfnom evanjeliu podľa Jakuba asi z roku 150. Podľa legendy, rodičia odovzdali Máriu do jeruzalemského chrámu v treťom roku jej života, aby dostala výchovu medzi chrámovými pannami. Západná Cirkev pozná tento sviatok od 14. storočia. Pápež Sixtus V. ho v roku 1585 zaviedol do kalendára pre celú Cirkev.

13. Slovo sa Telom stalo Ježiš – vtelený Boží Syn KKC 456 – 511

„On pre nás ľudí a pre našu spásu zostúpil z nebies. A mocou Ducha Svätého vzal si telo z Márie Panny a stal sa človekom.“ (nicejsko-carohradské vyznanie viery)

Vtelenie = Inkarnácia = vtelenie Ježiša Krista – Večné Slovo sa stalo človekom.

- ⇒ „ Na počiatku bolo Slovo a Slovo bolo u Boha a to Slovo bolo Boh. Ono bolo na počiatku u Boha. Všetko povstalo skrze neho a bez neho nepovstalo nič z toho, čo povstalo. v ňom bol život a život bol svetlom ľudí. A svetlo vo tmách svieti, a tmy ho neprijali.“ Jn 1,1-5 (naspamäť)
- ⇒ „ A Slovo sa telom stalo a prebývalo medzi nami...“
- ⇒ „ Anjel jej odpovedal: „Duch Svätý zostúpi na teba a moc Najvyššieho ťa zatieni. A preto aj dieťa bude sa volať svätým, bude to Boží Syn.““ Lk 2,35
- ⇒ „ Potom som videl otvorené nebo a hľa, biely kôň - a ten, čo sedel na ňom, sa volal Verný a Pravdivý; spravodlivo súdi i bojuje. Oči mal ako plameň ohňa a na hlave mnoho diadémov. Napísané mal meno, ktoré nik nepozná, iba on sám. Oblečený bol v odeve skropenom krvou a jeho meno je: Božie Slovo.“ Zjv 19, 11-13

Dôvody príchodu Ježiša Krista:

1. splnenie Božieho prísľubu Adamovi a Eve - Gn 3,15
2. ponúknuť ľuďom naspäť stratený večný život svojou obetou – Jn 4, 9-10; 1Jn 5, 10-12.

Viera vo vtelenie Ježiša Krista je **rozpoznávacím znakom** kresťanskej viery. – 1Jn 4,2;
1Tim 3,16

14. Pôvod dôstojnosti človeka

Človek:

stvorený zo zeme = z rebra (rovnosť)

má dušu

má telo

je stvorený z lásky a pre lásku

je korunou tvorstva

Ž 139: „V živote matky si ma utkal tak zázračne...“

Ž 139: „Bože, aké vzácne sú pre mňa tvoje myšlienky...“

Ľudia:

1. sú si rovní
2. majú slobodnú vôľu
3. Boh je pri nás stále, aj po páde
Ž 139: „Obklopuješ ma spredu i zo- zadu, kladieš na mňa svoju ruku.“
4. majú **ciel'**: večnú blaženosť
5. potrebujú spoločenstvo: *práva a povinnosti*

sv. Augustín: „Ak je Boh na prvom mieste, všetko je na svojom.“

Ludská dôstojnosť: [LD]

Krst →Božie deti

LD môže byť v človeku **zastretá**, ak človek **koná zlo**.

LD môže byť v človeku **pošliapaná**, ak mu ju iný človek **znehodnotí zlým slovom, gestom alebo skutkom**.

Láska je záležitosťou rozumu a vôle. **Cit** zohráva krásnu úlohu, ale je nestály a vrtkavý.

Ježiš hovorí **Márii Magdaléne**: „*Chod' a už viac nehreš.*“

KKC 1691: „Kresťan, poznaj svoju dôstojnosť, a keďže si dostal účasť na Božej prirodzenosti, nevracaj sa nízkymi skutkami k starému potupnému životu. Pamätaj, akej Hlavy a akého tela si údom. Spomeň si, že si bol vytrhnutý z moci temnôt a prenesený do Božieho svetla a kráľovstva.“

15. Jednorodný Boží Syn:

Z osoby a účinkovania Božieho Syna – Ježiša Krista; z viery v jeho zmŕtvychvstanie. Čo Ježiš povedal a urobil, to je v strede NZ.

Viera, že sa v ňom zjavil Boh a že jeho život má pre svet nenahraditeľný význam, tiahne sa cez všetky novozákonné spisy.

Celý NZ sa chápe ako „**dobrá zvesť**“, ktorá chce oslobodiť človeka od neoprávnených nátlakov. Ježiš stojí v neustálom zápase s mocnosťami, ktoré človeka utláčajú: s malicherným vykladaním Zákona farizejmi; s démonickým násilím; hladom, chorobou a smrťou. Toto dianie oprávňuje sv. Pavla k takmer revolučne znejúcej vete: „*Túto slobodu nám vydobyl Kristus.*“ (Gal 5, 1)

Je to sloboda, ktorá sama sa vie viazať na normu lásky,

to znamená, že kto má správne rád svojho blížneho, tak svoju slobodu využíva pre svoje, ale aj jeho dobro. Nesmie zabudnúť, že vedľa neho sú tiež slobodní ľudia.

EVANJELIUM

Evanjelium = „dobrá zvesť“; „posolstvo spásy“.

- ❖ grécko-rímsky svet – cisár božská vec a správy z cisárskeho domu boli evanjeliom
- ❖ NZ nevychádza z tejto tradície, ale zo SZ. Proroci sa chápali ako Boží poslovia. Mnoho krát uvádzali svoju reč takto: ... *Toto hovorí Pán* ... alebo ... *Tak hovorí Pán...*, alebo *Toto je Slovo Pánovo* ...
- ❖ „ Aké nádherné sú nohy posla radosti! Ohlasuje mier, prináša radostnú zvesť, ohlasuje spásu, k Sionu hovorí: „ Tvoj Boh je kráľom!“ Poslom radosti je tu hlásateľ slobody po utrpení v babilonskom zajatí.
- ❖ NZ zhŕňa pod názov evanjelium Ježišovu zvesť. „*Naplnil sa čas, priblížilo sa Božie kráľovstvo. Kľapajte sa a vete evanjeliu.*“ (Mk 1, 15). V tom spočíva poukaz na minulosť, budúcnosť i prítomnosť. V evanjeliu nachádza starozákonná história spásy svoje naplnenie.
- ❖ **Božie kráľovstvo: nie je to priestorová, ani svetská vláda, ale stav, kde Boh vládne ako Kráľ.**
- ❖ V obrátení človeka sa uskutočňuje skutočné primknutie k Bohu. **Obrátenie** sa deje nápravou krivdy; zastatím sa biednych, ukrivdených; nastolením pokoja. **Je plodom evanjelia.**

Boží Syn – titul pridávaný v :

Starom Zákone:

- ↔ anjel
- ↔ židovský národ
- ↔ synovia Izraela a ich králi

- ⇒ symbol vzťahu dôvery
- ⇒ Židia – Mesiaš – všeobecný titul

Novom Zákone:

- ↔ Glória – anjeli ...
- ↔ apoštol Peter vyznáva
- ↔ Evanjelia
- ↔ Krst Pána
- ↔ Premenenie Pána

- ⇒ pomenovanie Pán = Kyrios
- ⇒ **helenisti** – Kyrios – názov pre zvláštne svoje božstvo
- ⇒ **Židia** – náhrada – Adonaj; Jahve
- ⇒ **Aramejský** titul Kyrios – náhrada vzývania Marana tha!
- ⇒ **kresťania** – oslava Krista

Nicejský koncil 325

„Kristus sa zrodil z Otca pred všetkými vekmi, Boh z Boha, Svetlo zo svetla, pravý Boh z pravého Boha, je teda zrodený nie stvorený, jednej podstaty(homousios) z Otcom.“

- sv. Atanáž – obhajca pravej viery

Carihradský koncil 381

- potvrdenie Ježišovho božstva
- otázka božstva Ducha Svätého

„Verím v Ducha Svätého, Pána a darcu života, ktorý vychádza z Otca(a Syna), jemu sa zároveň vzdáva tá istá poklona a sláva ako Otcovi a Synovi On hovoril ústami prorokov.“

- vzniklo: Nicejsko-Carihradské vyznanie viery
- formulácia .. a Syna ...(filioque) bola pripojená neskôr iba v západnej Cirkvi
- stala sa jednou z príčin východnej schizmy v r. 1054

Trinitárne bludy –záver

Nicejsko – carihradským vyznaním viery bolo definované božstvo Ježiša Krista a Ducha Svätého. Otvorená však zostala otázka, v akom vzťahu sú v Kristovi jeho božská a ľudská prirodzenosť.

Kristologické bludy

Ako môže byť Kristus Bohom a človekom zároveň?

Dva prístupy

Alexandrijská škola vnútorné spojenie dvoch prirodzeností,

úzke zjednotenie Kristovho božstva a ľudstva,
môžeme hovoriť o jednej prirodzenosti: bohoľudskej
*„tak ako v žeravom uhľí oheň a uhlie tvoria jednotu, tak aj s božskou a ľudskou
prirodzenosťou Ježiša Krista“ (Cyril Alexandrijský)*
Antiochijská škola rozlišovala božstvo a ľudstvo, božstvo a ľudstvo sú samostatné,

bludy

apolinarizmus: (antiochijská škola) Božské Slovo sa ubytovalo v človeku Ježišovi ako v chráme

Nestorianizmus

- autor: carihradský patriarcha Nestorius (od 428 – 431) (antiochijská škola)
- spor sa týka uctievania Panny Márie, ale na pozadí stojí otázka Kristovho božstva a ľudstva

Panna Mária sa nemá nazývať Bohorodičkou (Theotokos), ale iba Kristorodičkou

(christotokos), lebo porodila iba človeka Ježiša (podľa Franzen str. 64)

- sv. Cyril Alexandrijský (biskup v Alexandii) na toto reaguje:
„Mária je skutočne Matkou Božou, zázračné vtelenie Slova v nej, vnútorná spojitosť Ježiša, súčasne človeka aj Boha, motivujú ľudovú zbožnosť, ktorá Márii udeľuje tento titul“

Efezský koncil (431)

- zvolal ho cisár Teodózius II., predsedal mu Cyril Alexandrijský,
- Nestorius sa na ňom nezúčastnil, jeho stúpenci zvolali protikoncil,
- cisár potvrdil Cyrila
- prijatý titul Theotokos, odsúdený Nestorius a jeho učenie,
- na pamiatku týchto udalostí vznikla bazilika Santa Maria Maggiore
- 1. január: prikázaný sviatok Panny Márie Bohorodičky

Monofyzitizmus

- monos – jeden, fyzis – prirodzenosť,
- opačný extrém nestorianizmu
- hlásal ho carihradský mních Eutyches,
- Krisus mal iba jednu prirodzenosť a to božskú, nemal ľudskú prirodzenosť,
- takto bolo spochybnené aj Kristovo vykupiteľské dielo: ak Kristus nebol skutočným človekom, nemohol zomrieť na kríži, (potom doketizmus: zdanlivé telo)
- Eutyches bol najprv odsúdený carihradským biskupom Flaviánom,
- v r. 449 sa konala v Efeze tzv. zbojnícka synoda, na ktorej bola silou a hrozbami potvrdená Eutychova náuka, no táto synoda nikdy nebola uznaná ako cirkevná

Chalcedonský koncil (451)

- na koncil poslal pápež list: Epistola dogmatica ad Flavianum:

„Treba vyznávať jedného a toho istého Syna, nášho Pána Ježiša Krista, toho istého, dokonalého v božstve a dokonalého v človečenstve, opravdivého Boha a opravdivého človeka, ktorý jestvuje v dvoch prirodzenostiach nezmiešane, nezameniteľne, nerozdelene a nerozlučne. Takže neprestala rozdielnosť prirodzeností pre spojenie“

- pápežovo rozhodnutie sa stretlo s nadšením: „Ústami Leva prehovoril Peter,“
- toto je prvé rozhodnutie „ex cathedra“

Soteriologické bludy

týkajú sa spásy človeka

pelagianizmus

- mních Pelagius začiatkom 5. storočia zdôrazňuje silu ľudskej vôle pri dosiahnutí spásy. Podľa neho človek nepotrebuje Božiu milosť, na to, aby robil dobro. Adam dal iba zlý príklad celému ľudstvu, takisto aj Ježiš Kristus bol iba dobrým príkladom, a nie vykupiteľom ľudí.
- proti pelagianizmu vystupoval hlavne sv. Augustín, ktorý ako hriešnik pochopil, že na dobrý život nepostačuje ľudská vôľa, nevyhnutnou je Božia milosť. Adamov hriech sa prenáša na celé ľudstvo ako tzv. dedičný hriech.

Súhrn

Bludy sú na prvý pohľad niečo zbytočné vo vyučovaní náboženstva. Treba však vedieť, že vyznanie viery ako poznáme dnes a náuka o Bohu, v ktorú veríme sa rozvíjala práve na pozadí boja proti jednotlivým extrémom a nesprávnym pochopeniam Boha. Rovnako v porovnaní s bludmi, ktoré boli odmietnuté a zavrhnuté oveľa jasnejšie vidíme a prijímame svoju vieru.

16. Ježišova osobnosť. Ježiš Kristus – historická osobnosť.

KKC 430 – 455

Kto je Ježiš Kristus?

- častá otázka na adresu kresťana katolíka.

Veľmi jasnú odpoveď nám znova ponúka Božie slovo a to u Mt16, 13-17:

„Keď potom Ježiš prišiel do okolia Cézarey Filipovej, pýtal sa svojich učeníkov: „Za koho pokladajú ľudia Syna človeka?“ Oni vraveli: „Jedni za Jána Krstiteľa, iní za Eliáša a iní za Jeremiáša alebo za jedného z prorokov.“ „A za koho ma pokladáte vy?“, opýtal sa ich. **Odpovedal Šimon Peter: „Ty si Mesiáš, Syn živého Boha.“ Ježiš mu povedal: „Blahoslavený si, Šimon, syn Jonášov, lebo ti to nezjavilo telo a krv, ale môj Otec, ktorý je na nebesiach.“**

Ježiš Kristus je:

- ☞ Jedinečný
- ☞ Nezameniteľný
- ☞ Konkrétny

Je to muž z Nazareta poslaný Bohom.

Ježiš - znamená **Jahve je spásou** a má v sebe **historický** aspekt.

Kristus - znamená **Pomazaný, Mesiáš** a má v sebe aspekt **viery**.

Pramene historickosti Ježišovej doby:

Nekresťanské:

- ↵ pohanské diela: Plínius; Tacitus...
- ↵ židovské diela: Jozef Flávius; Talmud ...

Kresťanské:

- ↵ 4 Evanjeliá: Mk; Mt; Lk; Jn
 - ↵ Skutky apoštolov a listy apoštolov
 - ↵ mnohé kresťanské diela a hlavne svedectvá mučeníkov pre Krista v minulosti i v súčasnosti
- Evanjelia písané po grécky verne citujú Ježišove aramejské výroky: napr. „Talitha cum!“ Mt 5,41; „Effeta!“ Mk 7,34; a mnohé iné (Kéfas; rabbi; Boanerges...)

Ježišove osobné údaje:

- ↵ **presný čas narodenia** – za vlády cisára Augusta, kráľa Herodesa
- ↵ **ľudská matka** – Panna Mária
- ↵ **miesto narodenia** – Betlehem
- ↵ **účinkovanie v čase** – cisára Tibéria, tetrarchu Herodesa Antipasa
- ↵ **konkrétne činy** – zázraky, podobenstvá, ...
- ↵ **skutočná smrť** – za vlády Poncia Piláta

17. EVANJELIUM podľa MATÚŠA (Mt)

Kolóna áut hlási príchod hlavy štátu. Okázala a slávnostná atmosféra symbolizuje jeho postavenie a dôležitosť. Či je predstaviteľom od narodenia alebo bol zvolený, prejavujeme mu úctu a rešpekt.

Židia očakávali vodcu, ktorý im bol prorokmi prisľúbený už pre stáročiami. Verili, že tento Mesiáš = Pomazaný ich vyslobodí spod nadvlády rímskych utláčateľov a založí nové kráľovstvo. Ako ich kráľ nastolí spravodlivosť a bude vládnuť na zemi.

Avšak mnohí prehliadli proroctvá, ktoré predpovedali, že tento Kráľ bude tiež trpiacim služobníkom, ktorý bude odmietnutý a zabitý.

Nemôžeme sa preto čudovať, že bolo iba tak málo tých, ktorí uznali Ježiša za Mesiáša. Ako mohol byť tento jednoduchý muž, učiteľ z Nazareta, ich Kráľom?

Ale Ježiš bol a je Kráľom celej zeme!

MATÚŠ, (Lévi) bol jedným z 12, Ježišom vyvolených apoštolov. Kedysi bol opovrhovaným vyberačom daní v Kafarnaume, ale tento muž z Galiley zmenil jeho život. Nasledoval Ježiša počas jeho pozemskej služby. Po Ježišovom vzkriesení slúžil Kristovi až do svojej smrti – kázal, učil, písal.

CIEĽ: Matúš písal evanjelium svojim bratom **Židom** preto, aby dokázal z ich vlastných Písem, že **Ježiš je Mesiáš, večný Kráľ**, a aby vysvetlil **Božie kráľovstvo**.

DOBA VZNIKU: Okolo **roku 80** po Kristovi.

AUTORSTVO : Podľa staro - kresťanskej tradície apoštol Matúš napísal dnešné prvé kanonické evanjelium pre Židov v hebrejskej (t.j. aramejskej) reči. No podľa výskumov moderného bádania nie je prekladom z aramejštiny. Ide o priame spracovanie tradíciou ustáleného, už v gréčtine jestvujúceho materiálu, teda už pôvodina bola napísaná po grécky.

Je isté, že autorom je po grécky hovoriaci kresťan židovského pôvodu, ktorý píše pre kresťanov zo židovstva v Sýrii alebo Palestíne.

Nasvedčuje tomu fakt, že evanjelista:

- ❖ nevysvetľuje rôzne židovské osobitosti,
- ❖ neprekladá hebrejské slová,
- ❖ vyzdvihuje platnosť celého zákona,
- ❖ používa židovské výrazy.

Hlavným prameňom Mt evanjelia je Mk evanjelium. Na rozdiel od Lukáša evanjelia. Mt prevzal od Mk takmer všetok materiál a vcelku zachoval postup a rozvrh statí Mk evanjelia.

OBSAH:

- ❖ Matúš začína svoje evanjelium Ježišovým rodokmeňom. Ježiš ako potomok Abraháma a Dávida má kráľovský pôvod, práve tak, ako to bolo predpovedané v SZ.
- ❖ Potom píše o Ježišovom narodení a prvých rokoch, zdôrazňujúc návštevu mudrcov u „kráľa Židov“,
- ❖ útek rodičov pred vraždiacim Herodesom do Egypta a o ich návrate do Nazareta.
- ❖ Berie nás so sebou na Jánov krst Ježiša, keď Boh vyhlásil, že „toto je môj milovaný Syn, moja radosť! Jeho som si vyvolil.“
- ❖ Ďalej vidíme Ježiša, ako vzdoruje satanovi na púšti.
- ❖ Potom sa vracia do verejného života a hlása, že „kráľovstvo Božie prichádza.“
- ❖ Povoláva svojich prvých učeníkov a učí ich v kázni na vrchu.
- ❖ Matúš potom predstavuje autoritu J. Krista tým, že hovorí o jeho zázrakoch uzdravenia chorých a posadnutých démonmi a dokonca vzkriesenia mŕtveho.
- ❖ Ale Ježišova služba sa stretáva aj s opozíciou a kapitoly 12 – 15 zaznamenávajú nenávisť a sužovanie farizejmi a cirkevnou vrchnosťou.
- ❖ Matúš nám zaznamenáva Ježišove podobenstvá o kráľovstve nebeskom.
- ❖ V kapitolách 16 – 20 zaznamenáva učenie o kráľovstve.
- ❖ V tom čase Ježiš rozpráva učeníkom o svojej blízkej smrti a vzkriesení a Peter vyhlásil, že Ježiš je „Kristus, Syn živého Boha!“
- ❖ Takmer na konci svojho pôsobenia Ježiš v triumfálnom sprievode vstúpil do Jeruzalema. Odpor proti nemu však silnel a jeho smrť sa blížila. Preto Ježiš rozprával učeníkom o budúcnosti, o tom, čo sa stane pred jeho návratom a ako majú dovtedy žiť.
- ❖ Matúš sa v závere svojho evanjelia sústreďuje na Ježišove posledné dni na zemi – na Poslednú večeru; jeho modlitbu v Getsemanskej záhrade; Judášovu zradu; útek učeníkov; Petrovo zapretie; na súdny proces pred Kajfášom a Pilátom; na Ježišove posledné slová na kríži a jeho uloženie do cudzieho hrobu.
- ❖ Tu však tento príbeh nekončí, pretože Mesiáš vstal z mŕtvych – zvíťazil nad smrťou a svojich nasledovníkov poveril, aby pokračovali v jeho práci a získavali učeníkov vo všetkých národoch.

Keď toto evanjelium čítame, počujeme jasné Matúšovo posolstvo:

„ Ježiš je Kristus, Kráľ kráľov a Pán pánov.“

Kľúčovým veršom evanjelia podľa Mt je:

„ Nemyslite si, že som prišiel zrušiť to, čo bolo prikázané alebo predpovedané v SZ. Naopak, neprišiel som to zrušiť, ale naplniť.“

(Mt 5, 17)

SYMBOL MATÚŠA: človek, lebo začína rodokmeňom.

CHARAKTERISTICKÉ ČRTY:

Mt evanjelium je plné mesiánskych výrazov: „Syn Dávidov“ sa používa v celom Evanjeliu a starozákonných odkazov je 53 SZ citátov a 76 ďalších odvolávok. Toto evanjelium nie je napísané ako chronologický záznam, jeho zmyslom je podať jasný dôkaz, že Ježiš je Mesiáš, Spasiteľ.

TEOLOGICKÝ VÝZNAM EVANJELIA:

Evanjelista Matúš predstavuje Ježiša ako Abrahámovho potomka, prisľúbeného Mesiáša, ktorého náboženský vodcovia židovského národa už hneď od začiatku zavrhlí a prenasledovali, kým hriešnici a pohania ho prijali. Ako dôkaz, že Ježiš je prisľúbený Mesiáš, Matúš cituje SZ. Miesto Izraela v dejinách spásy zaujala Cirkev, ako pravý Boží ľud, pozostávajúci zo Židov i pohanov, postavená na skale, ktorou je Peter. O Petrovom primáte v Cirkvi sa hovorí iba v Matúšovom evanjeliu. Ježiš je Syn Boží, definitívny zákonodarca a učiteľ. Najväčším Božím príkazom je prikázanie lásky, ktoré prikazuje milovať nielen blížnych, ale aj nepriateľov.

18. EVANJELIUM podľa MARKA (Mk)

Každý chce byť víťazom. Porazení sú tí, ktorí skončia vždy inak, len nie prví. Priamym protikladom sú Ježišove slová: „ A kto by medzi vami chcel byť prvý, nech je sluhom všetkých. Lebo ani Syn človeka neprišiel, aby ho obsluhovali, ale aby on slúžil a dal život ako výkupné za mnohých“ (10, 44 – 45)

Ježiš je ten najväčší – vtelený Boh, náš Mesiáš – do histórie však vstupuje ako služobník.

Toto je Markovo poslanstvo. Napísal ho, aby povzbudil rímskych kresťanov a bez akýchkoľvek pochybností dokázal, že Ježiš je Mesiáš. **Marek uvádza rýchly sled živých obrazov Ježiša v čine – jeho skutočnú totožnosť odhaľuje tým, čo robí, a nie tým, čo hovorí.** (Zaznamenal 18 zázrakov a len 4 podobenstvá.) **Predstavuje Ježiša ako muža činu.**

Ak čítame Marka, bud' me pripravení konať, bud' me otvorení Božiemu pôsobeniu v svojom živote a budeme vyzvaní, aby sme slúžili Bohu tam, kde sa práve nachádzame.

MAREK = autor evanjelia nebol jedným z dvanástich apoštolov, ale sprevádzal apoštola Pavla na jeho prvej misijnej ceste.

Týmto menom sa v NZ označuje Ján Marek (por. Sk 12,12.25; 15,37). Bol synom zámožnej vdovy Márie, v dome ktorej sa zhromažďovalo prvé jeruzalemské kresťanské spoločenstvo. Jeho prvé meno Ján sa používa zriedka, kým jeho priezvisko Marek sa vyskytuje bežne. Okrem Pavla, sprevádzal aj Barnabáša a neskôr Petra na misijných cestách. Podľa neskoršej tradície sa Marek

stal biskupom v Alexandrii a tam zomrel mučeníckou smrťou. Podľa starokresťanskej tradície, Marek napísal evanjelium v Ríme, v ktorom podal svedectvo a kázanie apoštola Petra. Mk evanjelium bolo základným prameňom, z ktorého čerpali autori Matúšovho a Lukášovho evanjelia. **Je najstarším evanjeliom.**

CIEL: Marek chce predstaviť osobu Ježiša Krista ako Mesiáša, Božieho Syna; jeho dielo a učenie, kde zázrakmi dokazuje svoju božskú moc. **Píše pre kresťanov z pohanstva, aby ich povzbudil vo viere; aby ostali verní aj v čase prenasledovania.**

DOBA VZNIKU: Okolo **roku 70** po Kristovi.

OBSAH:

Marek vynecháva narodenie J. Krista a začína svoje evanjelium kázaním Jána Krstiteľa.

- ❖ Potom narýchlo spomenie Ježišov krst,
- ❖ pokušenie na púšti
- ❖ a povolanie apoštolov
- ❖ a vedie nás priamo k jeho verejnému pôsobeniu.
- ❖ Vidíme Ježiša, ako čelí démonovi,
- ❖ uzdravuje malomocného,
- ❖ odpúšťa a uzdravuje ochrnutého muža, ktorého priniesli k nemu jeho priatelia.
- ❖ Potom Ježiš povoláva Matúša a obeduje s ním aj s jeho pochybnými spoločníkmi. Táto udalosť vyvoláva konflikt s farizejmi a náboženskými predstaviteľmi, ktorí ho odsudzovali pre stolovanie s hriešnikmi a porušovanie soboty.
- ❖ V 4. kapitole Marek uvádza príklad Ježišovho učenia – podobenstvo o rozsievачovi a o horčičnom semienku;
- ❖ a potom sa opäť vracia k Ježišovým činom.
- ❖ Ježiš utíšil búrku na mori
- ❖ vyhnal démonov
- ❖ a uzdravil Jairovú dcéru.
- ❖ Keď sa na pár dni Ježiš vrátil do Nazareta a zakúsil odmietnutie vo svojom rodnom meste, poveril učeníkov tým, aby všade šíрили dobrú zvesť. Odpor zo strany Herodesa a farizejov rástol a Jána Krstiteľa popravili.
- ❖ Ježiš ale pokračoval vo svojom pôsobení – nasýtil 5000 ľudí,
- ❖ stretol sa so Sýrofeničankou,
- ❖ uzdravil hluchonemého a
- ❖ nasýtil 4000 ľudí.

- ❖ Nakoniec nadišiel čas konfrontácie učeníkov s Ježišovou skutočnou totožnosťou. Vedeli naozaj, kým je? Peter ho vyhlásil za Mesiáša, ale hneď potom dal najavo, že Ježišovo poslanie nepochopil.
- ❖ Po premenení Ježiš ďalej učil a uzdravoval, postavil sa proti názoru farizejov ohľadom rozvodu
- ❖ a názoru bohatého mládenca o večnom živote.
- ❖ Uzdravil slepého Bartimeja.
- ❖ Udalosti sa rýchlo priblížili k vyvrcholeniu. Posledná večera,
- ❖ zrada Judáša,
- ❖ ukrižovanie
- ❖ a vzkriesenie sú dramaticky zobrazené spolu s viacerými príkladmi Ježišovho učenia.

„Marek predstavuje Ježiša, ktorý koná, slúži, obetuje sa a zachraňuje.“

Kľúčovým veršom evanjelia podľa Mk je:

„ Lebo ani Syn človeka neprišiel, aby ho obsluhovali, ale aby slúžil a položil svoj život ako výkupné za mnohých.“

(Mk, 10, 45)

SYMBOL MARKA: **lev**, lebo začína účinkovaním Jána Krstiteľa na púšti.

CHARAKTERISTICKÉ ČRTY:

Marek napísal svoje evanjelium ako prvý. Ďalšie evanjelia citujú všetky, okrem 31 veršov z Marka. Marek zaznamenal viac zázakov než ktorékoľvek iné evanjelium. Bolo písané v čase, keď v Rímskej ríši vládol cisár Tibérius. Ríša mala spoločný jazyk, kvalitnú dopravu a komunikačný systém a bola zrelá počuť Ježišov odkaz, ktorý sa rýchlo šírila od národa k národu.

Z literárneho hľadiska sa Markovo evanjelium vyznačuje jednoduchým, názorným štýlom, rečou a jednoduchou vetnou skladbou. Marek viac ako ostatní evanjelisti opisuje city a dojmy konajúcich osôb, ba aj samého Ježiša. (por.: 1,4 „zlutoval sa nad ním...“; 1,43 „prísne mu pohrozil...“; 3,5 „s hnevom si ich premeral...“; 7,3 „vzdychol...“) a podčiarkuje Ježišovu ľudskú stránku (por.: 2,16 „je hladný a smädný“; 4,38 „je unavený a spí...“)

Marek venuje osobitnú pozornosť Petrovi.

TEOLOGICKÝ VÝZNAM EVANJELIA:

Markovo evanjelium svojím opisom Ježišovho účinkovania a osudu hlása, že Boh skrze Ježiša zjavil svoju vôľu spasit' všetkých ľudí. Ježišovým vystúpením nastal čas spásy. Ježiš víťazí nad zlom a nad vládou satana, odpúšťa hriechy, ohlasuje Božiu vôľu a buduje Božie kráľovstvo.

Od svojich poslucháčov vyžaduje bezpodmienečnú vieru a od svojich nasledovníkov nezištnosť, ochotu slúžiť a trpieť.

Ohlasovanie Krista má v tomto evanjeliu také popredné miesto, že v ňom chýba akákoľvek zmienka o jeho predkoch, narodení či detstve. So zreteľom na nežidovských čitateľov, vysvetľuje židovské zvyky a prekladá aramejské slová (por.:3,17; 5,41; 7,11; 14,36; 15,22.34).

19. EVANJELIUM podľa LUKÁŠA (Lk)

Každé narodenie je zázrak a každé dieťa je dar od Boha. Avšak pred skoro 20 storočiami došlo ku skutočne zázračnému narodeniu, Boží Syn sa narodil ako človek. S božským Otcom a ľudskou matkou Ježiš vstúpil do dejín ako Boh v tele.

Lukáš potvrdzuje Kristovo božstvo, **skutočný dôraz tejto knihy je však na jeho ľudskosti – Ježiš je Boží Syn, ale je tiež Syn človeka.**

LUKÁŠ = autor ; meno kresťana, ktorý podľa starokresťanskej pochádzal z pohanstva, zo sýrskej Antiochie. Lukáš bol lekár, čo potvrdzuje fakt, že používa odbornú lekársku terminológiu svojich čias a bezpochyby opisuje rozličné choroby a uzdravenia. Ako lekár bol vedec a ako Grék mal zmysel pre podrobnosti. Nie je teda ničím prekvapujúcim, že na začiatku listu sa zmieňuje o svojom rozsiahlom výskume a vysvetľuje, že predkladá správu o faktoch (1,1-4). Okrem toho bol Lukáš blízkym priateľom apoštola Pavla a jeho spoločníkom na cestách, takže mal možnosť hovoriť s inými apoštolmi, mal prístup k ďalším historickým materiálom a bol očitým svedkom zrodzenia a rastu prvej cirkvi. **Jeho evanjelium a Kniha Skutkov apoštolov, sú spoľahlivé historické dokumenty.**

Lukáš je jediný z evanjelistov, ktorý na spôsob starovekých spisovateľov a dejepiscov uvádza svoje dielo prológom. Zmieňuje sa v ňom o písomných a ústnych prameňoch, o očitých svedkoch, ktorých správy pozorne preštudoval, kriticky zhodnotil a redakčne spracoval. Základným prameňom je Markovo evanjelium.

Nemieni podať Ježišov životopis, ale jeho posolstvo.

CIEĽ: Lukáš chce podať presné rozprávanie o živote Ježiša Krista a predstaviť Ho ako dokonalého človeka a Spasiteľa. Určil ho **TEOFILOVI = „milovníkovi Boha“**, teda pohanom a ľuďom na celom svete. Lukáš písal tento list z Cézarey alebo Ríma.

DOBA VZNIKU: pravdepodobne **medzi rokmi 80 až 90** po Kristov, viacerí znalci sú za skorší čas. Možno to určiť iba približne.

OBSAH:

- ❖ Lukáš začína evanjelium príbehom o tom ako sa najprv Zachariášovi pri prinášaní obety v chráme a neskôr Márii zjaví archanjel, aby im oznámil narodenie ich synov.
- ❖ Zachariášovi a Alžbete sa mal narodiť Ján, ktorý pripraví cestu pre Krista.
- ❖ Mária počne z Ducha Svätého a porodí J. Krista, Božieho Syna.
- ❖ Onedlho po Jánovom narodení nariadil cisár Augustus sčítanie ľudu a Mária s Jozefom museli púťovať do Betlehema, mesta Dávidovho. Tam sa narodí Ježiš. Anjeli ohlasujú radostnú zvesť pastierom, ktorí sa poponáhľali do maštale. Keď odišli, chválili Boha a všade túto novinu ohlasovali.
- ❖ O 8 dní neskôr Ježiša obrezali a potom zasvätili Bohu v chráme, kde Simeon a Anna potvrdili jeho totožnosť ako Spasiteľa a Mesiáša.
- ❖ Lukáš nám dáva krátko nahliadnúť do Ježišovho života v jeho 12 rokoch, keď hovorí v chráme s učiteľmi Zákona o teológii.
- ❖ Nasledujúca zapísaná udalosť sa odohrala o 18 rokov neskôr – čítame, ako Ján Krstiteľ kázal na púšti. Ježiš prišiel za Jánom, aby sa pred začiatkom svojej verejnej služby dal pokrstiť.

- ❖ Na tomto mieste Lukáš popisuje Ježišov rodokmeň zo strana jeho nevlastného otca Jozefa cez Dávida a Abraháma až k Adamovi, a tak podčiarkuje jeho totožnosť ako Syna človeka.
- ❖ Po pokušení na Judskej púšti sa Ježiš vrátil do Galiley a začal kázať, vyučovať a uzdravovať. V tom čase vytvoril skupinu svojich 12 apoštolov, keď najprv povolala Petra, Jakuba, Jána a Matúša.
- ❖ Neskôr Ježiš zveril učeníkom úlohu a posla ich hlásať zvesť o Božom kráľovstve. Po ich návrate im odhalil svoje poslanie, svoju pravú totožnosť a čo to znamená, byť jeho učeníkom.
- ❖ Jeho poslanie, byť záchrancom sveta, Ho malo priviesť do Jeruzalema, kde ho zavrhnú, budú mučiť a ukrižujú.
- ❖ Keď Ježiš niesol svoj kríž na Golgotu, niektoré ženy nad ním plakali, ale Ježiš im povedal, aby plakali sami nad sebou a nad svojimi deťmi.
- ❖ Lukášovo evanjelium sa však nekončí smutne. Vrcholí vzrušujúcim rozprávaním o Ježišovom vzkriesení z mŕtvych,
- ❖ o tom, ako sa zjavil apoštolom
- ❖ a o jeho sľube, že pošle Ducha Svätého.

Čítaj si Lukášovo nádherne napísané a presné rozprávanie o živote Ježiša, Syna človeka a Syna Božieho. Potom chváľ Boha, že poslal pre všetkých ľudí záchrancu – nášho vzkrieseného a víťazného Pána!

Kľúčové slová evanjelia podľa Lk sú:

„ Ježiš mu povedal: „ Dnes prišla spása so tvojho domu. Ved' ty si bol jedným zo stratených synov Abraháma a ja, Syn človeka som prišiel hľadať a zachraňovať stratených.“

(Lk 19, 9-10)

SYMBOL: **býk**, lebo svoje evanjelium začína opisom obety starozákonného veľkňaza Zachariáša v chráme.

CHARAKTERISTICKÉ ČRTY:

Toto evanjelium je najúplnejšie. Všeobecná slovná zásoba prezrádza, že autor je vzdelaný. Často sa zmieňuje o chorobách a uvádza diagnózy. Lukáš vyzdvihuje Ježišov vzťah k ľuďom, zdôrazňuje modlitby, zázraky, anjelov, zaznamenáva inšpirované chválospevy ako **Magnifikát; Zachariášov chválospev; Simeonov chválospev** a dáva výsadné miesto ženám. Väčšina udalostí, zaznamenaných vo veršoch 9, 51 – 18, 35, v ostatných sa v ostatných evanjeliách nenachádza.

TEOLOGICKÝ VÝZNAM EVANJELIA:

Ježiš je skutočný Spasiteľ a Pán; jeho božská nadvláda nad zlým duchom a nad ľudstvom vyplýva z toho, že je Božím Synom.

Lukáš predstavuje Ježiša ako záchrancu stratených, zástancu chudobných a sociálne opovrhovaných.

Vyzdvihuje osobitne **pozornosť**, ktorú Ježiš venuje **ženám** (por.: 7,11 – 17 naimská vdova; 7,36-50 verejná hriešnica; 13, 10-17 zhrbená žena; 10,38-40 Mária a Marta; 8,2-3 uzdravené ženy ; 23,27-31 ženy plačúce nad Ježišom...). Zdôrazňuje aj dôležitú úlohu, ktorú mali ženy v Ježišovom detstve: Alžbeta; prorokyňa Anna; a najmä jeho matka Mária.

Podľa Lukáša je Panna Mária veľkou vyvolenkyňou a veľkou veriacou. Preto je aj osobitným vzorom pre veriacich.

Hlavnou úlohou kresťana nie je očakávať Pánov príchod, ale zapojiť sa do poslania Cirkvi a žiť kresťanstvo v každodennom živote a vo svojom prostredí podľa Ježišovho príkladu a učenia: „, Ježišova cesta“ sa má stať aj „cestou kresťana.“

Proti pokušeniam je účinná iba vytrvalosť v dobrom a modlitba. Bez ustavičnej modlitby kresťan nemôže byť verný. Preto Lukáš poukazuje na Ježiša ako na vzor modlitby. Lukáš zdôrazňuje osobu a pôsobenie Ducha Svätého a zdôrazňuje, že radosť je charakteristickou vlastnosťou kresťanstva.

20. EVANJELIUM podľa JÁNA (Jn)

Prehovoril a náhle tu boli galaxie, nebo sa rozžiarilo hviezdami a planéty začali obiehať okolo Slnka. Slová budiace bázeň, slová presýtené neobmedzenou a nespútanou mocou. Znova prehovoril a voda so zemou sa naplnili rastlinstvom a tvorstvom, pobiehajúcim sem a tam, plávajúcim, rastúcim a množiacim sa – slová skrývajúce v sebe čulý, dýchajúci a pulzujúci život. Opäť prehovoril a stvoril muža a ženu – bytosti schopné myslieť, hovoriť a milovať. Tieto slová odkryli slávu jeho osobnosti ako Stvoriteľa. Večný, nekonečný, neobmedzený – taký bol, je a vždy bude: Stvoriteľ a Pán všetkého, čo existuje.

A potom prišiel v tele na maličké miesto vo vesmíre nazvané planéta Zem. Mocný Stvoriteľ sa stal súčasťou stvorenia, obmedzeného časom a priestorom, vystaveného starnutiu, chorobám a smrti. Avšak láska ho nútila ísť, a tak prišiel vyslobodiť a zachrániť stratených; prišiel a daroval im večnosť.

On je Slovo, on je Ježiš, on je Kristus!

Práve túto pravdu nám tu apoštol Ján predkladá. Jánovo evanjelium však nie je iba opisom Kristovho života; je mocnou obhajobou jeho vtelenia; presvedčivým svedectvom o tom, že Ježiš bol a je pravý Syn Boží, poslaný z neba a jediný zdroj večného života.

JÁN bol synom rybára Zebedeja a Salome. S bratom Jakubom patrili medzi prvých učeníkov Pána. Boli tiež nazývaní „synovia hromu“, azda pre ich prchké povahy a horlivosť za Pána. Ján bol očitým svedkom vzkriesenia Jairovej dcéry, Ježišovho premenenia na vrchu Tábor a Ježišovej agónie v Getsemanskej záhrade. Bol po Pánovom boku pri poslednej večeri a umierajúci Ježiš mu pod krížom zveril svoju Matku. **Ján sa stotožňuje s anonymným učeníkom vo svojom evanjeliu výrazom: „ iný (druhý) učeník“ alebo „učeník, ktorého Ježiš miloval“.**

Po Turfciach sa spolu s Petrom sa venoval misionárskej činnosti, bol s ním uväznený a neskôr bol s ním Cirkvou poslaný do *Samárie*. O jeho ďalšom živote hovorí cirkevná tradícia, že sa *usadil v Efeze*, počas Domiciánovho prenasledovania bol poslaný do vyhnanstva na **ostrov Patmos**, kde aj **zomrel prirodzenou smrťou na konci 1. storočia.**

AUTOR: Pripisuje sa Jánovi. Posledná redakcia štvrtého evanjelia nepochádza bezprostredne od Jána, ale treba ho pokladať za pravého autora, lebo obsah a učenie spisu sa zakladá na svedectve Ježišovho učeníka, ktorí mal popri Petrovi popredné miesto medzi Dvanástimi a v prvotnej Cirkvi. Autorom bol palestínsky Žid. Aramejské slová prekladá do gréčtiny, presne a podrobne uvádza zemepisné údaje a dôkladne pozná židovské zvyky a názory.

CIEL: Autorovi išlo predovšetkým poukázať na dôležitosť viery v Ježiša ako v Božieho Syna a že kto v Neho verí, bude mať večný život. **Píše pre kresťanov, ktorí už mali základné poznatky o Ježišovi a jeho účinkovaní.**

DOBA VZNIKU: medzi rokom 90 – 100 po Kristovi.

OBSAH:

- ❖ Ján začína **Prológom**. Už prvými slovami odhaľuje Kristovu totožnosť: „ Kristus existuje od večnosti, je stále s Bohom Otcom a je to sám Boh. On je tvoriace slovo, ktorým všetko vzniklo a trvá“. (1,1-2) Vo zvýšenej časti túto tematiku rozvíja.
- ❖ Ján, očitý svedok Ježišovho pôsobenia , si vybral **len 8 zázrakov** alebo znamení. Vykresľuje z v nich Ježišovu Božskú i ľudskú prirodzenosť a jeho poslanie, ktoré prináša život. Týmito zázrakmi sú: a) premenenie vody na víno (2,1-11)
b) uzdravenie syna kráľovského úradníka (4,46-54)
c) uzdravenie ochrnutého pri Betsaide (5,1-9)
d) nasýtenie 5000 ľudí (6,1-14)
e) chodenie po vode (6,15-21)
f) vrátenie zraku slepému mužovi (9,1-41)
g) vzkriesenie Lazara (11,1-44)
h) po vzkriesení dal učeníkom hojný úlovok rýb (21,1-14)
- ❖ Každá kapitola vypovedá o Ježišovom božstve. A Ján pravú Ježišovu identitu zdôrazňuje menami, ktorými ho nazýva: Slovo, Jednorodný, Baránok Boží, Syn Boží, Pravý chlieb, Život, Vzkriesenie, Víno...Všetko sprevádza veta „ **Ja som**“. Keď Ježiš používa túto vetu, dosvedčuje tým, že existoval pred stvorením sveta a že je pravý večný Boh.
- ❖ Ježiš hovorí: Ja som životodárny chlieb (6,35); Ja som svetlo sveta (8,12;9,5); Ja som brána (10,7); Ja som dobrý pastier (10,11.14); Ja som vzkriesenie a život (11,25); ja som cesta, pravda a život (14,6); Ja som vinič (15,1).
- ❖ Avšak **najväčším zázrakom je zmŕtvychvstanie** a Ján rozpráva vzrušujúci príbeh očitého svedka o tom, ako našiel prázdny hrob. Ďalej zaznamenáva rôzne prípady, keď sa Ježiš ukázal ľuďom po svojom vzkriesení.

Ján, oddaný nasledovník Krista, predložil osobný mocný pohľad na osobu Ježiša, večného Božieho Syna. Až budeme jeho príbeh čítať, rozhodneme sa uveriť a nasledovať Ježiša.

KEÚČOVÉ SLOVÁ:

„ Učeníci uvideli Ježiša vykonať ešte veľa iných zázrakov okrem týchto, o ktorých rozpráva táto kniha. Tie sú však zapísané preto, aby ste verili, že Ježiš je Mesiáš, Boží Syn a aby ste vo viere v neho mali večný život.“

(Jn 20,30-31)

SYMBOL: orol, pretože evanjelium začína vzletným, básnickým spôsobom o Slove = Kristovi.

CHARAKTERISTICKÉ ČRTY:

Od synoptických evanjelií sa Jánovo evanjelium líši štruktúrou, obsahom, štýlom ako aj teologickým chápaním a výkladom Ježišových činov a slov. Na rozdiel od **ostatných evanjelií, ktoré predstavujú Ježišovu činnosť v rámci jedného roka** (jedna Veľká Noc, jedna cesta do Jeruzalema a hlavné

účinkovanie v Galileji), **Jánovo** evanjelium ju rozvrhuje **na tri roky**. Ježišove zázraky a reči sa v ňom rozvídzajú obšírnejšie a sú navzájom úzko späté. Namiesto správ o Ježišovom detstve Ján kladie na začiatok svojho evanjelia prológ s hlbokou úvahou o Logose = Slove, o jeho **preexistencii**, t. j. *trvanie od večnosti* a **inkarnácii**, t. j. *vtelenie Boha* – Ježiša Krista. Príznačnou črtou Jánovho evanjelia je dramatickosť, s ktorou predstavuje reakciu a nepriateľský postoj Židov voči Ježišovmu sebazjaveniu. V synoptických evanjeliách sa Ježiš predstavuje ako ohlasovateľ a sprostredkovateľ božieho kráľovstva, v Jánovom zjavuje sám seba, pričom kladie veľký dôraz na svoj mimoriadny vzťah k Otcovi.

TEOLOGICKÝ VÝZNAM EVANJELIA:

Podľa záverečných a zároveň kľúčových slov, adresovaných čitateľom, posledné evanjelium bolo „napísané“, aby ste verili, že Ježiš je Mesiáš, Boží Syn a aby v ste vierou mali život v jeho mene.“ Autorovi teda šlo predovšetkým o vieru v Ježiša a o spásanosný význam tejto viery.

Človek má účasť na spásе svojou vierou, ktorá je spolu s láskou základnou požiadavkou spásy.

21. Kríž znamenie kresťana

Znamenie kríža

- Znak vykúpenia - je výsostne kresťanským symbolom; spájanie protikladov; znak prinášajúci zdravie a ochranu pred nešťastím. Od 2. storočia robili prví kresťania na čele katechumenom kríž na znamenie príslušnosti ku Kristovi. Počnúc 4. stor., bol znak kríža zavedený ako trvalý znak a bol chápaný ako vyznanie viery. Už v 8. stor. pri sv. omši biskup žehnal seba samého na čele, častejšie žehnal aj veriacich, zvlášť pri exorcizmoch. Od 8. stor. sa spomína znamenie kríža na ústach a od 12. stor. na čele, na ústach a na prsiach. Od 13. storočia sa objavuje veľký kríž rukou od čela na pravé a potom ľavé rameno, ako to robia veriaci východného obradu aj dnes. Latinský (veľký) kríž vstúpil do liturgie až v 16. storočí.

Ježišova smrť a zmŕtvychvstanie

KKC 595 - 682

Ježiš vedomý si svojho poslanca a zavŕšenia osudu, odhaľuje citlivo a postupne apoštolom svoje utrpenie, smrť a zmŕtvychvstanie.

1. **predpoveď utrpenia:** Mk 8,31-32

„Potom ich začal poučovať: „Syn človeka musí mnoho trpieť, starší, veľkňazi a zákonníci ho zavrhnú, zabijú ho, ale on po troch dňoch vstane z mŕtvych.“ Hovoril im to otvorene. Peter si ho vzal nabok a začal mu dohovárať.“

2. **predpoveď utrpenia:** Mk 9,30-32

„Odišli odtiaľ a prechádzali Galileou. Nechcel však, aby o tom niekto vedel lebo učil svojich učeníkov a hovoril im: „Syn človeka bude vydaný do rúk ľudí a zabijú ho. Ale zabitý po troch dňoch vstane z mŕtvych.“ Lenže oni nechápali toto slovo a spýtať sa ho báli.“

3. **predpoveď utrpenia:** Mk 10,32-34

„Boli na ceste a vystupovali do Jeruzalema. Ježiš išiel pred nimi a oni trpeli a so strachom išli za ním. Opäť vzal k sebe Dvanástich a začal im hovoriť, čo ho očakáva: „Hľa, vystupujeme do Jeruzalema a Syn človeka bude vydaný veľkňazom a zákonníkom. Odsúdia ho na smrť a vydajú pohanom, vysmejú ho, opľujú, zbičujú a zabijú, ale on po troch dňoch vstane z mŕtvych.““

Pri poslednej večeri Ježiš ustanovil sviatosť **Eucharistie a kňazstva**.
(Mt 26,26-28)

INRI - Jezus Nazarenus Rex Iudaeorum (Ježiš Nazaretský, kráľ židovský)

V odsúdení Ježiša Veľradou zohrali úlohu dve skutočnosti:

1. **otázka Mesiáša** - dôležité pre obvinenie pred Pilátom (Mt 27,27-31)

2. Ježišove slová o zničení chrámu - Veľrada ako dôkaz, že je falošný prorok a Bohorúhač, za čo bol trest smrti (Mt 25,65-68; Lk 22,63-65)

Ježiš zomrel, keď 14. nisan pripadol na piatok.

Dogma (o skutočnej smrti Ježiša): **Po smrti Kristus zastúpil s dušou, ktorá sa oddelila od prirodzeného tela, k zosnulým.**

Šeol - podľa SZ zjavení - medzistav medzi smrťou a vzkriesením, v ktorom sa zdržiavali odlúčené duše od tela.

Podsvetie, predpeklie, miesto zosnulých - je miesto, kde sa zdržiavali duše spravodlivých z čias pred Kristom. tzv. limbus Patrum.
(por. Mt 12,40; 1Pt 4,6)

21.1. Veľký piatok

Podľa známeho Egéria bol Veľký piatok dňom, keď sa veriaci zhromaždili v chráme postavenom na Golgote a klaňali sa ostatkom Kríža. Bolo to podľa nášho počítania času ráno o šiestej. Na obed sa ľud zhromažďoval, aby do tretej popoludní počúval čítania zo Sv. písma o utrpení Ježiša Krista; bol to prejav úcty voči trpiacemu Ježišovi.

Dne sa veľkopiatočná liturgia koná popoludní, najvhodnejší čas je okolo tretej hodiny, lebo podľa Písma, vtedy Ježiš zomrel.

Liturgia Veľkého piatku má niekoľko častí:

- ❖ **bohoslužba slova**, ktorá je ukončená slávnostnou modlitbou veriacich
- ❖ **slávnostná poklona krížu**
- ❖ **sväté prijímanie**
- ❖ **procesia k Božiemu hrobu**

Boží hrob je veľmi starého dáta, bol známy v celej Cirkvi, dnes sa uchoval len v krajinách strednej Európy. Vyloženie Najsvätejšej sviatosti v monštrancii zahalenej bielym vélom v Božom hrobe je známe od 16. storočia.

Typické znaky tohto obdobia sú: modlitba krížovej cesty; bolestný ruženec; rôzne predsavzatia...

21. 2. Účasť Panny Márie na diele vykúpenia

Táto náuka ešte nie je dogmatizovaná. **Vykúpenie je dielom Ježiša Krista, vteleného Božieho Syna pre záchranu ľudstva. Je to dar nekonečnej Božej lásky a milosrdenstva.**

správny vzťah kresťana:

Cirkev → spoločenstvo svätých, kde prvé miesto má Panna Mária → Ježiš Kristu → Boh

Fázy vykúpenia:

1. **prípravná** - zahŕňa všetko, čo Boh urobil v Izraeli, aby mohol prísť Mesiáš, aby mohol byť vykúpený svet. **Panna Mária zohrala dôležitú úlohu: poskytla svoje telo, aby sa z nej narodil Ježiš Kristus.**

2. **hlavná** - podstata a jadro vykúpenia - **smrť a zmŕtvychvstanie Ježiša Krista. Panna Mária netrpela pod krížom fyzicky, lebo jej nik fyzicky neublížil, bola duchovne obetujúca. Nebola motívom, aby sa Ježiš obetoval za nás. Jedným z motívov je, že to robí bohočlovek! Aj keby Máriu ukrižovali s Ježišom, nemôžeme o nej povedať, že je spoluvykupiteľka! lebo ona je iba človek.** Veľa ľudí bolo ukrižovaných, ale nie sú vykupitelia. Vykúpenie mohol vykonať iba Boh.
3. **rozdávacia** - rozdávanie Božích milostí prostredníctvom Cirkvi, ktorých pôvodcom je Ježiš Kristus. Rozdávatelmi sú Panna Mária, kňazi, rodičia, svätí...

Panna Mária sa uctieva v Cirkvi ako orodovnica, ochrankyňa, pomocnica, prostrednica. Najvýstižnejšie ju charakterizujú loretánske litánie.

22. Silnejší ako smrť

Kristovo zmŕtvychvstanie je:

- ♦ splnením SZ prísľubu (proroci)
- ♦ splnením prísľubu samého Ježiša - Mesiáša, ktorý dal počas svojho pozemského života
- ♦ potvrdením pravdy o Ježišom Božstve a završením vtelenia Božieho Syna podľa večného Božieho plánu. (Jn 10, 17-18; 1Sol 4,14)

Dogma (o skutočnom zmŕtvychvstaní Ježiša): **Kristus tretieho dňa po svojej smrti slávne vstal zmŕtvych.**

Sv. Písmo: „Ak nebo Kristus vzkriesený, potom je márne naše hlásanie a márna je aj vaša viera.“
1Kor 15,14
por. Hebr 2,9

V Evanjeliách a v Sk sú viaceré správy o:

- ♦ **nedôvere a tvrdohlavosti apoštolov** - Mk 16,14
- ♦ **o pochybnostiach** - Mt 28,17
- ♦ **strachu a hrôze apoštolov** - Lk, 24,36-43; Jn 20,24-25

Sklamanie, otras a strach, vyvolaný umučením, boli také veľké, že učeníci neuverili hneď zvesti o zmŕtvychvstaní. Evanjeliá.

Kristovo zmŕtvychvstanie nebolo návratom do pozemského života, ako pri vzkrieseniach, ktoré vykonal Ježiš pred Veľkou nocou: pri vzkriesení Lazára; Jairovej dcéry; naimského mládenca...

Kristus vo svojom vzkriesenom tele prechádza zo stavu smrti do iného života mimo času a priestoru.

Zmŕtvychvstanie je udalosť, ktorá sa nedá dokázať. Neexistuje žiaden priamy pozorovateľ procesu alebo deja zmŕtvychvstania, žiaden očitý svedok. Zjavenia apoštolom nemohli tiež nanucovať vieru, preto Ježiš môže byť videný iba aktom **vieru a poklony**.

(Lk 24,25-35; Lk 24,44-49; Jn 20,14-16...)

V Evanjeliách sa nachádzajú **2 príčiny**, ktoré dávajú svedkom zmŕtvychvstania istotu o Ježišom zmŕtvychvstaní:

1. **zjavenia Pána**
2. **prázdny hrob**

Cirkev sa vždy spoliehala na hodnovernosť a vieru prvých svedkov.

Sväté písmo: Jn 20,2-8; Lk 24,5-6

22.1. Biela sobota

Je dňom smútočného ticha. Cirkev zotráva pri Pánovom hrobe a rozjíma o jeho utrpení a smrti. Svätá omša sa neslávi až do Veľkonočnej vigílie. Sväté prijímanie možno podávať iba ako viatikum. Veľkonočná vigília slávená v sobotu po západe slnka už patrí k Veľkonočnej nedeli.

22.2. Veľká noc

Začína Veľkonočnou vigíliou. Nadväzuje na židovskú Paschu.

Časti Veľkonočnej vigílie:

1. **obrad svetla** – požehnanie ohňa; príprava veľkonočnej sviece; sprievod a veľkonočný chválospev
2. **liturgia slova** – 7 čítaní zo SZ a 2 z NZ + príslušné žalmy a homília
3. **liturgia krstu** – krst, krst dospelých vysluhuje biskup požehnanie krstnej vody, obnova krstných sľubov, litánie k všetkým svätým
4. **liturgia Eucharistie** – ako inokedy
5. na záver je **procesia** so zmŕtvychvstalým Kristom a Monštráciou

Na plnšie prežitie tak bohatého obsahu veľkonočného tajomstva je potrebný dlhší čas. Preto už kresťanský starovek predĺžil slávenie Veľkej noci na 50 dní. Symbolickým znakom toho času je paškál. Nedeľné čítania sú zo Skutkov apoštolov, ktoré opisujú život Cirkvi po jeho zmŕtvychvstaní.

Slávnosť Nanebovstúpenia Pána sa slávi na **40 deň** po nedeli zmŕtvychvstania. Táto slávnosť je známa už od 4. storočia.

Slávnosť zoslania Ducha Svätého sa podľa záznamu Sk uskutočnila v čase slávenia židovských Turíc, pre kresťanov čas narodenia Cirkvi – **10-tý deň po Nanebovstúpení**.

Veľká noc pre svoju dôležitosť má dve oktávy:

1. **malá oktáva** – osem dní po veľkonočnej nedeli
2. **veľká oktáva** – osem týždňov po veľkonočnej nedeli

Typické znaky tohto obdobia sú: paškál, modlitba slávnostného ruženca, namiesto Anjel Pána sa modlí „Raduj sa nebies Kráľovná...“

23. Eucharistia

Sviatosť Eucharistie je kráľovnou medzi sviatosťami, lebo je vrcholom a zavŕšením všetkých sviatostí. Je naplnením ostatných sviatostí, pretože je osobným stretnutím sa so samým pôvodcom a darcom všetkých milostí – s Ježišom Kristom.

Nevyčerpatel'né bohatstvo tejto sviatosti sa odráža aj v rozmanitých pomenovaniach, ktorými sa označuje. Každé pomenovanie poukazuje na jej určité stránky. Volá sa:

- Eucharistia – vďakyvzdanie (Lk 22,19; 1 Kor 11,24; Mt 26,26; Mk 14,22).
- Pánova večera – ide o večeru, ktorá Pán Ježiš slávil v predvečer svojho umučenia (1 Kor 11,20) a o Baránkovu svadobnú hostinu v nebeskom Jeruzaleme.

- Lámanie chleba - Ježiš použil chlieb, ktorý pri Poslednej večeri dobrorečil, lámal a dával... . Podľa tohto úkonu ho spoznali Emauzskí učenici.
- Eucharistické zhromaždenie – Eucharistia sa slávi v zhromaždení veriacich.
- Pamiatka – lebo je pamiatkou Pánovho umučenia a zmŕtvychvstania.
- Svätá obeta – lebo sprítomňuje jedinou obeť Krista Spasiteľa.
- Svätá a božská liturgia – celá liturgia Cirkvi má v nej svoj stredobod a najplnšie sa prejavuje v slávení tejto sviatosti.
- Prijímanie – latinsky communio, lebo touto sviatosťou sa spájame s Kristom, aby sme tvorili jedno telo. Volá sa aj sväté veci, anjelský chlieb, chlieb z neba, „liek nesmrteľnosti“, viatikum.
- Svätá omša (Sancta Missa) – liturgia, v ktorej sa uskutočňuje tajomstvo spásy, sa končí poslaním veriacich („Idte v mene Božom.“), aby plnili Božiu vôľu vo svojom každodennom živote.

1. Definícia Eucharistie.

Eucharistia:

- Je prepozdstatnenie chleba a vína na Kristove telo a jeho krv – opravdivo a skutočne prítomný sám živý a oslávený Kristus, jeho telo a jeho krv spolu s jeho dušou a s jeho božstvom.
- Je sviatosť, v ktorej Ježiš Kristus je opravdivo prítomný pod spôsobom chleba a vína so svojim telom a krvou, aby sa obetoval nekrvavým spôsobom nebeskému Otcovi a veriacim sa dával za pokrm duše.
- Je Telo a Krv Pána Ježiša, pod spôsobmi chleba a vína.
- Je umučený a vzkriesený Kristus, prítomný medzi nami pod spôsobom chleba a vína.

2. Predobrazy Eucharistie.

Starý zákon:

- strom života v raji (Gn 2,9);
- obeta Melchizedecha (Gn 14,18);
- manna na púšti (Ex 16, 31; Dt 8,3);
- chlieb a víno, obeta prvotín zeme na znak vďaka Stvoriteľovi;
- nekvasené chleby – Pascha;
- predkladané chleby v chráme;
- obety Starého zákona (Ábel, Noe, Abrahám...);
- veľkonočný baránok;

Nový zákon:

- zázračné rozmnoženie chleba (Mt 14,13-21; 15,32-39);
- premenenie vody na víno v Káne Galilejskej (Jn 2,11);
- podobenstvo o svadobnej hostine (Mt 22,2);
- chlieb všedného dňa – účasť na Kristovom Tele (1 Kor 10,16).

Ježišove vyjadrenia o Eucharistii:

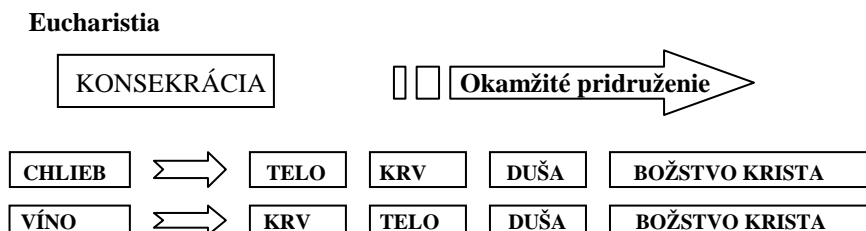
- pokrm pre večný život; chlieb života; chlieb z neba; živý chlieb, ktorý zostúpil z neba; pravý pokrm a pravý nápoj; kalich – nová zmluva (Jn 6,27; Jn 6, 48-51; Jn 6,52-58; Lk 22,19).

Prepozdstatnenie = transsubstantiatio – premenenie jednej veci na druhú. Táto premena nemá v prírode obdobu.

Prírodné premeny:

1. Premenia sa vonkajšie vlastnosti, ale nemení sa podstata. Napr.: premena kusa mramoru na sochu.
2. Premení sa podstata aj vonkajšie vlastnosti. Napr.: spracovanie potravy mikroorganizmami – kvasenie, hniloba...

Prepodstatnenie (Eucharistia) – celá podstata chleba a vína sa mení, ale vonkajšie vlastnosti zostávajú nezmenené (vzhľad, chuť,...).

Príklad Maxa Kašparů:

Štátna tlačiareň cenín vytlačí päťtisíc korunovú bankovku. Po vytlačení, pokým ostáva bankovka ležať v tlačiarňi, jej hodnota sa rovná hodnote spotrebovaného materiálu a práce – čiže výrobným nákladom, ktoré môžu byť dajme tomu okolo päť korún. Keď však táto bankovka prejde Národnou bankou Slovenska a dostane sa do rúk ľudom, jej hodnota a kúpna sila sa už rovná sume vytlačenej na bankovke. Bola niečím iným pred príchodom k ľudom a niečím iným je po príchode k občanovi.

Prenesme tento prípad na Eucharistiu a chlieb a víno. Pri predkladaní darov (ofertórium), prinášajú veriaci kňazovi na oltár chlieb a víno. Na konci premenenia kňaz už rozdáva nie chlieb a víno, ale telo a krv Kristovu (nesmiernej hodnoty).

V každej čiastke pod obidvoma spôsobmi je prítomný celý Kristus. Je celý a úplný v každej ich viditeľnej časti, takže lámanie chleba Krista nedelí. (Príklad: zrkadlo – padne na zem – kúsky zrkadla – v každom kúsku môžem vidieť svoju tvár.) Je to trvalá premena dovtedy, kým trvajú spôsoby chleba a vína.

4. Matéria sviatosti Eucharistie.

Pšeničný nekvasený chlieb (múka a voda). Víno – prírodné z viniča (nesladené, chemicky nejako neupravované).

Starý zvyk primiešavania vody do vína u Židov, Grékov, Rimanov, má v kresťanstve svoju **vlastnú symboliku**:

- z prebodnutého Ježišovho boku vytiekla krv a voda
- spojenie Kristovej Božskej a ľudskej prirodzenosti
- mystické spojenie veriaceho ľudu s Kristom (voda = ľud; víno = Kristus; premieňa sa celá zmes).

5. Forma sviatosti Eucharistie.

Formou tejto sviatosti sú ustanovujúce **slová Krista** pri premenení: „**Toto je moje telo..., toto je moja krv,... toto robte na moju pamiatku!**“ (1 Kor 11,23-27; Lk 22,19-20; Mt 26,26-28; Mk 14,22-34).

6. Účinky Eucharistie.

- ❖ Spojenie s Kristom – Jn 6,56-57.
- ❖ Jednota veriacich – symboly jednoty: chlieb – ako jednota mnohých zŕn; víno – ako jednota mnohých kvapiek (1 Kor 10,16-17).

- ❖ Zachováva, zveľaďuje a obnovuje život milosti prijatý v krste.
- ❖ Posilňuje lásku a silu vôle – Tridentský koncil nazýva Eucharistiu „protijedom“ ktorý chráni od ťažkých hriechov.
- ❖ Posilnenie čností a darov Ducha Svätého.
- ❖ Odlučuje od hriechu – preto nás Eucharistia nemôže zjednotiť s Kristom bez toho, aby nás zároveň neočistili od hriechov, ktoré sme spáchali a neuchránila pred budúcimi hriechmi.
- ❖ Zotiera všedné hriechy a dočasné tresty za hriechy – posilňuje lásku, ktorá v každodennom živote má skloň slabnúť a táto oživená láska zotiera všedné hriechy.
- ❖ Chráni pred budúcimi smrteľnými hriechmi – Eucharistia nie je zameraná na odpúšťanie smrteľných hriechov, na to slúži sviatosť zmierenia.
- ❖ Spôsobuje duchovnú radosť – je zárodkom budúceho vzkriesenia a slávy.

7. Vysluhovateľ Eucharistie.

Riadny vysluhovateľ premenenia: kňaz a biskup.

Mimoriadny vysluhovateľ: neexistuje

Riadny rozdávatel': diakon, kňaz a biskup.

Mimoriadny rozdávatel': akolyta alebo iný veriaci, poverení diecéznym biskupom; jednorázovo aj kňazom.

24. Tretie prikázanie

Znenie: Pamätaj, že máš svätit' sviatočné dni.

„ Spomni na sobotňajší deň, aby si ho zasvätil! Šesť dní budeš pracovať a tvoriť všetky svoje diela, siedmy deň je však sobota Pána, tvojho Boha. Vtedy nebudeš konať nijakú prácu ani ty, ani tvoj syn alebo tvoja dcéra, ani tvoj sluha alebo tvoja slúžka, ani tvoj dobytok, ani cudzinec, ktorý býva v tvojich bránach! Lebo za šesť dní Pán utvoril nebo a zem, more a všetko, čo je v nich, v siedmy deň však odpočíval. Preto ho Pán požehnal a zasvätil ho.“ (Ex 20,8-11)

„ Zachovávaj sobotňajší deň, aby si ho zasvätil, ako ti prikázal Pán, tvoj Boh. Šesť dní budeš pracovať a robiť každú svoju prácu, ale siedmy deň je sobota, (to jest odpočinok) pre Pána, tvojho Boha; vtedy nebudeš konať nijakú prácu ani ty, ani tvoj syn, ani tvoja dcéra, ani tvoj sluha, ani slúžka, ani tvoj vôl, ani osol, ani nijaký tvoj dobytok, ba ani cudzinec, ktorý býva v tvojich bránach, aby tvoj sluha a tvoja slúžka mali podobný odpočinok ako ty. Pamätaj, že si bol otrokom v egyptskej krajine a že ťa Pán, tvoj Boh vyviedol odtiaľ mocnou pravou a zdvihnutým ramenom: preto ti Pán, tvoj Boh, prikázal zachovávať sobotňajší deň.“ (Dt 5,12-15)

Tretie prikázanie spomína posvätnosť soboty a v tejto súvislosti Písmo pripomína stvorenie: „ Lebo za šesť dní Pán utvoril nebo a zem, more a všetko, čo je v nich, v siedmy deň však odpočíval. Preto Pán požehnal sobotný deň a zasvätil ho.“ (KKC §2168-2169)

Božie konanie je vzorom pre ľudské konanie. Ak Boh v siedmy deň „ odpočíva“, (Ex 31,17) aj človek by mal „prestáť pracovať“ a nechať aj iných, najmä chudobných a podriadených, aby „ si oddýchli“. (Ex 23,12)

Židia slávil sobotu po babylonskom zajatí ako spomienku na deň, keď dostal národ slobodu v Egypte. Pre Židov to bol **deň**, keď si mali **viac uvedomiť prípravu na príchod Mesiáša**. Sobota prerušuje každodenné práce a umožňuje oddych. Je to **deň protestu proti otroctvu a kultu peňazí**.

Nedeľa sa pre **kresťanov** stala **prvým** zo všetkých dní, **prvým** zo všetkých sviatkov, **dňom Pána**.

„Ježiš vstal z mŕtvych „prvého dňa“ v týždni“ (Mt 28,1; Mk 16,2; Lk 24,1; Jn 20,1)

Ako prvý deň pripomína deň Kristovho zmŕtvychvstania prvé stvorenie ako „ôsmy deň“, ktorý nasleduje po sobote, znamená nové stvorenie, ktoré sa začalo Kristovým zmŕtvychvstaním.

Náš názov „nedeľa“ je pravdepodobne odvodený od slovného spojenia „nič nerobiť“. Čím je nedeľa pre týždeň, tým je Veľká noc pre celý rok.

Nedeľné slávenie Pánovho dňa a Pánovej Eucharistie je stredobodom života Cirkvi.

Slávením nedele sa zachováva prirodzený morálny predpis vpísaný v srdci každého človeka, ktorému sa prikazuje oslava Boha ako vďaka za dobrodenia, ktoré sa týkajú všetkých.

Pred slávením nedeľnej liturgie sa uprednostňuje slávenie liturgie: Narodenie Pána; Nanebovstúpenie Pána; Božie Telo; Bohorodičky; Nepoškvrnené počatie Panny Márie; Nanebovzatie P. M.; sv. Petra a Pavla; Všetkých svätých.

Farnosť je miestom, kde všetci veriaci môžu byť zhromaždení na slávenie nedeľnej Eucharistie.

Modliť sa môže každý doma. Nikdy však sa nedokážeme modliť tak ako v kostole, kde sa jednomyselne vysielala volanie k Bohu. Tu je niečo navyše a to spoločenstvo, svornosť a jednomyselnosť, puto lásky a modlitby kňazov.

Nedeľná povinnosť nepracovať

V nedeľu a v prikázaný sviatok sú veriaci povinný zúčastniť sa činne celej svätej omši. (kdekoľvek, kde sa slávi sv. omša v katolíckom obrade) Ten, kto sa **vedome a dobrovoľne nezúčastňuje slávenia sv. omše – dopúšťa sa ťažkého hriechu.**

Kresťania majú svätiť nedeľu aj tým, že svojej rodine a blízkym venujú čas a starostlivosť, ktoré im ťažko môžu venovať v iných dňoch týždňa. Nedeľa je aj dňom premýšľania, ticha, vzdelávania sa a meditácie, čo všetko prospieva rastu vnútorného a kresťanského života.

Záväznosť príkazu **nekonat' práce** je veľká a jeho porušenie v značnej miere je **ťažkým hriechom.**

Ospravedlňujúce príčiny sa dajú zhrnúť do troch oblastí:

1. Práce súvisiace s Božím kultom

- **dovolené** - zvoniť, niesť zástavy ...)

- **nedovolené** – s bohoslužbou súvisiace len vzdialene (stavať a maľovať kostol ...)

- **prostredné** – ozdobovať oltár, piecť hostie, vymetať kostol, ... Všeobecne sa majú urobiť pred sviatkom.

2. **Osobné a spoločensky nevyhnutné práce** – záchrana úrody; zamestnanie v nedeľu ak zamestnávateľ k nej núti a ťažko by uživil rodinu; pracujúce matky - nutné domáce práce; obrobenie záhradky – výnimočne.

3. **Práce dovolené zákonným zvykom** – príprava jedál; obchody v nedele pred sviatkami; výročné jarmoky a pod..

Nedeľná povinnosť sv. omše

Táto povinnosť podľa CIC nezaväzuje tých, ktorí nie sú pokrstení, neužívajú ešte rozum a deti do 7 rokov, aj keď rozum už užívajú.

K splneniu príkazu stačí vonkajšia pozornosť na sv. omši (nespať, nerozprávať sa..). Vnútna pozornosť sa vyžaduje k užitočnej účasti na svätej omši.

Fyzická prítomnosť na sv. omši:

Najideálnejší stav – vidieť a počuť celebrujúceho kňaza počas slúženia sv. omše.

Povinnosť splnia:

- o aj tí, ktorí vidia alebo z úkonov vypozerujú priebeh omše, ale nepočujú

- aj tí, ktorí počujú, ale nevidia
- aj tí, ktorí sú trochu vzdialení, ale počujú
- aj veľmi vzdialení, ale s množstvom tvoria morálnu jednotu (napríklad na púti)

Miesto určené na sv. omšu:

Zadosťučiniť sa môže na každom mieste, dovolenom ordinárom: V kostole a verejnej kaplnke; pod holým nebom; v súkromných kaplnkách biskupov, kardinálov; na cintorínoch; v stálych kaplnkách na lodi; v súkromných domoch, kde sa vysluhuje omša pri sviatosti pomazania chorých; celebrujúci a posluhujúci aj v súkromných domoch.

Ospravedlňujúce príčiny od povinnosti účasti na sv. omši:

1. Nemožnosť:

fyzická - (vzdialenosť do kostola – peši vyše hodiny) – rozhoduje kondička, choroba, staroba...

morálna – poškodenie cti (nedostatok oblečenia)

neodkladné cestovanie

prípadná škoda na majetku alebo strata mimoriadneho zisku

po nočnej smene ak je ťažko bdieť **a nie je iná svätá omša**

chorí - ak by sa tým ich zdravotný stav zhoršil a keby pre chorobu rušivo pôsobili na spoločenstvo alebo ohrozovali ich zdravie

deti a jeden z rodičov, keď sa musia báť veľkého nepokoja zo strany partnera alebo rodiča

Pri pobytoch na dovolenkách a chatách, pokiaľ je možné treba sa zúčastniť sv. omše príslušného obradu. oslobodenie je len v prípade neprekonateľnej prekážky a vo vyššie uvedených prípadoch.

2. Služba lásky

služba chorým; spoločnosti (policajt, lekár, vodič, strážca..); pomoc pri živelných pohromách; prekáženie väčšieho zla; starostlivosť o malé deti, ak sa nedá pri nich vystriedať

3. Zvyk (podľa regiónov)

napr. matky mesiac po pôrode; vdovy mesiac po smrti manžela; ...

KKC: články 2168-2195

25. Prikázané sviatky

Prikázané sviatky sú záväzné pre celú Cirkev. Zaväzujú každého kresťana k dôstojnému sláveniu, k činnej účasti na svätej omši a zachovaniu pracovného pokoja, nakoľko to podmienky života a povinnosti dovoľujú. Je ich je **deväť**.

Delíme ich na:

I. Sviatky Pána – 4

- Narodenie Pána – 25.12
- Zjavenie Pána – 6.1
- Nanebovstúpenie Pána – 40 dní po zmŕtvychvstaní
- Najsvätejšieho Kristovho Tela a Krvi – štvrtok po slávnosti Najsvätejšej Trojice

II. Sviatky Panny Márie – 3

- Bohorodičky – 1.1
- Nanebovzatie Panny Márie – 15.8
- Nepoškvrnené počatie Panny Márie – 8.12

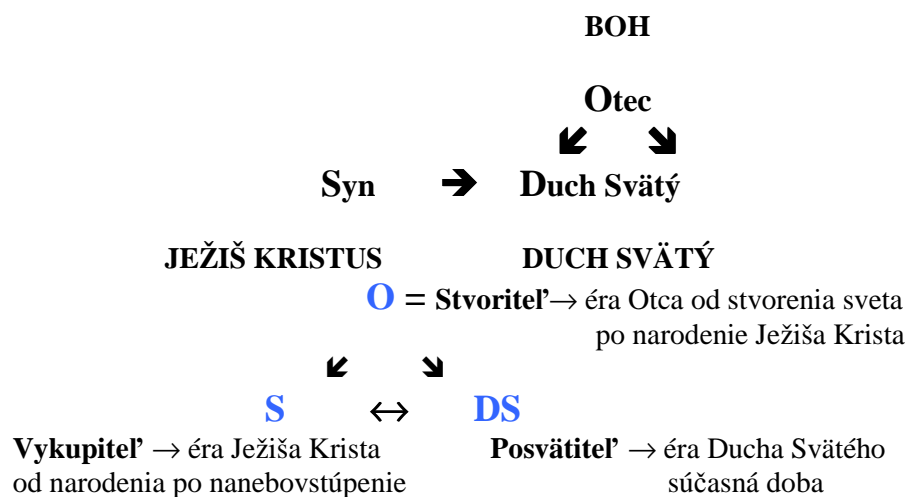
III. Sviatky svätých – 2

- Sv. Petra a Pavla – 29.6
- Všetkých svätých – 1.11

26. Otec, Syn a Duch Svätý

KKC 232 – 267

Boh je Trojosobný

Svätá Trojica sa vo Svätom písme nespomína priamo, ale vecne.

Náznaky v Starom Zákone:

- Gn 1,26 – „Učiniťme človeka **na náš** obraz.“
 - Ž 2,7 – „Pán mi povedal, **Ty si môj syn**, ja som t'a dnes splodil.“
 - je to mesiášske proroctvo, kde sa naznačuje rozdiel osôb v Bohu
 - Múdroslovné knihy:
 - Prís 8,24 – „**Nebolo ešte** morských priehlbín, **keď som sa ja už zrodila**, nebolo ešte žriediel obťažných vodami.“ (pôvod múdrosti)
 - Múd 7,22-23 ; Sir 24,3
 - častý výraz **Duch Boží** – nemyslí sa Božská osoba, ale z Boha vychádzajúca sila
- Podávanie pravdy v Novom Zákone: Mt 11,27**

- Zvestovanie – Lk 1,35
- Ježišov krst – Mt 3,16-17
- Posledná večera – Jn 14,16

4. **Misijný príkaz** – Mt 28,19
5. **Listy apoštolov** – 1Pt 1,1-2; 2Kor 13,13
6. **Doxológia** – Sláva Otcu ... – Tradícia Cirkvi

Svätá trojica a ľudský rozum:

Chápanie iba v obrazoch:

- trojaké skupenstvo vody (voda, para, ľad)
- trojrozmernosť vecí (výška, šírka, dĺžka)
- trojuholník (tri rovnaké uhly)
- človek (rozum, vôľa, pamäť)

26.1.. Duch Svätý

KKC 683 - 747

Duch Svätý

- tretia božská osoba
- zjavený, daný a udelený na **Turíce**
- Posvätitel'; Tešitel'; Parakletos
- je pre nás nielen darom, ale aj **Darcom života**
 Duchu Svätému prináleží vládnuť, posväcovať a oživovať stvorenie, lebo je Boh jednej podstaty s Otcom a Synom.

Symbyly Ducha Svätého:

- ☞ **Voda** - znamená narodenie a plodnosť života udeleného v Duchu Svätom.
- ☞ **Pomazanie** - meno Kristus alebo Mesiáš znamená „pomazaný“ Božím Duchom. (Lk 4,18-19; Lk 2,27 - Simeon)
- ☞ **Oheň** - symbol pretrvávajúcej sily; **Eliáš** modlitbou zvolal oheň na obeť (1Kr 18,30); **Ján Krstiteľ** predpovedal o Ježišovi, že bude krstiť vodou a ohňom... (Lk 3,16); na Turíce zostupuje v **podobe ohnivých jazykov** (Sk 2,3)
- ☞ **Oblak a svetlo** - tieto symboly sú neodmysliteľné **v SZ**: Mojžiš na Sinaji; v stánku stretnutia; počas putovania na púšti; Šalamún pri posviacke chrámu ...
v NZ: zostupuje na Pannu Máriu a zatieňuje ju pri počatí Ježiša; na vrchu premenenia (Lk 9,34-35); pri nanebovstúpení (Sk 1,9)
- ☞ **Pečat'** - nezmazateľný účinok
- ☞ **Ruka** - vkladáním rúk Ježiš uzdravoval chorých a žehnal deti
- ☞ **Prst** - Ježiš vyhádza „Božím prstom ... zlých duchov“ Lk 11,20
- ☞ **Holubica** - pri krste Ježiša zostupuje Duch Svätý v podobe holubice

Dary Ducha Svätého: Iz 11,2-5; 1Kor 12,4-11

Dary :

- ♦ sú to **stále dispozície**, ktoré robia človeka **ochotným** riadiť sa vnuknutiami Ducha Svätého
- ♦ istá realita, obsah, na čo si nemožno prisvojovať žiaden nárok ani si ho nemôže zaslúžiť. **Dar je to, čo sa dáva zadarmo.**

1. **Dar múdrosti** - nadprirodzená vliata schopnosť správne chápať zmysel života, vzťah človeka k Bohu a zdokonaľuje v človekovi čnosť viery.

2. **Dar rozumu** - schopnosť, ktorá osvecuje naše poznanie, aby sme plnšie a hlbšie poznávali pravdy Božieho zjavenia.
3. **Dar rady** - schopnosť využívať dar rozumu a čnosti obozretnosti na hľadanie správnej cesty pri smerovaní k Bohu a na správne riešenia pri odolávaní proti úskokom diavla pre seba a pre blízkych. (Lk 20,21-26; Mt 10,19)
4. **Dar sily** - mohúcnosť, ktorá posilňuje vôľu človeka, aby dokázal odolávať pokušeniam (tela, sveta a zlého) a uschopňuje nás pre určitý stupeň hrdinstva až po hranicu mučeníctva.
5. **Dar poznania** - schopnosť prenášať múdrosť a rozumnosť do praktickej polohy; presahuje limity rozumového poznania Boha, teda pokračuje tam, kde končia možnosti ľudského rozumu.
6. **Dar nábožnosti** - je túžba duše milovať Boha ako Otca a zapáčiť sa mu zachovávaním jeho príkazov.
7. **Dar bázne Božej** - nesmierna úcta k Bohu, prameniaca z uvedomovania si nekonečnej Božej veleby, ktorá je spojená s obavou zo straty Božej milosti a spojenia s Ním. **Nemá napriek významu nič spoločné s úzkostlivým strachom pred trestom.**

Ovocie Ducha Svätého: Tradícia Cirkvi a por. Gal 5,22-23

**láska, radosť, pokoj, trpezlivosť, zhovievavosť,
láskavosť, dobrota, vľúdnosť, vernosť,
miernosť, zdržanlivosť, čistota**

Hriechy proti Duchu Svätému: Mt12,31-32

„Preto vám hovorím: Ľuďom sa odpustí každý hriech i rúhanie, ale rúhanie proti Duchu sa neodpustí. Ak niekto povie niečo proti Synovi človeka, odpustí sa mu to. Kto by však povedal niečo proti Duchu Svätému, tomu sa neodpustí ani v tomto veku ani v budúcom.“

Rúhanie nespočíva v slovnom urážaní Ducha Svätého, ale v sústavnom odmietaní, zatvrdlosti človeka prijať odpustenie a spásu, ktoré mu Boh ponúka skrze Ducha Svätého ako ovocie Ježišovej obety na kríži.

Podľa sv. Tomáša Akvinského: „neodpustiteľný z hľadiska jeho samej podstaty, pretože vylučuje to, čím sa dosahuje odpustenie hriechov.“

Šesť hriechov proti Duchu Svätému:

1. **Opozývajú sa spoľíhať na Božie milosrdenstvo** - Kto pácha hriechy s vedomím, že mu ich Boh aj tak odpustí, lebo je milosrdný. **Je to zneužívanie Božieho milosrdenstva.**
2. **Pochybovať o Božom milosrdenstve a zúfať si** - Kto neverí v odpustenie hriechov. **Je to hriech proti nádeji.**
3. **Odporovať poznanej zjavej pravde** - kto vo svojej pýche odmieta túto pravdu.
4. **Závidieť blížnemu Božiu milosť** - kto sa pohoršuje nad svätým životom a pokáním iného a pokúša sa zbaviť ho milosti.
5. **Zatvrdiť si srdce proti spasiteľnému napomenutiu.**
6. **Tvrdošijne zotrúvať v nekajúcnosti** - kto pohŕda odpustením a zatvrdilo odmieta robiť pokánie, zmeniť svoj život k lepšiemu (ako nekajúci lotor na kríži)

Pôsobenie Ducha Svätého v dnešnom svete:

„Hovorím však: Žite duchovne a nebudete splňať žiadosti tela. Lebo telo si žiada, čo je proti duchu, a duch, čo je proti telu. Navzájom si odporujú, aby ste nerobili to, čo chcete. Ale ak vás vedie Duch, nie ste pod zákonom. A skutky tela sú zjavné: je to smilstvo, nečistota chlipnosť, modloslužba, čary, nepriateľstvá, sváry, žiarlivosť, hnevy, zvady, rozbroje, rozkoly, závisť, opilstvo, hýrenie a im podobné. O tomto vám vopred hovorím, ako som už povedal, že tí, čo robia takéto veci, nedosiahnu Božie kráľovstvo. Ale ovocie Ducha je láska, radosť, pokoj, zhovievavosť, láskavosť, dobrota, vernosť, miernosť, zdržanlivosť. Proti tomuto zákona niet. Tí, čo patria Kristovi Ježišovi, ukrižovali telo s vášňami a žiadosťami. Ak žijeme v Duchu, podľa Ducha aj konajme. Nepachtime po márnej sláve, nedráždime sa navzájom, nezávidíme jeden druhému.“ (Gal 5,16-25)

- ☞ telo človeka je chrámom Ducha Svätého: 1Kor 3,16; 6,19
 - ☞ Duch sa v ľuďoch modlí a vydáva svedectvo: Gal 4,6
 - ☞ Duch Svätý chráni Cirkev od omylov, zjednocuje ju a riadi, vyučuje, omladzuje ju duchom evanjelia, obnovuje a zdobí svojimi plodmi: Ef 4,11-12; 1Kor 12,4; Gal 5,22
 - ☞ **keď Kristus je Hlavou Cirkvi, Duch Svätý je jej dušou.**
- v **ľudských dušiach** sa prejavuje tým, že ich **posilňuje** (milosťou pomáhajúcou) a **posväčuje** (milosťou posväčujúcou)

27. Človek –Boží obraz

KKC 355-384

Gn 1,27

„ A stvoril Boh človeka na svoj obraz, na Boží obraz ho stvoril, muža a ženu ich stvoril.“

Ž 8, 1-10

Pane, náš Vládca,
aké vznešené je tvoje meno na celej zemi!
Tvoja veleba sa vznáša nad nebesia.
Z úst nemlúvniat a dojčeniec pripravil si si chválu
naprotiveň svojim nepriateľom,
aby si umlčal pomstivého nepriateľa.
Keď hľadím na nebesia, dielo tvojich rúk,
na mesiac a na hviezdy, ktoré si ty stvoril:
čože je človek, že naň pamätáš,
a syn človeka, že sa ho ujímaš?

Stvoril si ho len o niečo menšieho od anjelov,
slávou a ctou si ho ovenčil
a ustanovil si ho za vládcu nad dielami tvojich rúk.
Všetko si mu položil pod nohy:
ovce a všetok domáci statok
aj všetku poľnú zver,
vtáctvo pod oblohou a ryby v mori
i všetko, čo sa hýbe po dne morskem.
Pane, náš Vládca,
aké vznešené je tvoje meno na celej zemi!

1. na svoj obraz

- ☞ schopnosť poznať a milovať Boha

- ↵ slúžiť Bohu ako jeho dieťa, nie ako otrok
- ↵ máme nesmrteľnosť duše
- ↵ máme dôstojnosť
- ↵ človek nie je ničím, ale **NIEKYM**

2. spojenie hmoty a ducha

- ↵ duch oživuje hmotu
- ↵ telo – „dar rodičov“
- ↵ duša – dar Boha
- ↵ duch – spracované dary s Božou milosťou (charakter, špecifickosť života človeka)

3. muž a žena - múdrosť Božia

- ↵ stvorení **jeden pre druhého**, nie jeden nad druhého (Gn 2,18)
- ↵ stvorení pre **spoločenstvo** (Gn 2,23)
- ↵ v manželstve tvoria **jedno telo** (Gn 2,24)
- ↵ stvorení pre **úlohu zachovať potomstvo** (Gn 1,28). To je možné len v spolupráci s Bohom, ktorý je darcom nového života.
- ↵ **zodpovednosť za svet** (Gn 1,28-31)

4. priateľstvo s Bohom

- ↵ Boh vložil človeka do rajskej záhrady
- ↵ dostal úlohu: obrábať a strážiť raj
- ↵ práca nie je trest, ale spolupráca muža a ženy na zdokonaľovaní viditeľného sveta.
Práca je tiež zviditeľnená láska.

28. Štvrté prikázanie

Znenie: Cti svojho otca a svoju matku.

„Cti svojho otca a svoju matku, aby si dlho žil na zemi, ktorú ti dá Pán, tvoj Boh!“ (Ex 20,12)

„A bol im poslušný.“ Lk 2,51

„Deti, poslúchajte svojich rodičov v Pánovi, lebo je to spravodlivé. Cti svojho otca i matku, to je prvé prikázanie s prisľúbením: Aby ti dobre bolo a aby si dlho žil na zemi.“ (Ef 6,1-3)

Štvrtým prikázaním sa začína druhá tabuľa zákona. Boh chcel, aby sme si hneď po ňom ctili a poslúchali svojich rodičov, ktorým vdáčíme za život a ktorí nám odovzdali poznanie Boha. Sme povinní ctiť a vážiť si všetkých, ktorých Boh pre naše dobro obdaril svojou autoritou.

Výslovne sa obracia na deti – ich vzťah k otcovi a matke – najuniverzálnejší vzťah; týka sa príbuzenských vzťahov (starých rodičov a predkov); aj na povinnosti žiakov voči učiteľom, zamestnancom voči zamestnávateľom, podriadeným voči predstaveným; občanom voči štátu.

Stvorením muža a ženy Boh ustanovil rodinu. Členovia sú osoby, ktoré majú rovnakú dôstojnosť. Vzhľadom na spoločné dobro sú v rodine rozmanité zodpovednosti, práva a povinnosti.

Kresťanská rodina:

Kresťanská rodina je spoločenstvo viery; spoločenstvo osôb, znakom a obrazom spoločenstva Otca a Syna v Svätom Duchu. Každodenná modlitba a čítanie Božieho slova posilňujú v nej lásku. Taká rodina tiež vykonáva evanjelizačnú a misionársku činnosť.

Úcta – čnosť, v ktorej dáva človek druhému to, čo mu patrí pre jeho vznešenosť a pre dobrá od neho prijaté.

Úslužnosť – jej motívom je správcovstvo a ním sa líši od úcty. Rodičia spravujú svoje deti, cirkevní a štátni predstavení svojich veriacich a občanov.

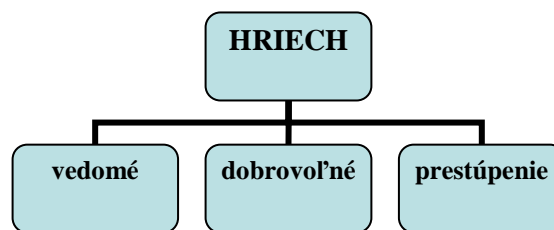
Poslušnosť – je to čnosť, ktorou sa človek podriaďuje vôli predstaveného (alebo podľa neho svoju vôľu upravuje).

Úctivá Bázeň – prejavuje sa v rešpektovaní svojich rodičov, v slušnosti a zdvorilosti, ktorá im prináleží vzhľadom na ich spoločenské postavenie, zodpovednosť a životnú skúsenosť.

„Múdry syn rád počúva napomenutia, posmievač však nedbá na výčitky.“

(Prís 13,1)

Hriech – vedomé a dobrovoľné prestúpenie Božieho zákona.

- je urážkou Boha
- neposlušnosťou voči Bohu
- previnenie rozumu, proti pravde a proti správne svedomiu.

Delenie hriechov:

1. ľahké - všedné
2. ťažké - smrteľné
3. 3 do neba volajúce hriechy
4. 7 hlavných hriechov
5. 6 proti Duchu Svätému
6. 9 cudzích hriechov

29. Podobenstvo

Podobenstvá – názorné príbehy vysvetľujúce dôležité pravdy viery. Delíme ich na niekoľko skupín:

- a) o modlitbe
- b) o Božom kráľovstve
- c) o Bohu – Otcovi
- d) o večnom živote – posmrtný život

Kajúci kráľ Dávid

1Sam sa končí smrťou Šaula a Jonatána, 2Sam *hovorí o dejinách kráľa Dávida*.

Dávid bol v Hebrone povolaný za **kráľa Júdu**. Naproti tomu syn Šaula, **Isboset**, je povolaný za **kráľa Izraela**. Kapitola 1 – 5 hovoria o rokoch, v ktorých Dávid panuje nad Júdskom, pričom sa usiluje o zjednotenie kráľovstiev.

1. Dva smútky

Dôležitejšie udalosti z tohoto obdobia. Smútok nad Šaulom a Jonatánom, jeho priateľom.

Dávid prísne trestá všetky neľudské ničenia. Máme tu 3 konkrétne scény:

1. Z bojového poľa prichádza človek, ktorý podrobne rozpráva o posledných momentoch Šaulovho života, ktorý sa pokúšal spáchať samovraždu, avšak poranenie, ktoré si spôsobil, nebolo smrteľné a preto prosí, aby ho zabili. Sluha zabije Šaula. **Zato, že zabil skonávajúceho kráľa, Dávid rozkáže zabiť jeho, lebo nikto nemá právo zdvihnúť ruku na Božieho pomazaného.** Prísny trest!

2. Šaul mal skvelého vodcu Abnera, ktorý sa zorientoval, že by bolo múdrejšie spojiť kráľovstvá a pokúšal sa k tomu priviesť. Avšak bol potajomky zavraždený. **Dávid dostal o tom správu, že tento veľký vodca bol usmrtený, preto vyhlásil smútok.** Je to pekné vyznanie, v ktorom kráľ hovorí, že Izrael potrebuje skvelých vodcov, lebo on sám je mladý a neskúsený. Vie, že vražda je škoda, ktorú utrpel celý národ.

3. Syn Šaula Isboset je zabitý. Tí, ktorí ho zavraždili si myslia, že Dávid ich za to odmení a tu Dávid hovorí: **„Zabili ste spravodlivého a preto budete potrestaní trestom smrti.“**

Tri konkrétne rozhodnutia, ktoré svedčia o tom, že mladý Dávid má tvrdú ruku a nechce dopustiť zbytočné vraždenie, ničenie..

Kapitoly 6 a 7 hovoria o starostlivosti Dávida, ako kráľa už zjednoteného Vyvoleného národa o Boží kult. **Dá priviesť Archu Zmluvy do Jeruzalema, tancuje pred ňou a sám sa zúčastní procesie.** Veľká radosť! Preto jeho žena Michol ním pohrdla. Bola mu verná, ale v momente, keď Dávid zišiel do zástupu, pohrdla ním.

Jej otec Šaul predstavoval iný model vládcu – s odstupom, hrozného, stojaceho ďaleko od davu. Naproti tomu Dávid bol človekom iného typu a inej koncepcie moci.

Po privezení Archy, Dávid chce postaviť svätyňu. Hovorí o tom 7 kap., keď vtedy prichádza **prorok Nátan**, ktorý mu hovorí proroctvo, že z jeho domu vzíde kráľ, potomok, ktorý postaví dom pre Boha. **2Sam 7, 12 – 14.**

2. Hriech Dávida

Kapitoly 11 – 12 hovoria o hriechu Dávida. Dávid **mal byť vo vojne**, avšak **zostal paláci.** Namiesto toho, aby plnil Božiu vôľu, **plní vlastnú vôľu.** Ihneď sa objavuje **pokúšenie** a je ním **žena vojaka Uriáša – Betsabe.** Dávid pácha **cudzoložstvo.**

Tento hriech by sa ešte dal vysvetliť slabosťou, ale Dávid sa to pokúša zaretušovať.

Tieto **kapitoly** si zasluhujú zvláštnu pozornosť, pretože **ukazujú mechanizmus hriechu a cestu obrátenia.**

Dávid sa dopustil hriechu a pokúša sa ho zotrieť. Usiluje sa vytvoriť zdanie, že dieťa nie je jeho. Zavolá Uriáša z boja. Avšak vieme, že bolo ťažké ukryť, že jeho žena bola u kráľa. Uriáš vie, že tu ide o zakrytie ničomnosti kráľa, preto s tým nesúhlasí. **Dávid sa 3x pokúša poslať domov Uriáša a 3x sa mu to nepodarí. Kráľ k jednému hriechu pridáva ďalší, oveľa ťažší. Celkom vedome sa rozhodne zničiť Uriáša.** Upovedomuje o tom veliteľ, aby tak usporiadal vojenský útok, aby v ňom Uriáš zahynul. Tak sa aj stáva.

Jeden hriech priťahuje za sebou ďalší. Tak pôsobí zlo.

Zasahuje Boh. Posiela proroka Nátana, ktorý plní ťažké poslanie. Má povedať vládcovi pravdu. Prorok to robí mimoriadne inteligentným spôsobom. Hovorí kráľovi podobenstvo: **2Sam 12, 1 – 7a (čítaj!)**

Boh mu dáva cez proroka Nátana inštrukcie, ako sa má zachovať: **2Sam 12, 11 – 14 (čítaj!)**

Dávid sa po hriechu nachádza v ruke zla. Táto tlapa sa začína zatvárať. Venujme pozornosť tomu, akým spôsobom je zavretá:

✚ Žena čaká dieťa, môže ho vydierať počas 20, 30, 50 rokov. Kráľ môže mať úplne zlomené srdce z toho dôvodu, že táto žena má jeho dieťa. To je jedna porážka.

✚ Do smrti Uriáša je zasvätený človek, ktorý ho priviedol k smrti. Je to jeden z vojenských veliteľov, to všetko je však dohoda v tajnosti. On oznamuje kráľovi, že nariadenie bolo vykonané. Tento človek môže Dávida tiež vydierať, nevedno dokedy.

✚ A čo svedomie?!

Boh prikáže odhaliť zlo, vyznať hriech. Aby sa z tlapy zla vyslobodil, musí hriech vyznať. Lebo ak hriech vyzná, už ho nebudú vydierať, ani veliteľ nebude nič hovoriť, lebo všetci o tom vedia, ani žena nebude môcť robiť výčitky. Priznanie sa, to je jedna podmienka, druhou je prijatie trestu, ktorým je smrť dieťaťa počatého v hriechu, ako aj „ Privediem na teba nešťastie z tvojho vlastného domu“.

Ty si zničil šťastie a rodinný dom Uriáša, teraz uvidíš, koľko nešťastia sa vyleje na tvoju hlavu v tvojom dome.

Dôsledkom hriechu je pokánie.

Dávid ako hriešnik, ihneď **sa vydáva do rúk Boha. To je jeho veľkosť.** Dávid prichádza s hriechom k Bohu, nejde k nikomu, ale k Pánovi. **Prijíma všetky dôsledky hriechu.** Ako otec, pokúša sa zachrániť dieťa. **Robí pokánie,** myslí si, že Boh vzhľadom na jeho pokánie mu ponechá toto dieťa. Syn však zomiera. V tom momente, keď mu povedali, že dieťa nežije, Dávid vstal, umyl sa, pomazal a prikázal, aby mu dali jesť. Všetci sa tomu divili, pretože po smrti mal plakať a ohlásiť smútok. On to robí opačne. **Vysvetľuje to krásna výpoveď kráľa:** „ *Načo by som sa postil? Môžem ho vari ešte vrátiť späť? Ja pôjdem skôr za ním, ale on sa ku mne nevráti.* “ (2Sam 12, 23)

V tejto výpovedi je vyznanie viery v záhrobný život.

Boh prijíma pokánie Dávida a požehná ho nasledujúcim deťom, ktoré sa menuje **Šalamún.**

Požehnaním dáva Šalamúnovi (aj Dávidovi) poznať, že pokánie bolo prijaté.

Dávid je človek veľkého srdca. Všetkých hodnôt srdcom; miluje dokonca nepriateľov; je to človek hriechu a slabosti, ale i človek pokánia. Prijíma všetky dôsledky hriechu a dokáže sa s hriechom vrátiť k Bohu. To je veľkosť Dávida, ktorý ide s hriechom rovno k Bohu, nečaká na lútosť v tom zmysle, že som urobil svinstvo a Ty sa pozeráš na to pomedzi prsty. Nie, on je múdry. To niektorí súčasní kresťania sa tak pozerajú. Ja môžem bezprostredne robiť zle, lebo Boh je milosrdný. Bijú sa v prsia, vyznávajú hriechy a všetko je podľa nich v poriadku. To nie je tak. Hriech má a musí mať svoje dôsledky, lebo ináč je to zábava = zahrávanie sa s Bohom a s Bohom sa zabávať = zahrávať nedá. Dávid prichádza s hriechom k Bohu. Objavujeme to v **51 žalme**, v ktorom vospieval:
„ Zmiluj sa Bože nado mnou.“

Dávid je človek mimoriadnej viery. V jeho živote niet momentu pochybnosti. Jestvuje v ňom hriech, ale ten hriešnik verí a žije v rukách Božích. Jeho lútosť a pokánie sa úzko spája s odpustením. Dávid dokáže

odpúšťať. Naproti tomu je prísny tam, kde sa niekto pokúša o lynčovanie. Tu ako vládca urobil skúšku na výbornú. Nedopustil, aby si podriadení vymeriavali spravodlivosť na vlastnú päsť, lebo vtedy vzniká anarchia. V tomto ohľade je Dávid rozhodný. Ale tam, kde sa bezprostredne dotýkajú jeho, tam odpúšťa. Toto je veľkosť Dávida..

Dávid, ako kráľ je s ľuďom. Predstavený, ktorý je blízko podriadeným, nechce vykonávať moc násilím, ale srdcom. Dávid je opakom Šaula., ktorý tvrdou rukou, s odstupom spravoval podriadený ľud. Dávid je s ľuďom. Najlepšie to ukazuje moment, kedy bosý spolu s ľuďom uteká pred synom Absolónom. **Dávid je praotcom Krista, biblickým typom Mesiáša, zvlášť ako milujúci a odpúšťajúci kráľ.**

Po týchto úvahách lepšie pochopíme miesta Knihy, ktoré majú úzke spojenie s Evanjelium:

- ☉ srdce plné odpustenia a ľútosti nad hriechmi
- ☉ pozornosť na dôsledky hriechu
- ☉ Boh je mimoriadne vážny v chápaní hriechu
- ☉ ak matka bagatelizuje hriech u dieťaťa, spôsobuje mu krivdu
- ☉ hriech musí byť potrestaný
- ☉ dobrovoľne prijatý trest za hriech je dôkazom veľkosti človeka
- ☉ nejde o to, aby sme hriech nepáchali, ale po hriechu vedeli si ho priznať, vyznať a ľutovať; zároveň niesť jeho dôsledky

To je veľkosť človeka, ktorá ukazuje Krista v podobenstve o márnotrattom synovi. **Poslední budú prvými.**

30. Sviatosť Pokánia (zmierenia).

Boží život nosíme podľa apoštola Pavla „v hlinených nádobách“. Sme vystavení utrpeniu, bolesti a smrti. Tento nový život v Bohu môže v nás zoslabnúť, ba môžeme ho aj stratiť hriechom. Ježiš ako lekár našich duší, ale aj tiel, ktorý ochrnutému odpustil hriechy a vrátil aj telesné zdravie, chcel, aby aj **jeho Cirkev mocou Ducha Svätého pokračovala v jeho diele uzdravovania. Toto je cieľ dvoch sviatostí uzdravenia: sviatosti pokánia a pomazania chorých.**

Podstatou sviatosti zmierenia je bolestné vedomie rozporu medzi svätosťou Boha a ľudským zlyhaním., po ktorom nasleduje snaha o očistenie.

Biblia uvádza mnohé príklady viny a odpustenia: Iz 27,9; Iz 6,7; Ž 130,4; Ex 32,30; Ex 29,36; Lv 11-16; a iné...Boli to verejné úkony pokánia a zmierne obety. Veľa príkladov v Biblii je o osobnej ľútosti, pokání, obrátení, očistení viny: kráľ Dávid; mesto Ninive; Peter; lotor na kríži; Šavol; ...

Slovenský výraz „**pokánie**“ vysvetľujeme ako **zmenu života k lepšiemu. Ide o osobný čin obrátenia hriešnika.**

V tejto sviatosti sa zameriame na **spoved'**.

Ľudia, ktorí spoved' „zahodili“, pociťujú potrebu túto medzeru niečím vyplniť a tak hľadajú „náhradu“ - psychológa, psychoterapeuta, guru, ba často psychiatra, alebo si siahajú na život. Títo odborníci, majú svojimi metódami nahradiť kňaza a spoved'.

Michael Quist hovorí: „Keby nebola spoved', museli by ju vynájst'.“ a psychiater C. G. Jung hovorí: „Keby ľudia viac kľáčali v spovednici, menej by ležali v nemocnici.“

Táto sviatosť podľa obsahu sa volá:

- sviatosť **obrátania** – návrat k Otcovi, od ktorého sa človek vzdialil hriechom
- sviatosť **pokánia** - posväcuje osobný a ekleziálny proces obrátania
- sviatosť **odpustenia** – kňazovým sviatostným rozhršením Boh udeľuje kajúcnikovi „odpustenie a pokoj“.
- sviatosť **zmierenia** – dáva lásku Boha, ktorý zmieruje (2Kor 5,20; Mt 5,24).

6. Matéria sviatosti pokánia

Pri sviatosti zmierenia ide skôr o quasi matériu, pretože ju tvoria akty kajúcnika:

- Púťosť, vyznanie hriechov a zadosťučinenie.

Quasi – matériou sa nazýva preto, lebo nie je hmotnej podstaty. Akty kajúcnika majú byť usmernené na rozhršenie.

7. Forma sviatosti pokánia

Formou tejto sviatosti sú slová (formula) rozhršenia, ktorá sa používa v Latinskej cirkvi: „**Milosrdný Boh Otec, ktorý smrťou a zmŕtvychvstaním svojho Syna zmieril svet so sebou a zoslal Ducha Svätého na odpustenie hriechov, nech ti službou Cirkvi udeľí odpustenie a pokoj. – A ja ťa rozhršujem od tvojich hriechov v mene Otca i Syna i Ducha Svätého.**“

Rozhršenie v spojení s aktami kajúcnika spôsobuje odpustenie hriechov.

9. Účinky sviatosti pokánia

Navracia milosť Božiu a spája nás s Bohom v dokonalom priateľstve.

Cieľom a účinkom tejto sviatosti je:

- znovuzmierenie s Bohom
- zmierenie s Cirkvou
- pokoj duše
- znovuoživenie zásluh
- odpustenie večného trestu
- odpustenie dočasných trestov

Večný trest si zasluhujeme ťažkým = smrteľným hriechom. Odpykáva sa v pekle. Viacerými ťažkými hriechmi si už trest neznásobujeme, nepredlžujeme, lebo je nekonečný – večný. Dĺžka dočasných trestov sa hromadením všedných hriechov zväčšuje a rastie.

10. Ustanovenie sviatosti zmierenia

Sviatosť pokánia ustanovil Ježiš Kristus po svojom vzkriesení, keď prišiel k apoštolom: „A znova im povedal: „Pokoj vám! Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás.“ Keď to povedal, dýchol na nich a hovoril im: „Prijmite Ducha Svätého. Komu odpustíte hriechy, budú mu odpustené, komu ich zadržíte, budú zadržané.“ (Jn 20,20-23)

Predsavzatie – je to pevné a úprimné rozhodnutie chrániť sa hriechu a viac nehrešiť.

Spovedať sa máme:

1. **úplne** (zo všetkých smrteľných hriechov)
2. **úprimne** (tak, ako nám to diktuje svedomie)
3. **zreteľne** (tak, aby kňaz rozumel)

Rozhršenie pri sviatosti pokánia kňaz odoprie:

- ak spovedajúci sa neľutuje svoje zlé skutky
- ak spovedajúci sa nechce, alebo nemá úmysel vykonať zadosťučinenie

11. Vysluhovateľ sviatosti pokánia

Vlastníkmi odpúšťajúcej moci Cirkvi vo sviatosti pokánia sú **jedine biskupi a kňazi**.

Spovedník je viazaný aj za cenu obetovania života zachovať **spovedné tajomstvo**. (Ani slovom, ani nijako, čím by i len čiastočne mohol kňaz prezradiť kajúcnika).

Spovedné tajomstvo je povinný zachovať aj tlmočník, alebo človek, ktorý spoved' nechtiac vypočuje.

Niektoré ťažké hriechy podliehajú exkomunikácii (potraty...), ktorá je najprísnejším cirkevným trestom, ktorý nedovoľujú prijímať sviatosti a vykonávať niektoré cirkevné úkony. **Preto rozhréšenie od neho môže podľa cirkevného práva udeliť len pápež, miestny biskup alebo kňazi, ktorým oni dali splnomocnenie**. V prípade nebezpečenstva smrti ktorýkoľvek kňaz, aj keď nemá právomoc spovedať, môže rozhréšiť od každého hriechu a od každej exkomunikácie. (KKC § 1463).

Spovedník nemá právo žiadať mená spoluvinníka od kajúcnika.

12. Prijímateľ sviatosti pokánia

Sviatosť pokánia môže prijať každý pokrstený človek, ktorý po prijatí krstu alebo poslednej spovede upadol do ťažkého hriechu alebo ľahkého hriechu.

- kto úmyselne zamlčí pri spovedi ťažký hriech, pácha svätokrádež, prijíma sviatosť nehodne
- kajúcnik (penitent) si má právo zvoliť spovedníka, zákonne schváleného aj z iného obradu – gréckokatolíka
- je dovolené spovedať sa v určitých špeciálnych prípadoch cez tlmočníka pri zachovaní predpisoch CIC kán. 983 § 2

KKC: články 1422-1498

31. Sviatosti

Celý liturgický život Cirkvi sa sústreďuje okolo eucharistickej obety a sviatostí.

V Cirkvi je **sedem sviatostí**: krst; birmovanie čiže krizmácia; Eucharistia; pokánie; pomazanie chorých; posvätný stav kňazstva a manželstvo.

Tieto **sviatosti ustanovil Ježiš Kristus**. Ich podklad nájdeme vo Svätom písme Starého i Nového Zákona.

Sviatosti - sú viditeľné znaky Božej milosti, ktorú nie len naznačujú, ale aj sprostredkujú.

Sviatosti – sú účinné znaky milosti ustanovené Kristom a zverené Cirkvi, ktorými nám udeľuje Boží život. (KKC § 1131)

Sviatosti prinášajú **ovocie** v tých, ktorí ich **prijímajú s potrebnými dispozíciami**.

Ježiš Kristus zanechal **sviatosti ako znak** svojej **neustálej prítomnosti v Cirkvi**. Ustanovil ich ako viditeľné znaky, ktoré naznačujú to, čo spôsobujú v duši človeka.

Tridentský koncil (1545 – 63) v roku 1547 **pevne stanovil počet** vyššie vymenovaných sviatosti, ustanovených Ježišom.

I. Podľa **dispozície prijímateľa** môžeme sviatosti **rozdeliť** na:

1. **Sviatosti živých**
2. **Sviatosti mŕtvych**

Sviatosti živých sa prijímajú hodne v stave milosti posväcujúcej, čiže v duši človeka rozhojňujú milosť.

Sviatosti „mŕtvych“ môže na prvý pohľad pomýliť človeka a to preto, že sviatosti môže prijať len človek v stave pozemského putovania, teda len človek žijúci. Keď sme pred chvíľkou vylúčili fyzickú smrť pre prijatie sviatostí, ostáva nám sa už len zamerať na druhú stránku človeka – na rovnu duchovnú.

Kto je teda „duchovne mŕtvy“?

Na pochopenie musíme načrieť do učenia Cirkvi o hriechu. Musíme vychádzať z podstaty hriechu. Ťažký hriech v nás „zabíja“ duchovný život, odlučuje nás od Boha. **Duchovne mŕtvy je potom ten človek, ktorý sa nachádza v stave ťažkého hriechu.** Otázka by teda mohla znieť: Ktoré sviatosti môžeme prijať hodne aj v stave ťažkého hriechu? V tom prípade nám ostávajú zo 7 sviatostí len 2.

- **sviatosť krstu** a
- **sviatosť zmierenia** (za určitých okolností **aj sviatosť pomazania chorých**)

Ostatné sviatosti sú sviatosťami živých, lebo slúžia na zveladenie nadprirodzeného života a vyžadujú stav milosti a lásky k Bohu.

Všetky sviatosti v sebe obsahujú tri prvky:

1. Vecný úkon = **matéria**
2. Slovo ako formulu = **forma**
3. **Osobu vysluhovateľa**, ktorý sviatosť vysluhuje s úmyslom konať, čo koná Cirkev

Sedem sviatostí nie je svojim významom pre spásu človeka jednotlivo rovnocenných.

Najznámejšie v spoločenstve Cirkvi z nich sú krst a Eucharistia. Tieto dve sviatosti uznávajú aj protestantské Cirkvi – ako krst a Pánovu večeru aj keď nie v katolíckom chápaní.

Sviatosti krstu, birmovania a Eucharistie sa nazývajú aj sviatosťami kresťanskej iniciácie, čiže uvedenia do kresťanského života.

Tieto pomenovania sú priliehavé najmä svojim obsahom v živote človeka.

Krst – zrodenie pre nový, večný život.

Birmovanie – posilnenie v živote s Kristom Duchom svätým.

Eucharistia – chlieb večného života ako pokrm pre život duchovný.

Pojem „sviatosť“, znamená „svätú vec“, „tajomstvo“. Je to spoločný názov pre 7 sviatostí, ktoré ustanovil Ježiš. Boh pozná človeka. Vie, že je založený zmyslovo. Reaguje a spúšťa abstraktné myslenie na popud zmyslového vnemu. Preto Boh človekovi vychádza v ústrety, aby lepšie vnímal milosti a volí pri stretnutiach znaky, všeobecne ľudské a prístupné: voda, víno, aby v Eucharistii vyjadril potrebu pokrmu pre život aj v duchovnom zmysle, alebo vodu ako prostriedok na očisťovanie.

Sviatosti tvoria určitý organizmus, v ktorom má každá sviatosť svoje životne dôležité miesto.

II. Podľa **účinku** môžeme sviatosti **rozdeliť** na:

1. Sviatosti uvádzania do kresťanského života

2. Sviatosti uzdravenia
3. Sviatosti služby spoločenstvu

Pri sviatostiach pre ich platnosť nezáleží na osobnej dispozícii vysluhovateľa (sprostredkovateľa), pretože prvotným vysluhovateľom je Ježiš Kristus. Vysluhovateľ je len „potrubím“ medzi prameňom milosti = Kristom a prijímateľom = človekom. Znaký používané pri sviatostiach potvrdzujú fakt, že prostredníctvom tohto sveta dosahujeme spásu.

Prvotným a hlavným vysluhovateľom je vždy sám Ježiš Kristus.

Sviatosti dávajú Cirkvi život a vzrast. Zahŕňajú v sebe trojaký cieľ:

1. Posväcovanie človeka
2. Budovanie tajomného Kristovho Tela
3. Vzdávanie úcty Bohu (Ef 2,19-22; 4,11-16)

Často môžeme počuť zlomyseľné pripomienky neprajníkov viery: „Chodí na prijímanie, ku sviatostiam a vôbec nie je lepší...“ ani to na ňom nevidieť!“ Prečo sa pôsobenie Ducha Svätého v prijímaní sviatostí neprejavuje rovnako u všetkých veriacich? Ako odpoveď si môžeme uviesť prirovnanie k domu:

Slnko svieti na celý dom. Napriek tomu nie je v každej izbe rovnaké teplo a rovnako teplo. Prečo? Odpoveď je jednoduchá. V jednej izbe sú okná otvorené dokorán, v druhej sú síce okná otvorené, ale veľmi malé. Niekde sú sklá okien zafúľané až hrôza, inde sú zatahnuté závesy a podobne. Tak je to aj spôsobením Ducha Svätého vo sviatostiach. Záleží od nás ako dary Ducha prijímame, ako sme pre ne otvorení a prístupní.

Krátky pohľad na vývoj sviatosti – ich počet:

Ustálenie počtu sviatostí prechádzalo vývojom.

- medzi 2. a 3. stor. – Tertulián označil sviatosti: krst a Eucharistia
- birmovanie sa dlho chávalo ako súčasť krstu
- 7. stor. – Izidor Sevilský – 4 sviatosti – Eucharistiu chápe ako dve: sviatosť Kristovho Tela a sviatosť Kristovej Krvi.
- 11. stor. – Peter Damiáni – 12 sviatostí
- 12. stor. – Sicard z Cremony – 7 sviatostí a ich počet zdôvodňuje darmi Ducha Svätého, ktorých je tiež sedem.

Počet „sedem“ sa symbolicky zdôrazňuje tiež ako „svätý“ počet. Číslo 3 znamená božstvo a číslo 4 celé stvorenstvo. $3+4=7$ a sedmička predstavuje zjednotenie božského a stvoreného. Niekoľko miest zo Svätého písma s číslom „sedem“. Číslo 7 sa vyskytuje vo SP 365-krát a odvodeniny čísla sedem 272-krát.

Niektoré príklady:

- 7 darov Ducha Svätého (Iz 11,2-5; por. 1Kor 12,4-11)
- 7-ramenný svietnik (Ex 25,30; 37,16)
- 7 dní sviatok nekvasených chlebov (2Krn 30,21; Ex 23,15)
- 7 dní stvorenia (Gn 2,2)
- 2 x 7 rokov slúži Jakub za Ráchel (Gn 29,27)
- 7 pečatí na knihe, otvorenej Baránkom (Zjv 5,5)
- 7 dní obliehania Jericha (Joz 6,4)
- 7 úrodných a neúrodných rokov (Gn 41,29-30)

Niektoré mimobiblické sedmičky:

- 7 skutkov milosrdenstva
- 7 čností (3 božské a 4 kardinálne)
- 7 darov Ducha Svätého
- 7 hlavných hriechov...

Čítaj KKC: články 1210 - 1212

32. Sviatosť Krstu

Krst je vstupnou bránou do života v duchu, ako aj bránou k ostatným sviatostiam.

1. Definícia krstu

- Krst je sviatosťou znovuzrodenia z vody a z Ducha Svätého. (Tít 3,5)
- ... je prvá a najpotrebnejšia sviatosť, ktorou dostávame Boží život.

Krst – (lat. baptismus) – názov vytvorený podľa hlavného obradu.

Krstiť – grécky baptizein, čo znamená „ponoriť“, „pohrúžiť“. „Ponorenie do vody vyjadruje pochovanie katechumena v Kristovu smrť, odkiaľ vychádza skrze vzkriesenie s Kristom ako „nové stvorenie“ (2Kor 5,17; Gal 6,15).

Krst voláme darom, milosťou, krstom, pomazaním, osvietením, rúchom neporušiteľnosti, kúpeľom znovuzrodenia, pečatou...

- **Darom**, lebo sa dáva tým, čo pred tým nepriniesli nič.
- **Milosťou**, lebo sa udeľuje vinníkom.
- **Krstom**, lebo hriech sa pochováva vo vode.
- **Pomazaním**, lebo je posvätný a kráľovský.
- **Osvietením**, lebo je jasom a svetlom.
- **Rúchom**, lebo zakrýva našu pohanu.
- **Kúpeľom**, lebo obmýva
- **Pečatou**, lebo je potvrdením Božej nadvlády.

2. Predobrazy krstu

- vznášanie sa Božieho Ducha nad vodami (Gn 1,1-2)
- Potopa a Noemov koráb (1Pt 3,20-21)
- Obriezka (Kol 2,11-12)
- Prechod cez Červené more (Kor 10,1-2)
- Prechod cez Jordán (Joz 3,14)
- 7-násobné ponorenie Námána v rieke Jordán – očistenie od malomocenstva (Kr 5,14)
- Predpoveď krstu u Ez 36,25; Iz 1,16; Iz 4,4; Zach 13,1;
- Jánov krst (Mt 3,11; Sk 19,4; poznámky k Jn 3,22) Jánov Krst neudeľoval milosť; krst v Duchu mohol byť až po vzkriesení a oslávení.

Všetky predobrazy krstu majú svoje zavŕšenie v Ježišovi Kristovi ako „Prvotnej sviatosti“:

- Ježiš začal svoje účinkovanie krstom

- po svojom vzkriesení posielal apoštolov krstiť: **Chod'te teda a učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého.** (Mt 28,19-20) Ježiš tu nezakladá „komunálne služby“ obyvateľstvu, ale jasne hovorí: **chod'te – učte – až potom krstite!**
- Krv a voda, ktoré tiekli z prebodnutého boku – znak krstu a Eucharistie, teda sviatostí nového života
- Ježiš vraví Nikodémovi: „ kto sa nenarodí z vody a Ducha, nemôže vojsť do Božieho kráľovstva ...“ (Jn 3,5)
- Krst Petrov na Turíce ako vybudovanie prvotnej Cirkvi (Sk 2,41)
- Iné príklady: Sk 16,31-33; 2,41; 8,12-13; 10,48; 16,15; Kol 2,12)

4. Matéria sviatosti Krstu

Matériu môžeme rozlíšiť na:

- vzdialenú – pravá a prírodná voda
- blízku – obmytie tela vodou fyzickým dotykom

Liatie vody sa obyčajne praktizuje na hlavu, ktorá reprezentuje celé telo. Krstná voda musí prísť do kontaktu s pokožkou, nemá sa teda krstiť na vlasy, čiapku, obvazy a pod., ale zvyčajne na čelo.

Krst sa má udeľovať ponorením alebo poliatím pri zachovaní predpisov príslušnej Konferencie biskupov.

Trojnásobné ponorenie alebo poliatie je symbolickým vyjadrením:

- troch Božských osôb,
- zotrvanie Ježiša 3 dni v hrobe.

5. Forma pri sviatosti krstu.

Formou sú slová vysluhovateľa pri obmytí krsťenca: **M, ja ťa krstím v mene Otca i Syna i Ducha svätého.** Túto formulu ustanovil Ježiš Kristus po zmŕtvychvstaní, keď dával apoštolom poslanie.

6. Účinky krstu

1. robí nás Božími deťmi
2. zmýva z duše dedičný hriech
3. zmýva všetky osobné hriechy a tresty za ne
4. vzbudzuje v nás nadprirodzený život
5. vtláča do duše nezmazateľný znak, preto sa prijíma len raz v živote
6. začleňuje nás do Cirkvi
7. získavame účasť na krstnom Kristovom kňazstve

Tradícia Cirkvi silno zdôrazňuje nevyhnutnosť krstu k spásu aspoň jeho náhradami: **Sviatostný krst je možné v nutných prípadoch nahradiť:**

1. krstom **túžby**
2. krstom **krvi**

Krst túžby – je dokonalá ľútosť spojená s túžbou prijať sviatostný krst. Nevtláča do duše nezmazateľný znak.

Krst krvi – je mučeníctvo nepokrsteného kvôli vyznaniu kresťanskej viery alebo kresťanskej čnosti. Tiež nevtláča do duše nezmazateľný znak.

Potvrdením krstu krvi je tiež v niektorých častiach Svätého písma:
(Mt 10,32; Mt 10,39; Mt 16,25; Jn 12,25).

7. Vysluhovateľ sviatosti krstu.

Platne krstí každý človek, pokiaľ ho vysluhuje správnu formou Cirkvi. **Podľa osoby, ktorá krst vysluhuje rozlišujeme:**

- riadny vysluhovateľ – osoby, ktoré prijali kňazské svätenie, čiže biskup, kňaz a diakon.
- mimoriadny vysluhovateľ – v núdzových prípadoch riadny vysluhovateľ prítomný, alebo je mu bránené slúžiť vyslúžiť sviatosť krstu, môže platne a dovolene krstíť laik aj žena aj inoverec, pohan, či heretik. Musia však splniť požiadavky 3 podmienok:
 1. úkon vody – musí použiť potrebnú matériu
 2. slová – musí poznať formulu, ktorá sprevádza trojité liatie vody
 3. potrebný úmysel – musí mať úmysel krstíť ako krstí Cirkev

Krst dospelého **nad 14 rokov** má kňaz ponúknuť **biskupovi**. Biskup má **právo znížiť** tento vek zo 14 až na dovŕšených **7 rokov veku**. Pri krste dospelých sa zároveň zvyčajne vysluhuje aj sviatosť birmovania, preto **musí biskup**, pokiaľ **nekrstí sám**, **delegovať na tento krst a birmovanie dotyčného farára**, ktorý mu ten krst ohlásí.

8. Prijímateľ sviatosti krstu.

Krst je schopný platne prijať každý nepokrstený človek a len človek v stave pozemského putovania.

Pokrstiť sa majú, pokiaľ to situácia dovoľuje aj potratové plody ak ešte žijú. Mŕtvy ľudia ani ich plody sa nekrstia.

Krst u dieťaťa: krst detí je platný a dovolený. Závazky vyplývajúce z krstu, ktoré za nich zložili rodičia a krstní rodičia budú plnohodnotne plniť po nadobudnutí užívania rozumu.

Podmienky dovoleného prijatia sviatosti krstu u dieťaťa:

1. Aspoň jeden z rodičov alebo zákonných zástupcov s krstom súhlasí.
2. Musí byť zdôvodnená nádej, že dieťa bude vychovávané v katolíckom náboženstve.

V nebezpečenstve smrti dieťaťa katolíckych i nekatolíckych rodičov sa krstí toto dieťa dovolene aj bez súhlasu, ba aj proti vôli rodičov.

V prípade pochybností či bol niekto pokrstený, sa **môže vyslúžiť krst podmiennečne**. Pred krstnú formulu sa dodáva: „**Ak si nebol krstený ...**“

4. jún 2001 – uznanie platnosti krstu evanjelickej cirkvi katolíckou.

Krst u dospelého človeka: aby mohol byť dospelý pokrstený, musí spĺňať nasledovné **podmienky**.

1. Musí prejaviť vôľu prijať krst.
2. Musí byť poučený o pravdách viery.

3. Musí poznať povinnosti kresťanského života.
4. Katechumenátom sa osvedčil v kresťanskom živote.
5. Pred krstom má úprimne oľutovať svoje hriechy.

K **hodnému prijatiu** sviatosti sa **vyžaduje aspoň viera** - „Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený.“ (Mk 16,16) a **ľútosť** nad spáchanými hriechmi – „Kajajte sa teda, obráťte sa, aby sa zotreli všetky vaše hriechy.“ (Sk 3,19)

Povinnosti vyplývajúce z krstu:

- povinnosť apoštolátu
- aktívna účasť na liturgii
- samostatné vedenie modlitbových stretnutí a pobožností...

9. Krstní rodičia.

Krstný rodič môže byť:

- jeden alebo dvaja

- ❖ v krajnom prípade môže byť pokrstený aj bez krstného rodiča
- ❖ nekatolík sa má pripustiť jedine spolu s katolíckym krstným rodičom a to iba ako svedok
- ❖ matka ani otec krstenca nemôžu byť zároveň krstnými rodičmi svojmu dieťaťu
- ❖ výmena, alebo dodatočné zrieknutie sa krstného rodičovstva nie je možná

Podmienky a požiadavky výberu krstných rodičov:

1. vyberá si ho krstenec, rodičia, iní zákonní zástupcovia alebo ak tí chýbajú, tak farár alebo vysluhovateľ krstu
2. musí byť na to schopný a mať úmysel plniť túto úlohu
3. má mať zavŕšený 16 rok života. Biskup môže určiť aj iný vek
4. nesmie mať uložený alebo vyhlásený žiadny kanonický trest
5. nesmie byť rodičom krstenca

Priebeh sviatosti krstu:

- vyslovenie exorcizmu – vyhánanie diabla
- posvätenie krstnej vody
- **3x sa leje voda na hlavu** (oslava Najsvätejšej Trojice)
- **M, ja ťa krstím v mene Otca i Syna i Ducha Svätého**
- pomazanie krizmou (pomazaný za Kňaza, Proroka a Kráľa)
- biele rúcho
- svieca zapálená od paškálu
- modlitba Otče náš

KKC: články 1213-1216; 1274

33. Sviatosť birmovania.

Ustanovenie sviatosti birmovania sa dá zo Svätého písma dokázať len nepriamo. Naproti tomu už proroci predpovedali vyliatie Ducha : napr. Joel 2,28-29; Iz 44,3 a tiež do dosvedčujú Sk 2,17-18; Sk 1,5; Sk 2,1-4; Hebr 6,1-2 a tiež evanjelisti Ján 14,16-17; Lk 24,49;

Slovo „**birmovanie**“ pochádza podobne ako „konfirmácia“ z latinského slova *confirmatio* a znamená **posilnenie**. Aby sa lepšie naznačil dar Ducha Svätého, čoskoro sa ku vkladaniu rúk pridalo pomazanie voňavým olejom (krizmou). Toto pomazanie objasňuje meno kresťan – odvodené od Krista = Christos = Pomazaný, ktorého Boh pomazal. Pomazanie sa používa v Západnej aj Východnej Cirkvi. Názov *confirmatio* naznačuje, že táto sviatosť potvrdzuje krst a posilňuje krstnú milosť.

Pomazanie má v biblickej a antickej symbolike mnoho významov:

- olej je znakom hojnosti a radosti
- očisťuje (natieranie pred kúpeľom a po ňom)
- robí pružným (natieranie atlétov a zápasníkov)
- Je znakom uzdravenia, lebo hojí pomliaždeniny a rany
- spôsobuje, že človek vyžaruje krásu, zdravie a silu

Všetky tieto významy pomazania olejom sa nachádzajú aj vo sviatostnom živote:

1. Pomazanie pred krstom olejom katechumenov znamená očistenie a posilnenie.
2. Pomazanie chorých vyjadruje uzdravenie a silu.
3. Pomazanie krizmou po krste, pri birmovaní a vysviacke je znakom posvätenia. Kresťania, čiže tí, čo sú pomazaní, birmovaním dostávajú vo väčšej miere účasť na poslaní Ježiša Krista, aby celý život vydávali „Kristovu ľúbeznú vôňu“.

Týmto pomazaním dostáva **znak, pečať Ducha Svätého**.

1. Definícia sviatosti birmovania.

Birmovanie je:

- pravá a osobitná sviatosť, v ktorej dostávame Ducha Svätého na posilnenie krstnej viery, plnšie spojenie s Kristom a na vydávanie svedectva o Kristovi.
- sviatosť, v ktorej sa udeľuje znovuzrodenému duchovná sila.
- sviatosť, v ktorej sa birmovanec skrze vkladanie rúk, mazanie a modlitbu, naplňa Duchom Sv. k vnútornému posilneniu a odvážnemu vyznaniu viery.

Priebeh slávenia sviatosti birmovania:

1. obnovenie krstných sľubov
2. vyznanie viery birmovancov
3. modlitba o vyliatie Ducha
4. pomazanie krizmou na čele
5. M prijmi znak Daru Ducha Svätého
6. počas bodu 4 a 5 birmovný rodič má pravú ruku položenú na pravom ramene birmovanca

2. História sviatosti birmovania.

- v prvých storočiach – krstil biskup a hneď aj birmoval
- zväčšovanie počtov krstov – nemožnosť biskupa na všetkých krstoch
- **Západ** – prenechať biskupovi dovŕšenie krstu - časové oddelenie sviatosti
- **Východ** – zachoval obidve sviatosti spojené – birmovanie udeľuje kňaz, ktorí krstí, ale aj on to môže robiť iba krizmou (myron), ktorú posvätil biskup.
- definitívne oddelenie krstu od birmovania v rímskej cirkvi nastalo v 8 a 9 storočí.

3. Matéria sviatosti birmovania

Viditeľným znakom, čiže materiálom je **krizmácia**. Pod krizmáciou rozumieme polozenie ruky biskupa na hlavu birmovanca a pomazanie krizmou na čele.

Krizma – olivový olej zmiešaný s balzomom a posvätený biskupom na Zelený štvrtok.

Olivový olej - predstavuje čistotu svedomia.

Balzam – naznačuje vôňu dobrého života.

Mazanie olejom – krizmou: je prastarý symbol a má svoj pôvod v Biblii – pomazanie kráľov a svätenie kňazov (2Sam 2,4-7; 2Sam 5,3-17 a i.). Znamená posilnenie, očistenie, splnomocnenie, silu a moc. Do 6. stor. sa používal olej bez balzamu. Dnešné mazanie krizmou na čelo a vkladanie rúk biskupa nariadil na doporučenie Druhého vatikánskeho koncilu v roku 1971 pápež Pavol VI.

Vkladanie rúk biskupa: znamená privlastnenie, požehnanie a splnomocnenie. Ako svedok Krista dostal birmovanec dispozíciu pre svedectvo; šírenie viery slovom i skutkom a brániť vieru.

4. Forma sviatosti birmovania.

Formou sú **slová** sprevádzajúce krizmáciu: **(Meno), prijmi znak daru Ducha Svätého.**

5. Účinky sviatosti birmovania.

Účinok spočíva v osobitnom vyliatí Ducha Svätého, aké kedysi apoštoli dostali v deň Turíc:

1. vzrast a prehĺbenie krstnej milosti
2. rozmnoženie posväcujúcej milosti
3. zveľadenie darov Ducha: **múdrost', rozum, rada, sila, poznanie, nábožnosť, bázeň pred Bohom.**
4. pevnejšie zjednotenie s Kristom
5. zdokonalenie nášho zapojenia do Cirkvi
6. osobitná sila Ducha pre svedectvo viery – až po mučeníctvo
7. vtlačá do duše nezmazateľný znak – preto sa udeľuje iba raz v živote

Podobne ako pri krste, aj pri tejto sviatosti poznáme v nutnom prípade birmovanie túžby.

6. Vysluhovateľ sviatosti birmovania.

Riadny vysluhovateľ: biskup.

Mimoriadny vysluhovateľ: kňaz z vážneho dôvodu splnomocnený biskupom. V nebezpečenstve smrti môže vysluhovať birmovanie kňaz, ale musí mať krizmu posvätenú biskupom.

7. Prijímateľ sviatosti birmovania.

Podmienky prijatia tejto sviatosti:

1. musí byť pokrstený, ale nie pobirmovaný
2. musí byť v stave milosti, vhodne poučený a schopný obnoviť krstné sľuby
3. ak je schopný užívania rozumu, je tendencia posúvať vekovú hranicu skutočnej dospelosti. Na Slovensku je od 12-20 rokov veku

Birmovanie – kresťanská zrelosť – nezamieňať zrelosť vo viere s dospelým vekom prirodzeného vývinu.

Svätý Tomáš píše: „Telesný vek nepodmieňuje dušu. Preto človek aj v detskom veku môže dosiahnuť duchovnú dokonalosť, o ktorej hovorí Biblia: „**Ved' nie dlhé roky robia starobu hodnou cti, ani sa ona nemeria počtom liet.**“ (Múd 4,8). Preto mnohí v detskom veku vďaka sile Ducha Svätého, ktorú prijali, udatne bojovali až po preliatie krvi za Krista.“

8. Birmovný rodič.

- ✓ každý birmovanec má mať podľa možnosti birmovného rodiča, ktorý sa má starať, aby si pobirmovaný verne plnil povinnosti, súvisiace s touto sviatosťou
- ✓ Cirkvev doporučuje, a je to užitočné, aby birmovným rodičom bol jeden z krstných rodičov, ak je to možné
- ✓ birmovný rodič má spĺňať podmienky platné aj pre krstných rodičov
- ✓ pri birmovaní, ktoré sa vysluhuje hneď po krste, nesmie byť birmovným rodičom iný, ako krstný rodič.

KKC: články 1285 - 1314

34. Sviatosť manželstva

Boh, ktorý stvoril človeka, povolal ho aj k láske, ktorá je základným a vrozeným povolaním každej ľudskej bytosti a vrozeným povolaním každej ľudskej bytosti. Lebo človek je stvorený na obraz a podobu Boha, ktorý sám „je Láska“. (1Jn 4,8.16).

Sväté písmo tvrdí, že muž a žena sú stvorení jeden pre druhého: „**Nie je dobre byť človeku samému.**“ (Gn 2,18) Žena, „**telo z jeho tela**“ (Gn2,23) t.j. je mu rovná a veľmi blízka, je mu daná Bohom ako pomoc a tak predstavuje Boha, od ktorého prichádza „pomoc“. (Gn 2,18) „**Preto muž opustí svojho otca a svoju matku a pril'ne k svojej manželke a budú jedným telom**“ (Gn 2,24). Sám Pán Ježiš potvrdzuje, že to znamená trvalú jednotu životov obidvoch, keď pripomína aký bol od začiatku Stvoriteľov plán: „**A tak už nie sú dvaja, ale jedno telo**“. (Mt19,6)

Manželstvu je venovaná veľká časť života, hovorí sa o ňom vážne i humorne, ale napriek tomu je to **vážna inštitúcia chcená samým Bohom, v ktorej sa človek slobodne rozhoduje pre jediného partnera na celý život.**

1. Definícia sviatosti manželstva

- ✓ Je to manželská zmluva, ktorou muž a žena vytvárajú medzi sebou celoživotné spoločenstvo, zamerané svojou prirodzenou povahou na dobro manželov, na plodenie a výchovu detí. Kristus ju povýšil medzi pokrstenými na sviatosť.
- ✓ Je to sviatosť, v ktorej dve osoby rôzneho pohlavia, spôsobilé pre manželstvo, vstupujú do nerozlučiteľného zväzku za účelom plodenia a výchovy potomstva a vzájomného posvätenia a dostávajú milosť na plnenie povinností tohto stavu.

Manželstvo má božský pôvod. Neustanovil ho človek, ale Boh. Potvrdil ho Ježiš vo viacerých výrokoch a svojou účasťou na svadbe v Káne.

2. História sviatosti manželstva

Manželstvo v Biblii:

Svadobné zvyky pozostávajú z dvoch na seba nadväzujúcich častí: zasnuby a svadba. Na Blízkom Východe bolo zasnúbenie také dôležité ako svadba. Bolo vlastne už jej začiatkom. Zasnúbená žena mala dodržať vernosť snúbencovi (Jozef chce prepustiť Máriu, keď sa ukázalo, že počala z Ducha Svätého – Mt 1,19).

Manželku mladému mužovi vyberali spravidla rodičia, alebo nimi poverení ľudia (Izák a Rebeka–Gn 24,1-4). Len zriedka sa ženili proti vôli rodičov ako to urobil napríklad Jakubov syn Ezau (Gn 26,34). Manželstvo je naplnením stvoriteľského zámeru Boha stvoriť človeka muža a ženu.

Manželstvo v Biblii – SZ – sa považuje za jediný normálny stav, dokonca tam nejestvujú ani výrazy „starý mládenec“ (stará dievka).

Zároveň zdôrazňuje monogamiu (Mojžiš, Izák, Noe, Jozef, a iní) a na príkladoch polygamie je vidieť, že prináša ťažkosti a hriech (Jakub – Gn 29,30-35; 30,1-25; Dávid – 2Sam kap. 11 a 13; Šalamún 1Kr 11,1-8+ v istom Zmysle aj Abrahám – Gn 11).

V NZ vystupuje do popredia prirovnávanie vzťahu v manželstve so vzťahom medzi Kristom a Cirkvou. Veľmi pekne a často o tom hovorí sv. Pavol apoštol vo svojich listoch.

Hlavné zásady manželstva od čias prvotnej Cirkvi:

- ❖ povýšenie Ježišom na sviatosť (Mt19,4)
- ❖ uzatváralo sa pred tvárou Cirkvi (sv. Ignác Antiochijský +107)
- ❖ prax jednoty a nerozlučiteľnosť Cirkve jasne zavrhovala polygamiu – pápež Inocent I. a sv. Augustín)
- ❖ svätí otcovia odrádzali od manželstva s pohanmi
- ❖ miešané manželstvá s pohanmi boli uznané, keď druhá stránka chcela žiť s pokrsteným partnerom a neohrozovala jeho spásu. Inak veriaci stránka mohla uzavrieť nové manželstvo (1Kor 7,12-16 Pavlovské privilégium)
- ❖ presadzovaná manželská vernosť

3. Matéria sviatosti manželstva

Vonkajším znakom sviatosti manželstva je **manželská zmluva – sľub**: Obojstranné prehlásenie vôle snúbencov vyslúžiť si sviatosť manželstva spočíva v slovách a znakoch.

Manželský súhlas: Hlavnými účastníkmi manželskej zmluvy sú muž a žena, pokrstení a slobodní uzavrieť manželstvo, ktorí slobodne vyjadria svoj súhlas.

Byť „slobodným“ znamená: nepodliehať prinúteniu, nemať prekážky zo strany prirodzeného alebo cirkevného zákona. (KKC § 1625).

Cirkev považuje výmenu súhlasu medzi manželmi za nevyhnutný prvok manželstva. Ak súhlas chýba, manželstva nejestvuje (KKC § 1626).

4. Forma sviatosti manželstva

Formou tejto sviatosti je **vzájomné akceptovanie (prijatie) manželského súhlasu** pred zástupcom Cirkvi a dvoma svedkami.

5. Účinky sviatosti manželstva

1. **Manželský zväzok** – zaväzuje k celoživotnému spoločenstvu muža a ženy.
2. **Sviatostná milosť** – ako sviatosť živých spôsobuje rozmnoženie posväcujúcej milosti. Posväcuje manželov a dáva im s pomáhajúcou milosťou nadprirodzenú silu k plneniu ich stavovských povinností.

6. Vysluhovateľ a Prijímateľ sviatosti manželstva

Manželstvo je jedinou sviatosťou, kde tí, ktorí prijímajú sviatosť, navzájom si ju aj vysluhujú.

Je to z dôvodu, že podstatou sviatosti manželstva je výlučne manželská zmluva. Jeden vysluhuje sviatosť druhému, kým druhý ju svojím súhlasom prijíma.

7. Podmienky platnosti udelenia a prijatia sviatosti manželstva

- ❖ obidvaja sú pokrstení
 - ❖ majú aspoň virtuálny úmysel konať to, čo koná Cirkev (súhlas)
 - ❖ nemať rozlučujúce manželské prekážky
 - ❖ zachovanie Cirkvou predpísanej formy (pred zástupcom Cirkvi a 2 svedkami)
- K hodnému prijatiu tejto sviatosti sa vyžaduje stav milosti (sviatosť pokánia a Eucharistie). Podľa názoru teológov nehodne prijatá sviatosť ožije po splnení známych podmienok získania milosti

Od roku 1992 je občianskym zákonom zrovnoprávnený cirkevný sobáš so sobášom civilným, keď je cirkev riadne zaregistrovaná.

8. Podstatné vlastnosti sviatosti manželstva

Nerozlučnosť – sv. Augustín ju prirovnáva k nestratiteľnému krstnému charakteru s rozdielom, že je len relatívne neopakovateľný, t. j. počas života partnera.

Napriek tomu, že Starý zákon (Mojžišov) pripúšťal rozvod (prepustenie manželky), **Ježiš v evanjeliu vyhlasuje nerozlučiteľnosť, bez akýchkoľvek podmienok a výnimiek:** „Každý, kto prepustí svoju manželku a vezme si inú, dopúšťa sa voči nej cudzoložstva. A ak ona prepustí svojho muža a vydá sa za iného, cudzoloží“. Mk 10,11-12. Alebo: „Čo Boh spojil, človek nech nerozlučuje.“ (Mt 19,6).

Čítaj: KKC §1649 a §1650.

Jednota – je vlastnosťou, ktorá spočíva v jednoženstve a jednomužstve. Vernosť a jednotu vyžaduje aj dobro detí, ktoré sú jedným zo základných cieľov manželstva. Jednotnosť manželstva má základ v tom, že zobrazuje spojenie Krista s Cirkvou. Lebo Kristus nezaložil dve Cirkvi, ale iba jednu.

KKC: články 1601 - 1658

35. Posvätná vysviacka

Posledné dve sviatosti (posvätný stav a manželstvo) sú **zamerané na spásu iných**. Prispievajú k osobnej spásu, ale prostredníctvom služby iným. Udeľujú osobitné poslanie v Cirkvi a slúžia na budovanie Božieho ľudu.

- Kňaz je človek ako každý z nás. A predsa, **keď sa stáva kňazom už nepatrí sebe ani určitej skupine ľudí**. Kňaz v Latinskej cirkvi už nemá právo na slová: moja rodina, moja žena, moje deti, ... **Má všetko a nič. Má všetkých a zároveň nikoho. Je medzi všetkými a napriek tomu je sám.**

1. Definícia sviatosti Posvätnéj vysviacky

- Je to sviatosť, v ktorej sa pokrstnému mužovi skrze vkladanie rúk a modlitbu biskupa udeľuje duchovná moc a milosť pre svoj úrad.

2. História sviatosti Posvätnéj vysviacky

Jedným zo základných poslaní kňaza je sprítomňovať obetu Ježiša Krista na kríži nekrvavým spôsobom . slávenie sv. omše.

Biblický pôvod novozákonnej obety v starom zákone:

- Kain a Ábel
- obeta Noeho po potope na vrchu Ararat ako poďakovanie za záchranu
- Abrahám a Melchizedech – obeta chleba a vína
- kráľ Dávid
- prorok Eliáš – vrch Karmel ...

V čase starého zákona bol kráľ alebo zároveň faraón aj najvyšším kňazom, niekde až bohom. Prvým veľkňazom v čase Izraela bol určený Mojžišov brat Áron → dedili ju jeho synovia → celý rod Léviho bol určený na Pánovu službu (Nm a Lv).

Celý rad kňazov SZ smeruje k najvyššiemu veľkňazovi ako stredobodu obety – Ježišovi Kristovi.

Druhý vatikánsky koncil pojednáva o kňazskom poslaní: "Kristus, ktorého Otec posvätil a poslal na tento svet prostredníctvom svojich apoštolov urobil účastnými svojho povolania a poslania ich nástupcov, t.j. biskupov, ktorí potom právoplatne zverili vykonávanie svojej služby v rozličných stupňoch svojim pomocníkom v službe. A tak Bohom ustanovenú službu konajú v rôznych stavoch tí, čo sa od pradávna nazývajú biskupmi, kňazmi a diakonmi..."

Z prvotnej Cirkvi sa zachovali niektoré označenia spolupracovníkov apoštolov aj keď neznamenajú to isté.

Napr. kňaz = presbyter – starší (Sk 14,23; 1Tim 3,1; Sk 20,17; Tít 1,5-7; Jak 5,14).

V poznámke k Sk 14,23 starší znamenajú predstavených cirkevných obcí.

„Biskupstvo“ (episkopé) tu ešte neznamená biskupský úrad v dnešnom význame. „Biskupi“, čiže strážcovia, dozorcovia, mali funkciu v miestnej cirkvi, ale nie je nám dostatočne známe, čím sa líšili od „starších“, t.j. presbyterov. Presné odlíšenie medzi biskupmi, staršími a diakonmi nastalo až neskôr. (1 Tim 3,1 pozn.)

V **Didaché**, napísanom okolo roku 100 sa hovorí o miestnych nositeľoch úradu – biskupoch a diakonoch, ktorí boli vyvolení cirkevnou obcou.

V biskupovi pôsobí Kristus. Biskup teda negarantuje len jednotu, ale aj tradíciu a kontinuitu s prvotnou cirkvou.

Jasne vyjadrená **trojstupňovitosť** cirkevného úradu: **episkopát (biskup)**, **presbyterát (kňaz)** a **diakonát (diakon)**, je v listoch sv. Ignáca z Antiochie.

Diakoni sa venovali najmä chudobným a chorým.

Služobné kňazstvo, sviatosťné, čiže hierarchické sa podstatne líši od všeobecného kňazstva – laického stavu osobitnou sviatosťou posvätného stavu.

Laik = jednotný človek, ktorý neprijal sviatosť posvätného stavu v žiadnom stupni.

Jednotlivé stupne kňazstva

- **Nižšie stupne kňazstva:**

1. ostariát (strážca dverí)
2. lektorát (predčítavateľ)
3. exorcistát (zariekateľ)
4. akolytát (služobník oltára)

Sväteniny

- **Vyššie stupne kňazstva-sviatosťné:**

5. diakonát – diakon
6. presbyter – kňaz
7. episkopát - biskup

Svätenia

3. Matéria sviatosti Posvätnej vysviacky

Matériou diakonskej, kňazskej a biskupskej vysviacky je vkladanie rúk biskupa na prijímateľa svätenia.

Vkladanie rúk sa musí uskutočniť skrze fyzický dotyk rúk na hlavu ordinanda (prijímania svätenia).

4. Forma sviatosti Posvätnej vysviacky

Forma diakonskej, kňazskej a biskupskej vysviacky je v slovách, ktoré bližšie určujú vkladanie rúk biskupa.

Forma tejto sviatosti bola definitívne ustálená pápežom Pavlom VI. apoštolskou konštitúciou Pontificalis Romani Recognitio zo dňa 18. júna 1968.

5. Vysluhovateľ Posvätnej vysviacky

➤ už od starokresťanskej tradície právo a moc vysluhovať všetky tri svätenia má výlučne biskup

- každý platne vysvätený biskup (v apoštolskej postupnosti) aj heretik aj exkomunikovaný platne ordinuje
- diakonskú a kňazskú vysviacku udeľuje platne a dovolene jeden biskup
- pre vyjadrenie spolupatričnosti k biskupskému stavu, dovolene vysluhujú biskupské svätenie traja biskupi, - minimálne dvaja. Platne a v mimoriadnych prípadoch aj dovolene ordinuje za biskupa aj jeden biskup.

6. Prijímateľ Posvätnej vysviacky

Platne môže prijať vysviacku jedine pokrstený muž.

- Podľa svedectva SP 1Kor 14,34; Flp 1,1; 1Tim 2,11 aj podľa praxe Cirkvi sa hierarchické moci udeľovali a udeľujú **len mužom**.
- Prijímateľ kňazstva v Latinskej cirkvi **sa zrieka manželstva** v prospech spojenia sa s Kristom a v službe blížnym **zamerat' sa na trvalé hodnoty – čo je obsahom celibátu**.
- Táto sviatosť sa udeľuje **iba kandidátom**, ktorí **sú ochotní slobodne prijať celibát a verejne osvedčia svoju vôľu** zachovať ho z lásky k Božiemu kráľovstvu a k službe ľuďom.
- K otázke svätenia žien dal rozhodne odmietavé stanovisko aj pápež Ján Pavol II v Apoštolskom liste „Ordinatio sacerdotalis“ z 31.5.1994. Vyhlásil, že učenie o nemožnosti kňazskej vysviacky žien má byť považované všetkým veriacim za definitívne. Nie je to diskriminácia, ženy dostávajú iné možnosti ...

Dovolene prijíma kňazskú vysviacku len ten:

1. kto je pokrstený a prijal sviatosť birmovania
2. diakonom sa môže stať od 23. roku veku (spravidla po 5. roč. teologického štúdia)
3. kňazom po dovŕšení 25. roku veku s odstupom aspoň 6 mesiacov od diakonského svätenia
4. **trvalým diakonom** sa môže stať len neženatý muž od 25. roku života; ženatý po zavŕšení 35. roku veku so súhlasom manželky

7. Účinky sviatosti Posvätnej vysviacky

1. **Rozmnožuje posväcujúcu milosť.**
2. **Udeľuje sviatostný charakter** – vtlačá do duše nezmazateľný znak. Ten spôsobuje, že sviatosť kňazstva nemožno opakovať a znemožňuje návrat do laického stavu. Ostáva diakonom, kňazom alebo biskupom naveky.
3. **Udeľuje sviatostnú moc** – duchovné moci pre svoj úrad.

Diakon - moc posluhovať biskupovi a kňazovi pri slávení Eucharistie; moc krstiť, čítať pri svätej omši Evanjelium, prednášať homíliu; rozdávať sv. prijímanie; sobášiť, pochovávať, venovať sa rôznym charitatívnym službám; predsedáť rôznym pobožnostiam, vysluhovať sväteniny.

Kňaz – Vykonáva všetko to čo diakon + vysluhuje sviatosť pokánia; pomazanie chorých; slávi svätú omšu; Birmuje len so splnomocneným biskupa.

Biskup – je obsiahnutá plnosť kňazstva, plnosť apoštolskej právomoci. Vysluhuje všetky sviatosti; sväteniny a náboženské úkony.

Kňaz má byť vzorom cností a mravných zásad, viery, pokory pri naplňaní evanjeliových rád:

- **Poslušnosť** – vnútorná dispozícia nehľadať vlastnú vôľu, ale vôľu toho, ktorý ho poslal. Poslušnosť má byť apoštolská alebo hierarchická. Podriadenosť však neponižuje.
- **Čistota - celibát** – dokonalá zdržanlivosť pre nebeské kráľovstvo. Oddanie sa Ježišovi a Cirkvi s nerozdelným srdcom.
- **Chudoba** - podriaďovanie všetkých dobier Najvyššiemu dobru - Bohu a jeho kráľovstvu. Má sa zriekať zbytočných vecí.

KKC: články 1536-1589

36. Zasvätenia

Zasvätením sa predmet alebo osoba odporúča do zvláštnej Božej ochrany.

Niektoré požehnania majú trvalý dosah, lebo ich účinok je v tom, že zasväcujú osoby Bohu a vyhradujú predmety a miesta na liturgické účely.

zasvätenie osôb:

Medzi požehnania, ktoré sú určené osobám (nesmú sa zamieňať so sviatostnou vysviackou) – patrí: požehnanie opáta alebo opátky kláštora; zasvätenie panien a vdov; **obrad rehoľnej profesie – rehoľník skladá sľub čistoty, chudoby a poslušnosti** a požehnania pre niektoré cirkevné služby (lektori, akolyti, katechéti, ...).

Zvláštnym druhom **dobrovoľnej čistoty** je:

- ❖ **Celibát** (bezženstvo, bezmanželstvo) – je to zvláštny Boží dar, skrze ktorý sa nositelia posvätného stavu ľahšie a s nerozdelným srdcom, viac chcú podobať Kristovi, ktorý sa v panenskej neporušiteľnosti dal ľuďom (svojej neveste - Cirkvi). A tak kňaz, ktorý prezentuje Krista, má iba jednu nevestu, ktorou je Cirkev, Boží ľud.
- ❖ **Panenstvo** – alebo panenská čistota – pevná vôľa navždy sa zrieknuť každej sexuálnej akcie v nikdy neporušenom človekovi (mužovi alebo žene). Panenstvo ani manželstvo nie sú cieľom sami pre seba, ale iba prostriedkom žiť kresťanskú dokonalosť.

Úplné odovzdanie sa Bohu začínalo v období pustovníctva, pokračovalo stredovekými rehoľami benediktínskeho typu. Kláštory vlastnili pozemky, prácou si zarábali na živobytie. Postupne sa rozmáhal majetok kláštorov a vytrácal sa duch evanjelia. Obnovu duchovného života začína sv. František, ktorý celý svoj život odovzdáva do Božej prozreteľnosti a nehľadá žiadne materiálne zabezpečenie pre svojich bratov. Na rozdiel od niektorých bludárov svojej doby majetok ako taký nepovažuje za zlo alebo hriech. Sv. Dominik zakladá svoju rehoľu s cieľom šírenia pravej viery a vzdelávanie veriacich. Prísnosť a chudoba je najradikálnejšia v ráde kartuziánov. Spoločným znakom týchto rehoľí je návrat k prvotnej prísnosti evanjelia obnove duchovného života.